

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2020/21:AU11

En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021– 2025 m.m.

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner och lägger regeringens skrivelse till handlingarna. Utskottet hänvisar i huvudsak till pågående arbete.

I skrivelsen presenterar regeringen sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025. Arbetsmiljöstrategin anger regeringens långsiktiga politiska inriktning för området under de kommande fem åren. Motionsyrkandena rör bl.a. frågor om systematiskt arbetsmiljöarbete, dödsolyckor i arbetslivet, arbetslivs-kriminalitet, skyddsombud, Arbetsmiljöverket och arbetstid.

I betänkandet finns 29 reservationer (M, SD, C, V, L, KD) och fem särskilda yttranden (SD, C, V, KD).

Behandlade förslag

Skrivelse 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025.

14 yrkanden i följdmotioner väckta med anledning av skrivelse 2020/21:92.

Ett yrkande i följdmotion väckt med anledning av skrivelse 2020/21:169 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft.

Ett sjuttioal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2020/21.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025	9
Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m.	17
Dödsolyckor i arbetslivet	22
Arbetsmiljöbrott	25
Åtgärder mot arbetslivskriminalitet	28
Skyddsombudens verksamhet	31
Arbetsmiljöverket	34
Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap	41
Företagshälsovården	42
Arbetskläder för förskolepersonal	44
Arbetsmiljö och skyddsutrustning i vård och omsorg	45
Arbetsmiljön i nya branscher	48
Hemarbete	49
Arbetsstidslagen m.m.	52
Reservationer	56
1. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (L)	56
2. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (M)	57
3. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (SD)	58
4. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (V)	59
5. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (KD)	60
6. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (L)	61
7. Dödsolyckor i arbetslivet, punkt 3 (V)	62
8. Dödsolyckor i arbetslivet, punkt 3 (KD)	63
9. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott, punkt 4 (M, SD)	64
10. Övrigt om arbetsmiljöbrott, punkt 5 (M)	65
11. Övrigt om arbetsmiljöbrott, punkt 5 (V)	66
12. Åtgärder mot arbetslivskriminalitet, punkt 6 (C)	66
13. Åtgärder mot arbetslivskriminalitet, punkt 6 (V)	67
14. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (M, KD)	68
15. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (SD)	69
16. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (V)	70
17. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (M)	71
18. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (V)	73
19. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (KD)	74
20. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (L)	75
21. Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap, punkt 9 (M)	76
22. Företagshälsovården, punkt 10 (M)	77
23. Företagshälsovården, punkt 10 (V)	78
24. Företagshälsovården, punkt 10 (L)	79
25. Arbetsmiljö och skyddsutrustning i vård och omsorg, punkt 12 (KD)	79
26. Arbetsmiljön i nya branscher, punkt 13 (V)	81
27. Hemarbete, punkt 14 (SD)	81

28. Hemarbete, punkt 14 (C, L).....	82
29. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (V)	83
Särskilda yttranden	85
1. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (SD).....	85
2. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (V)	85
3. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (C).....	86
4. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (SD)	86
5. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (KD).....	86
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	88
Skrivelsen	88
Följdmotionerna	88
Motion väckt med anledning av skrivelse 2020/21:169	89
Motioner från allmänna motionstiden 2020/21	89

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 2 och 3 samt
lägger skrivelse 2020/21:92 till handlingarna.

Reservation 1 (L)

2. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:44 av Martina Johansson (C),

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8,

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8,

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),

2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),

2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3366 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3.

Reservation 2 (M)

Reservation 3 (SD)

Reservation 4 (V)

Reservation 5 (KD)

Reservation 6 (L)

3. Dödsolyckor i arbetslivet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 9,

2020/21:1782 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S),

2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S) yrkande 1 och

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 32.

Reservation 7 (V)

Reservation 8 (KD)

4. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3,

2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S) yrkande 2 och

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 6.

Reservation 9 (M, SD)

5. Övrigt om arbetsmiljöbrott

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 10 och

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (V)

6. Åtgärder mot arbetslivskriminalitet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:431 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:1781 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) och

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13.

Reservation 12 (C)

Reservation 13 (V)

7. Skyddsombudens verksamhet

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 4–6 och 12,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 7 och

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 33.

Reservation 14 (M, KD)

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (V)

8. Arbetsmiljöverket

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1–4,

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 31 och 34,

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 2–4,

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3,

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 59,

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4.

Reservation 17 (M)

Reservation 18 (V)

Reservation 19 (KD)

Reservation 20 (L)

9. Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:1143 av Jan Ericson (M) och

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 21 (M)

10. Företagshälsovården

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 4 och

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5.

Reservation 22 (M)

Reservation 23 (V)

Reservation 24 (L)

11. Arbetskläder för förskolepersonal

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:202 av Michael Rubbestad (SD) och

2020/21:851 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S).

12. Arbetsmiljö och skyddsutrustning i vård och omsorg

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:896 av Solveig Zander (C),

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 36–38 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 5.

Reservation 25 (KD)

13. Arbetsmiljön i nya branscher

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:2658 av Maria Nilsson (L) och

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 26 (V)

14. Hemarbete

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:905 av Åsa Eriksson (S),

2020/21:1013 av Martina Johansson (C),

2020/21:1623 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 50,

2020/21:2814 av Lars Beckman (M) och

2020/21:3506 av David Josefsson (M) yrkande 1.

Reservation 27 (SD)

Reservation 28 (C, L)

15. Arbetstidslagen m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2020/21:165 av Ali Esbati m.fl. (V),
2020/21:187 av Fredrik Lindahl (SD),
2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 13–16,
2020/21:2699 av Leila Ali-Elmi (MP) och
2020/21:3066 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 1–3.
Reservation 29 (V)

Stockholm den 3 juni 2021

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anna Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Johansson (S), Arman Teimouri (L), Mats Green (M), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Helén Pettersson (S), Josefin Malmqvist (M), Ludvig Aspling (SD), Johan Andersson (S), Michael Anefur (KD), Serkan Köse (S), Ann-Christine From Utterstedt (SD), Leila Ali-Elmi (MP), Malin Danielsson (L), Johanna Haraldsson (S), Alireza Akhondi (C) och Ciczie Weidby (V).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens skrivelse 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 och fyra följdmotioner som har väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet behandlar också ett yrkande i följdmotion väckt med anledning av skrivelse 2020/21:169 Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft. Därutöver behandlar utskottet 71 yrkanden om arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor från den allmänna motionstiden 2020/21. Yrkandena handlar bl.a. om systematiskt arbetsmiljöarbete, dödsolyckor i arbetslivet, åtgärder mot arbetslivskriminalitet, skyddsombudens verksamhet, Arbetsmiljöverket och arbetstidslagen. Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Under beredningen av ärendet har utskottet fått information från Arbetsmiljöverket genom generaldirektör Erna Zelmin-Ekenhem vid sammanträdet den 25 mars 2021.

Utskottets överväganden

En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om företagarperspektiv och förebyggande arbete och lägger skrivelsen till handlingarna.

Jämför reservation 1 (L) och särskilt yttrande 1 (SD) och 2 (V).

Skrivelsen

Inledning

Regeringens arbetsmiljöstrategi syftar till att tydliggöra och stärka arbetet med att uppnå det av riksdagen beslutade målet för arbetslivspolitik som är att Sverige ska ha goda arbetsvillkor och möjlighet till utveckling i arbetet för både kvinnor och män (prop. 2011/12:1 utg.omr. 14 avsnitt 4.3, bet. 2011/12:AU2, rskr. 2011/12:88). Regeringens egna mål för arbetsmiljön är en arbetsmiljö som förebygger ohälsa, olycksfall och motverkar att människor uteslås från arbetslivet och som tar hänsyn till människors olika förutsättningar och bidrar till att utveckla individer och verksamheter (prop. 2020/21:1 utg.omr. 14 avsnitt 5.1).

I skrivelse 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025 slår regeringen fast sin långsiktiga politiska inriktning för arbetsmiljöområdet under de kommande fem åren. Strategin är en fortsättning på regeringens arbetsmiljöstrategi 2016–2020 (skr. 2015/16:80). Statskontoret har i en rapport utvärderat den tidigare arbetsmiljöstrategin (2020:4). Regeringen uppger att slutsatserna från Statskontorets utvärdering har beaktats i framtagandet av arbetsmiljöstrategin för 2021–2025. Som ett resultat av det innehåller strategin bl.a. tydligare avgränsade områden och fyra konkretiserade delmål. Delmålen i arbetsmiljöstrategin är följande:

- Ett hållbart arbetsliv – alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv.
- Ett hälsosamt arbetsliv – arbetslivet ska bidra till utveckling och välbefinnande.
- Ett tryggt arbetsliv – ingen ska riskera liv eller hälsa på grund av jobbet.
- En arbetsmarknad utan brott och fusk – en bristfällig arbetsmiljö ska aldrig vara ett konkurrensmedel.

Ett hållbart arbetsliv

Regeringen uppger att det är nödvändigt att vidta ytterligare långsiktiga insatser för att uppnå ett hållbart arbetsliv för alla. Arbetsmiljöfrågorna

behöver prioriteras så att alla ska orka, kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv. I skrivelsen pekas en rad områden ut som viktiga för att ta steg mot ett hållbart arbetsliv. Som exempel framhåller regeringen att forskningen om arbetsmiljöförhållandena för olika grupper på arbetsmarknaden behöver öka. En annan viktig byggsten är att bättre ta till vara äldres kompetens och erfarenhet och skapa ett mer åldersoberoende arbetsliv. Vidare poängterar regeringen arbetsgivarens ansvar att se till att skapa tillgängliga arbetsmiljöer så att alla kan delta på lika villkor i arbetslivet. Det belyses även att företagshälsovården har en viktig roll vid rehabilitering och arbetsanpassning vid återgång i arbetet efter sjukskrivning.

Regeringen noterar att arbetslivet har förändrats som en följd av bl.a. globalisering och den snabba tekniska utvecklingen. Förändringarna påverkar hur vi arbetar, var vi arbetar och när vi arbetar och har samtidigt fört med sig nya utmaningar och risker i arbetslivet. Regeringen lyfter bl.a. fram vikten av ett tydligt regelverk och menar att ansvarsförhållandena bör tydliggöras och att förutsättningarna för ett s.k. rådighetsansvar bör ses över.

Vidare framhåller regeringen att en god arbetsmiljö och möjlighet till kontinuerlig kompetensutveckling är avgörande för att säkerställa kompetensförsörjningen på den svenska arbetsmarknaden. Regeringen framhåller särskilt risken för kompetensbrist inom välfärden framöver, ett område där det också finns en välfärdskommission (Fi2019/04300) och en nationell samordnare (dir. 2019:77). När det gäller kompetensutveckling under arbetslivet och anställningsförhållanden lyfter regeringen även fram den principöverenskommen som flera av arbetsmarknadens parter har begärt att regeringen ska genomföra (A2020/02524) och det pågående arbetet med att genomföra den.

Ett hälsosamt arbetsliv

Regeringen har som en utgångspunkt att var och en som arbetar ska ha möjlighet till god hälsa. Att skapa friska arbetsplatser är en viktig del för att främja hälsa och kan samtidigt bidra till lönsamhet för företag och verksamheter. Även om Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap har fått i uppdrag att sammanställa och redovisa friskfaktorer i arbetslivet (A2018/01350) menar regeringen att det i dag finns kunskapsluckor om arbetsmiljöns positiva effekter och vad som skapar friska arbetsplatser. Företagshälsovården kan bidra på området förutsatt att det finns god kompetensförsörjning, hög kvalitet och ett ändamålsenligt regelverk.

Vidare uppmärksammar regeringen att det systematiska arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö. Förutsättningar måste finnas för alla arbetsgivare att göra rätt oavsett arbetsplatsens storlek. Arbetsmiljöverket, Myndigheten för arbetsmiljökunskap och parternas gemensamma kunskapsorganisationer har enligt regeringen alla viktiga roller för att informera om regelverket. Ett välfungerande arbetsmiljöarbete förutsätter också en god dialog på alla nivåer, inte minst i form av samverkan mellan arbetsgivaren och arbetstagarna och deras skyddsombud. Regeringen framhåller också att

samverkan mellan arbetsmiljömyndigheterna och arbetsmarknadens parter behöver prioriteras och utvecklas och har i myndigheternas instruktioner tydliggjort hur de ska arbeta tillsammans med arbetsmarknadens parter.

Även i relation till delmålet om ett hälsosamt arbetsliv uppmärksammar regeringen att utvecklingen går mot ett mer flexibelt arbetsliv där gränsen för när och var arbete kan utföras suddas ut för vissa arbetstagare. Regeringen framhåller bl.a. att mer vägledning behövs om arbetsgivares arbetsmiljöansvar vid hemarbete och hur skyddsombuden ska ha möjlighet att utföra sina uppdrag på distans. Myndigheten för arbetsmiljökunskap har fått i uppdrag att bl.a. kartlägga och analysera hur arbete hemifrån påverkar arbetstagarnas arbetsmiljö (A2020/02549). Regeringen menar också att frågor om den kognitiva arbetsmiljön och digital arbetsmiljö behöver belysas i arbetsmiljöarbetet, bl.a. genom att arbetsmiljömyndigheterna arbetar med dessa frågor

Regeringen betonar vidare att kränkande särbehandling, trakasserier och mobbning inte ska få förekomma på den svenska arbetsmarknaden. Som exempel på åtgärder på området framhålls en pågående utredning som bl.a. ska bedöma om det finns ett behov av stärkt skydd för arbetstagare vid diskriminering, trakasserier och hot av personer som inte är anställda på arbetsplatsen (dir. 2020:102).

Ett tryggt arbetsliv

Regeringen slår fast att alla har rätt till en trygg och säker arbetsmiljö. Ingen ska riskera liv eller hälsa på grund av jobbet. Regeringen fortsätter att prioritera arbetet med att bekämpa dödsolyckor i arbetslivet och utvidgar sin nollvision mot dödsolyckor till att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Det handlar om en nollvision mot dödliga arbetsplatsolyckor men också mot arbetsrelaterad dödlighet på grund av t.ex. längre sjukdom, cancer och suicid.

När det gäller arbetsmiljön som en jämställdhetsfråga framhåller regeringen bl.a. att det är viktigt att Arbetsmiljöverket fortsätter att utöva och utveckla tillsynen av arbetsmiljön inom välfärden. Det är också angeläget att fortsätta med Arbetsmiljöverkets särskilda uppdrag att jämställdhetsintegrera sin verksamhet och prioritera det arbetet framöver. Regeringen lyfter också fram att Jämställdhetsmyndigheten har fått i uppdrag att kartlägga forskning om samband mellan obetalt arbete, familjeliv och sjukfrånvaro. Samma myndighet ska också genomföra en förstudie om ojämställdhet i arbetslivet och kvinnors psykiska hälsa (A2020/02204).

Regeringen menar också att arbetsmiljöreglerna bör ses över ur ett jämställdhetsperspektiv. Det finns bl.a. anledning att se över hur den organisatoriska och sociala arbetsmiljön kan förbättras för att komma åt de arbetsmiljörisker som finns i kvinnodominerade sektorer. En fråga som behöver beaktas är om det behövs sanktionsavgifter på fler områden än i dag. Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2015:4) behöver följas upp, och resultatet av föreskrifterna ska utvärderas inom de närmaste åren för att kunna utveckla arbetet liksom för att se om föreskrifterna fått den effekt som har avsetts.

Kopplat till delmålet om ett tryggt arbetsliv betonar regeringen också att hot och våld i arbetslivet behöver tas på allvar. Regeringen uppger bl.a. att den har vidtagit flera åtgärder som innebär ett generellt sett skärpt straffrättsligt skydd mot våld, hot och trakasserier.

Vidare anför regeringen att friska arbetsplatser ska hantera farliga ämnen på ett säkert sätt. Arbetet med att utveckla skyddet för arbetstagare även i det avseendet ska fortsätta framöver. Regeringen menar också att arbetsmiljö-kunskapen behöver stärkas både inför och under arbetslivet, inte minst genom undervisning om arbetsmiljö i skolan.

En arbetsmarknad utan brott och fusk

Regeringen är tydlig med att en bristfällig arbetsmiljö aldrig ska tillåtas vara ett konkurrensmedel och framhåller den roll som den svenska arbetsmarknadsmodellen har för att skapa en sund konkurrens på arbetsmarknaden. Även Arbetsmiljöverket och myndighetens tillsynsinsatser är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagare och för att garantera rättvisa konkurrensförhållanden. Regeringen uppger om att flera initiativ har tagits för att motverka osund konkurrens, däribland ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen och ett skärpt beställaransvar vid köp av transporter.

Regeringen noterar att antalet företag som systematiskt bryter mot arbetsmiljöregelverket för att få konkurrensfördelar bedöms öka. Även kopplingarna till annan kriminell verksamhet ökar. Ytterligare steg behöver därför tas för att stoppa arbetslivskriminaliteten. En välfungerande samverkan dels mellan relevanta myndigheter, dels mellan myndigheter och arbetsmarknadens parter är viktigt på området. Det myndighetsgemensamma arbetet mot fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet, som Arbetsmiljöverket och flera andra myndigheter har bedrivit, ska intensifieras och fortsätta framöver. Myndigheterna har också fått ett uppdrag med särskilt fokus på att skapa förutsättningar för varaktig samverkan (A2021/00085).

Vidare menar regeringen att ett gott samarbete mellan Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är viktigt för att effektivt kunna utreda allvarliga arbetsmiljöbrott. I det sammanhanget lyfter regeringen fram den pågående utredning som ska se över regelverket om preskription av brott och straff, vilket också omfattar arbetsmiljöbrott (dir. 2020:91).

Genomförande och uppföljning av strategin

Regeringen konstaterar att en skillnad från den tidigare strategin är att Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap i den nya strategin får i uppdrag att ta fram åtgärdsplaner och ett större inflytande över utformningen av åtgärder för att genomföra strategins innehåll. Åtgärdsplanerna ska utgå från strategins fyra prioriterade områden och tydliggöra vilka åtgärder som ska vidtas för att nå strategins uppsatta mål. Åtgärderna ska vara tidssatta och innehålla en plan för uppföljning. Regeringen betonar också

dialogen med arbetsmarknadens parter och uppger att man kommer att fortsätta ha ett löpande forum för dialog med arbetsmarknadens parter och berörda myndigheter, kallat regeringens arbetsmiljöforum.

När det gäller uppföljning av arbetsmiljöstrategin förklarar regeringen att det kommer att göras i budgetpropositionen. I budgetpropositionen kommer också i vanlig ordning regeringens politiska inriktning för det kommande året att presenteras. Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap ska årligen redovisa resultaten av sitt arbete med arbetsmiljöstrategin och de åtgärdsplaner de ska ta fram. En första skriftlig redovisning av uppdraget ska lämnas senast den 31 augusti 2021. Uppdraget ska slutredovisas den 1 mars 2026. Regeringen uppger också att en utvärdering av hela arbetsmiljöstrategin ska ha påbörjats under 2024.

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) anser motionärerna att det är anmärkningsvärt att regeringens nya arbetsmiljöstrategi saknar ett företagarperspektiv. Sverige behöver ta sig ur den pågående kris som coronapandemin har skapat genom färre svårförstådda regler och mindre obalans på arbetsmarknaden. Arbetsmiljöverket måste underlätta för företagen att göra rätt och inte bara öka redovisningsbördan. Motionärerna vill därför att regeringen ska återkomma i frågan om hur arbetsmiljöstrategin kan inkludera ett fullvärdigt företagarperspektiv och beakta regelbördans utveckling (yrkande 2). Vidare vill motionärerna att arbetsmiljöstrategin ska syfta till att fler arbetsgivare ges förutsättningar att prioritera förebyggande insatser mot sjukskrivningar (yrkande 3).

Gulan Avci m.fl. (L) anser i kommittémotion 2020/21:3434 att arbetsmiljöstrategin i större utsträckning bör omfatta initiativ som underlättar för arbetsgivare i alla branscher att bedriva ett förebyggande arbete (yrkande 1). Motionärerna efterfrågar bl.a. att berörda myndigheter ska arbeta för att fler arbetsgivare ska kunna prioritera förebyggande insatser för att bromsa utvecklingen av sjukskrivningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis slå fast att en säker och utvecklande arbetsmiljö är centralt för en väl fungerande och livskraftig arbetsmarknad. Genom att bedriva ett kontinuerligt arbete för en bättre arbetsmiljö är det möjligt att bidra till goda förutsättningar för såväl arbetstagarna som arbetsgivarna på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar därför regeringens skrivelse om en god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025. Utskottet noterar att regeringen uppger att en fortsatt hög ambitionsnivå behövs för att möta olika utmaningar i arbetslivet. Frågor om en god arbetsmiljö och ett hållbart arbetsliv behöver därför prioriteras.

Utskottet delar regeringens uppfattning att arbetslivet har förändrats snabbt och fortsätter att göra det. Det för med sig både nya utmaningar och nya möjligheter. Utskottet välkomnar att arbetsmiljöstrategin tar ett helhetsgrepp för att fånga upp detta och att den fokuserar på åtgärder som behövs för att vi ska ha ett arbetsliv som kännetecknas av en god arbetsmiljö för alla. En central del består av åtgärder som på olika sätt kan skapa ett längre och hållbart arbetsliv. Utskottet delar regeringens uppfattning att alla som arbetar i Sverige ska ha en arbetsmiljö som gör det möjligt att kunna och vilja arbeta ett helt arbetsliv.

Vidare är det viktigt att vinster i produktion och ökad effektivitet på arbetsmarknaden inte får ske på bekostnad av arbetstagarnas arbetsmiljö och trygghet. Samtidigt vill utskottet betona att arbetsgivare behöver förutsägbarhet för att kunna anpassa sina verksamheter och klara den ökade konkurrensen. Inte minst gäller detta för mindre företag. Det är också viktigt att administration och regelbörda inte blir alltför betungande och att regelverket därför utformas på ett tydligt och enkelt sätt. Utskottet välkomnar att regeringen i strategin ser de olika behov som finns och vikten av att hitta en lämplig balans.

Utskottet noterar att covid-19-pandemin och dess påverkan på arbetslivet uppmärksammas i arbetsmiljöstrategin. Det är lämpligt att som regeringen gör fånga upp vad detta har inneburit i form av bl.a. ökat hemarbete för vissa yrkesgrupper och särskilt utsatta arbetssituationer för andra yrkesgrupper. Pandemin kommer att fortsätta påverka Sverige och omvärlden under en lång tid framöver. Utskottet delar uppfattningen att vissa av de förändringar som pandemin inneburit för vårt sätt att leva och arbeta också kan komma att bli bestående, även om det är svårt att överblicka för stunden.

Ett lämpligt sätt att utveckla arbetsmiljöpolitiken på är att utvärdera tidigare förd politik på området och dra lärdom av det. Med det som utgångspunkt är det välkommet att regeringen i arbetsmiljöstrategin 2021–2025 tar avstamp i bl.a. Statskontorets utvärdering av arbetsmiljöstrategin 2016–2020. Det är tydligt att regeringen har beaktat slutsatserna av utvärderingen, bl.a. genom att strategin innehåller tydligare avgränsade områden och fyra konkretiserade delmål som tagits fram i dialog med representanter från arbetsmarknadens parter, Arbetsmiljöverket och Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Myndigheterna på arbetsmiljöområdet får i den nya strategin också i uppdrag att ta fram åtgärdsplaner och ett större inflytande över utformningen av åtgärder för att genomföra strategins innehåll. Utskottet noterar också att strategin i linje med vad som efterfrågas av Statskontoret har krav på mer systematisk uppföljning.

När det gäller de fyra delmål som regeringen använder sig av för att bryta ned sitt mål för arbetsmiljöpolitiken anser utskottet att dessa är väl avvägda. Delmålen är också väl lämpade för att uppnå regeringens uppgivna syfte att tydliggöra politikens inriktning på de områden som regeringen bedömer har stor betydelse för att uppnå arbetsmiljömålet och i slutändan det övergripande riksdagsbundna målet för arbetslivspolitik. Regeringen presenterar i anslutning till de fyra delmålen en rad prioriterade områden och åtgärder.

Utskottet anser att dessa överlag är omsorgsfullt utvalda och lämpliga komponenter för att driva arbetsmiljöpolitiken i rätt riktning framöver. Utskottet vill dock betona att arbetstagarnas och arbetsgivarnas situation också påverkas av en rad andra politikområden som har betydelse för arbetsmiljön. Utskottet uppfattar inte regeringens arbetsmiljöstrategi som någon uttömmande handlingsplan för vad som bör göras för att skapa ett väl fungerande arbetsliv. Ytterligare insatser kan behövas inom såväl arbetsmiljöpolitiken som andra politikområden.

Ett av de områden som regeringen vill prioritera de kommande åren är att se till att arbetsmiljöregelverket är anpassat för både dagens och morgondagens arbetsliv. Utskottet delar regeringens uppfattning att det inte bör finnas några oklarheter i arbetsmiljöansvaret och att det finns behov av att tydliggöra ansvarsförhållandena i vissa situationer. Det ska råda förutsägbara och trygga förhållanden även i ett arbetsliv i förändring. Det är därför välkommet att regeringen i strategin förklarar sin avsikt att se över arbetsmiljöregelverket. Utskottet noterar också att arbetsmarknadsminister Eva Nordmark i olika sammanhang har förklarat att arbete med att tillsätta en utredning i frågan pågår inom Regeringskansliet.

När det gäller arbetsmiljöregelverket noterar utskottet att regeringen framhåller att det finns faktorer som gör att kvinnor och män inte har samma skydd i arbetsmiljön i vissa fall. Det är inte acceptabelt. Arbetsmiljörégelerna måste ge samma skydd för kvinnor och män oavsett yrke, bransch eller sektor. Mot den bakgrunden ser utskottet positivt på regeringens ambition att se över arbetsmiljörégelerna ut ett jämställdhetsperspektiv.

För att den svenska arbetsmarknaden ska kunna behålla en hög skyddsnivå krävs vidare att kunskapsnivån följer med i de förändringar som sker i samhällslivet. Ambitionen bör vara att kunskapen om arbetsmiljö ska öka i hela samhället, från skola till forskning och hos såväl arbetsgivare som arbetstagare. Utskottet välkomnar att arbetsmiljöstrategin uppmärksammar behoven av höjda kunskapsnivåer.

Till regeringens övriga fokusområden i arbetsmiljöstrategin hör bl.a. nollvisionen mot dödsolyckor som utvidgas till att ingen ska dö till följd av arbete och ett utvecklat arbete mot arbetslivskriminalitet. Utskottet ser positivt även på att dessa områden prioriteras och återkommer till dessa frågor under andra avsnitt i detta betänkande.

Vidare välkomnar utskottet det nya upplägget med att låta myndigheterna på arbetsmiljöområdet få ett större inflytande över hur strategins innehåll ska genomföras. Det är lämpligt att låta experter på området ta fram åtgärder som på bästa sätt kan genomföra strategins prioriterade områden. Utskottet kommer med stort intresse att följa Arbetsmiljöverkets och Myndigheten för arbetsmiljökunskaps fortsatta arbete med att ta fram åtgärdsplaner. Utskottet noterar att myndigheterna ska lämna sina första skriftliga redovisningar till regeringen den 31 augusti 2021 (A2021/00338).

I några motionsyrkanden framställs förslag om vad motionärerna menar är uttryckliga brister i regeringens arbetsmiljöstrategi. I kommittémotion

2020/21:3870 (L) yrkande 2 anser motionärerna att strategin saknar ett företagarperspektiv och pekar bl.a. på vikten av att arbetsmiljöregelverket underlättar för företagen och inte bara ökar redovisningsbördan. Utskottet kan inte dela den uppfattning som framförs i motionen. Som utskottet anfört ovan menar det tvärtom att arbetsmiljöstrategin fångar upp situationen för företag och andra arbetsgivare väl. Regeringen betonar t.ex. i anslutning till prioriteringarna under delmålet om ett hälsosamt arbetsliv att minskad administration och regelbörda är viktigt för konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning i svenska företag. Regeringen framför också att arbetet med att förenkla för företag därmed är angeläget och att regler ska utformas på ett tydligt och enkelt sätt. Vidare pekar regeringen i strategin ut den viktiga roll som myndigheterna på arbetsmiljöområdet i sammanhanget har för att tillhandahålla information och sprida kunskap om arbetsmiljöfrågor.

I kommittémotionerna 2020/21:3870 (L) yrkande 3 och 2020/21:3434 (L) yrkande 1 framställs krav på att arbetsmiljöstrategin i större utsträckning ska syfta till att ge arbetsgivare förutsättningar att prioritera ett förebyggande arbete mot sjukskrivningar. Motionärerna lyfter särskilt fram stress och psykisk ohälsa hos kvinnliga arbetstagare och vill bl.a. se insatser hos berörda myndigheter. Utskottet noterar att regeringen på flera ställen i arbetsmiljöstrategin lyfter fram det som uppmärksammas i motionerna. Som exempel pekar regeringen på att välfärdsyrken är överrepresenterade i sjukskrivningar på grund av stressrelaterad ohälsa. Regeringen betonar också att frågan om en god arbetsmiljö är en jämställdhetsfråga och vill se över arbetsmiljöregelverket ur ett jämställdhetsperspektiv. Utskottet noterar vidare att regeringen pekar ut den roll som bl.a. Arbetsmiljöverket har för att bidra till att stärka det förebyggande arbetet på området. Det handlar bl.a. om samverkan med Försäkringskassan för att förebygga ohälsa, en utvecklad tillsyn av arbetsmiljön inom välfärden och att öka arbetsmiljökunskapen på alla nivåer.

Sammantaget finner utskottet att det som efterfrågas av motionärerna på olika sätt redan tas om hand i regeringens nya arbetsmiljöstrategi. Det finns därför inte skäl för några initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena som därmed avstyrks. Regeringens skrivelse bör läggas till handlingarna.

Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. insatser mot den psykiska ohälsan på arbetsplatserna och att skapa bättre förutsättningar för arbetsgivarnas förebyggande arbetsmiljöarbete. Utskottet hänvisar bl.a. till regeringens prioriteringar och pågående arbete.

Jämför reservation 2 (M), 3 (SD), 4 (V), 5 (KD) och 6 (L) samt särskilt yttrande 3 (C).

Motionerna

I partimotion 2020/21:3366 av Ulf Kristersson m.fl. (M) konstateras bl.a. att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor orsakade av organisatoriska och sociala problem har ökat sju år i rad. Motionärerna menar att det behövs åtgärder på flera plan för möta problemen med kvinnors ohälsa kopplat till arbetsmiljön (yrkande 8). Motionärerna ser bl.a. ett behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det förebyggande arbetet med psykosocial arbetsmiljö samt tidiga insatser och bättre rehabilitering.

Ebba Hermansson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2020/21:658 att trygghet i arbetslivet måste garanteras precis som att alla människor ska ha rätt till ett tryggt liv i hemmet och i det offentliga rummet. Motionärerna vill därför att uppföljningen av arbetsgivare som bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete i fortsättningen ska göras årligen (yrkande 6). Motionärerna framhåller vidare det ansvar som samtliga arbetsgivare har att bedriva ett fullgott arbetsmiljöarbete (yrkande 7). I motionen föreslås också en höjning av minimibeloppet för det vite som arbetsgivare kan dömas att betala vid brott mot arbetsmiljölagen (yrkande 8).

I kommittémotion 2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkas på en översyn av möjligheterna att förbättra arbetsmiljön på svenska arbetsplatser genom ökat fokus på stöd till arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete (yrkande 7). Motionärerna menar att det behövs specifika satsningar på bättre förutsättningar för arbetsgivare att bedriva ett förebyggande arbetsmiljöarbete, med ett speciellt fokus på små företags förutsättningar.

I kommittémotion 2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) slår motionärerna fast att arbetsgivaren behöver ha goda kunskaper om arbetsmiljö för att kunna leva upp till arbetsmiljölagens krav. Många arbetsgivare saknar dock grundläggande kunskaper om såväl arbetsmiljö som hur man bedriver ett bra arbetsmiljöarbete. Motionärerna anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning för att överväga regler om obligatoriska moment med arbetsmiljö-kunskap för företag som vill anställa (yrkande 8).

Ali Esbati m.fl. (V) noterar i kommittémotion 2020/21:3865 att den höjning av pensionsåldern som gjordes i januari 2020 inte har följts av några åtgärder

som gör det möjligt att jobba längre, såsom förbättringar i arbetsmiljö och rehabilitering. Motionärerna anser att regeringen årligen i budgetpropositionen bör redogöra för vilka åtgärder man vidtar för att människor ska kunna arbeta längre (yrkande 1).

I kommittémotion 2020/21:3871 uppmärksammar Sofia Damm m.fl. (KD) att många arbetsgivare, framför allt mindre företag, har svårt att leva upp till de skyldigheter och förväntningar som ställs på dem i fråga om rehabiliteringsansvar. Motionärerna vill se ett pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare, anställda på lämplig myndighet, som stöd för arbetsgivaren i rehabiliteringsfrågor (yrkande 3). Motionärerna menar att stödet skulle bidra till att öka arbetsgivarnas kunskap om arbetsmiljölagens krav på arbetsanpassning och rehabilitering samt bidra till att integrera den arbetslivsinriktade rehabiliteringen med det förebyggande arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen.

Arman Teimouri m.fl. (L) ser i kommittémotion 2020/21:3870 ett behov av att tillsätta en utredning om arbetet mot psykisk ohälsa på arbetsplatser (yrkande 1). Motionärerna anser att regeringens insatser på området är otillräckliga och vill se en fullvärdig statlig utredning som ska föreslå hur stress kopplat till psykiska sjukdomar, mobbning och sexuella trakasserier kan inkluderas i högre grad i arbetsmiljöföreskrifterna. Utredningen bör också anta ett jämställdhetsperspektiv och ta sikte på hur berörda myndigheter kan arbeta för att fler arbetsgivare ska kunna prioritera förebyggande insatser.

Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S) understryker i motion 2020/21:1675 vikten av en god arbetsmiljö. Motionärerna anser att det bör tas fram en plan för hur vi säkerställer en god arbetsmiljö för arbetstagare i takt med att pensionsåldern höjs.

I motion 2020/21:1908 menar Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S) att fler åtgärder behövs för att tillförsäkra löntagare i Sverige en god arbetsmiljö. Motionärerna anser att ett friskare arbetsliv med god fysisk, organisatorisk och social arbetsmiljö bör vara högt prioriterat i regeringens arbete. Löntagare ska inte behöva slitas ut innan pensionsåldern.

Martina Johansson (C) tar i motion 2020/21:44 upp problemet med ökande psykisk ohälsa. Motionären anser att myndigheterna bör arbeta mer gränsöverskridande för att minska den psykiska ohälsan. Det kan handla om regelrätta föreskrifter till företagen men också om hur man kan samverka så att handläggningen av t.ex. sjukskrivning blir smidigare.

Rättslig bakgrund

En arbetsgivare är enligt 3 kap. 2 § arbetsmiljölagen (1977:1160) skyldig att vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagarna utsätts för ohälsa eller olycksfall. En utgångspunkt i det förebyggande arbetet ska vara att allt sådant som kan leda till ohälsa eller olycksfall ska ändras eller ersättas så att risken för ohälsa eller olycksfall undanröjs.

Av 3 kap. 2 a § framgår att arbetsgivaren systematiskt ska planera, leda och kontrollera verksamheten på ett sätt som leder till att arbetsmiljön uppfyller

föreskrivna krav på en god arbetsmiljö. Arbetsgivaren ska utreda arbetsskador, fortlöpande undersöka riskerna i verksamheten och vidta de åtgärder som krävs till följd av detta. Arbetsgivaren är också skyldig att i den utsträckning verksamheten kräver det dokumentera arbetsmiljön och arbetet med den samt upprätta handlingsplaner för arbetsmiljöarbetet.

Bestämmelserna i arbetsmiljölagen utvecklas och preciseras av Arbetsmiljöverket bl.a. i föreskriften om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) och i föreskriften om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4). Föreskrifterna förtydligar vad arbetsgivare och arbetstagare ska göra inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbete som alla arbetsgivare har ansvar att bedriva.

Utskottets ställningstagande

Motionerna i detta avsnitt fokuserar på arbetsgivarnas ansvar att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete och på vikten av att ha ett fungerande förebyggande arbete på arbetsplatsen.

Utskottet vill inledningsvis betona hur viktigt det är att alla arbetsgivare arbetar systematiskt med det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Det är grundläggande att ett aktivt arbetsmiljöarbete är en naturlig del i alla arbetsgivares dagliga verksamhet. För att det alls ska vara möjligt att kunna, orka och vilja arbeta ett helt arbetsliv måste en god arbetsmiljö finnas på plats. Arbetslivet får inte medföra att människor slås ut i förtid på grund av fysiska, organisatoriska eller sociala arbetsmiljöfaktorer. Vi befinner oss i en tid där det tvärtom är centralt att den arbetande delen av befolkningen kan förlänga sitt arbetsliv för att säkra kompetensförsörjningen, pensionerna och finansieringen av välfärden. Utskottet menar att betydelsen av ett fungerande och gott systematiskt arbetsmiljöarbete inte kan underskattas.

I kommittémotionerna 2020/21:3366 (M) yrkande 8 och 2020/21:3870 (L) yrkande 1 samt i den enskilda motionen 2020/21:44 (C) lyfts behovet av åtgärder för att möta den psykiska ohälsan, med särskilt fokus på kvinnors ohälsa. Utskottet delar motionärernas oro för utvecklingen på området. Vi har i dag en situation där det i många kvinnodominerade branscher är vanligare med stress och psykiska påfrestningar i arbetet än för arbetsmarknaden i stort. Det är därför välkommet att regeringen agerar aktivt för att möta problemen.

Utskottet menar att det är av stor vikt att frågor om arbetsmiljö också beaktas utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Det gäller inte minst frågan om psykisk ohälsa i arbetslivet. Det är därför välkommet att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi 2021–2025 särskilt pekar ut behovet av att behandla frågan om en god arbetsmiljö som en jämställdhetsfråga. Utskottet noterar vidare att Jämställdhetsmyndigheten på uppdrag av regeringen nyligen lämnade en rapport om vad som ligger bakom könsskillnader i arbetsrelaterad psykisk ohälsa (rapport 2021:7). Frågan om psykisk ohälsa lyfts även i regeringens senaste forsknings- och innovationspolitiska proposition (prop. 2020/21:60),

där det bl.a. finns en satsning på inrättandet av ett nationellt forskningsprogram om psykisk hälsa. Satsningen ryms inom ramen för Fortes anslagsökning för åren 2022–2024.

Utskottet noterar vidare att motionärerna i kommittémotion 2020/21:658 (SD) yrkandena 6–8 efterfrågar olika insatser för att arbetstagarna ska känna sig trygga och säkra på sina arbetsplatser, däribland en årlig uppföljning av arbetsgivarnas systematiska arbetsmiljöarbete. Även utskottet anser naturligtvis att ingen ska behöva utsättas för hot eller våld, varken i hemmet eller på jobbet. Frågor om hot, våld och andra tillbud på arbetsplatser måste tas på största allvar. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 lyfter fram frågan om hot och våld i arbetslivet som en prioriterad fråga.

Utskottet konstaterar samtidigt att det inte är fråga om ett nyväckt intresse utan att regeringen även tidigare aktivt agerat för att möta problemen. Som exempel ser en pågående utredning över frågan om det finns behov av skydd för arbetstagare vid diskriminering, trakasserier och hot av personer som inte är anställda på arbetsplatsen (dir. 2020:102). Regeringen har också tillsatt en utredning som ska föreslå hur ILO:s konvention (nr 190) om avskaffande av våld och trakasserier ska genomföras i svensk rätt (dir. 2020:98). Sverige var pådrivande för att konventionen skulle röstas igenom på ILO:s arbetskonferens 2019. Syftet med konventionen är att motverka våld och trakasserier samt könsrelaterat våld och könsrelaterade trakasserier i arbetslivet. Konventionen inkluderar även våld i hemmet och dess påverkan i arbetslivet.

Som utskottet framhållit när vissa motsvarande förslag behandlats tidigare, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s. 14 f.), gör Arbetsmiljöverket viktiga insatser på området, inte minst genom sitt inspektionsarbete. Den nationella inspektionsinsatsen som utskottet tidigare lyft fram fortsätter under 2021 med särskilt fokus på bl.a. våld och hot i arbetslivet. Utskottet menar fortfarande att insatsen kan bidra till att en större andel av landets arbetsgivare bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete och ett mer offensivt arbete mot bl.a. hot och våld på arbetsplatser. Vidare har utskottet fortfarande svårt att se ett mervärde i att låta göra tätare uppföljningar av arbetsgivarnas systematiska arbetsmiljöarbete.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att i det uttryckliga krav som finns på alla arbetsgivare att bedriva ett systematiskt arbetsmiljöarbete ligger att kartlägga riskerna för hot och våld i arbetsmiljön, vidta förebyggande åtgärder och även ha rutiner för stöd om något sker. Arbetsmiljöverket innehåller även ett system med möjlighet att använda sig av vite på ett sätt som utskottet uppfattar som väl avvägt.

I kommittémotionerna 2020/21:3284 (C) yrkande 7 och 2020/21:735 (V) yrkande 8 framhålls behovet av att på olika sätt stärka företagens förmåga att bedriva ett gott och förebyggande arbetsmiljöarbete. Motionärerna betonar på olika sätt också vikten av att stärka arbetsmiljökunskapen hos företagen som arbetsgivare. Utskottet delar grundsynen som framförs i motionerna, nämligen vikten av att ha välinformerade arbetsgivare för att dessa ska kunna leva upp

till sitt arbetsmiljöansvar och bidra till en god arbetsmiljö på arbetsmarknaden i stort. Utskottet anser också att utmaningen med att få en överblick av regelverket och leva upp till sitt arbetsmiljöansvar kan vara olika stor beroende på arbetsgivarens storlek.

Utskottet konstaterar att såväl arbetsmiljölagen som Arbetsmiljöverkets föreskrifter om bl.a. systematiskt arbetsmiljöarbete innehåller bestämmelser som anger hur arbetsgivarna ska bedriva och följa upp arbetsmiljöarbetet. Som hjälp till dem som ska följa och använda föreskrifterna har Arbetsmiljöverket också tagit fram olika stöd och verktyg, såsom vägledningar till föreskrifterna. Regelverket utgör tillsammans med facklig närvaro, effektiv tillsyn och effektiva sanktionssystem en bra grund för arbetsgivarna att få till stånd ett effektivt förebyggande arbetsmiljöarbete och upprätthålla en god arbetsmiljö.

Utskottet anser att tydliga och lättillgängliga regler är viktiga för att underlätta för arbetsgivare att göra rätt och stärker rättssäkerheten på området. I det sammanhanget noterar utskottet att Arbetsmiljöverket har tagit fram ett förslag till en ny struktur för arbetsmiljöregelverket. Målet med den nya strukturen är att det ska bli lättare att överblicka, hitta och förstå regelverket. Förslaget var ute på remiss under 2020. Myndigheten ska våren 2021 analysera alla synpunkter som har kommit in för att sedan ta ställning till vilka justeringar som bör genomföras. Ambitionen är att de nya föreskrifterna ska träda i kraft första kvartalet 2023. Utskottet vill särskilt betona vikten av att det fortsatta arbetet sker i samråd med arbetsmarknadens parter. Utskottet kommer med stort intresse att följa det vidare arbetet på området.

När det särskilt gäller hur man kan stödja små och medelstora företag i arbetsmiljöarbetet välkomnar utskottet också att Arbetsmiljöverket enligt sin instruktion uttryckligen har till uppgift att ta fram och tillhandahålla behovsanpassad, lättillgänglig och kvalificerad information inom sitt ansvarsområde där de små och medelstora företagens behov särskilt ska beaktas. Utskottet noterar också att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 betonar vikten av att skapa förutsättningar för alla arbetsgivare att göra rätt oavsett arbetsplatsens storlek.

I fråga om behovet av stärkt arbetsmiljökunskap menar utskottet att regeringen är aktiv i denna fråga. Som exempel kan nämnas kontinuerliga uppdrag till Myndigheten för arbetsmiljökunskap för att utöka kunskapen om ett flertal områden. Utskottet noterar också att regeringen i sin nya arbetsmiljöstrategi genomgående betonar behovet av ökad kunskap och lättillgängliga arbetsmiljöregler. Utskottet utgår således från att det kommer att präglade stora delar av arbetsmiljöarbetet de kommande åren och att det är något som kan bidra till att stärka kunskapsnivån, inte minst hos arbetsgivarna.

I kommittémotion 2020/21:3865 (V) yrkande 1 efterfrågas åtgärder som gör det möjligt för alla att jobba längre och att åtgärderna årligen bör redovisas i budgetpropositionen. Även de enskilda motionerna 2020/21:1675 (S) och 2020/21:1908 (S) lyfter behovet av åtgärder för att det ska vara möjligt för alla att arbeta ett helt arbetsliv. Utskottet har inget annat synsätt än motionärerna när det gäller betydelsen av att skapa förutsättningar för ett långt och hälsosamt

arbetsliv. Utskottet noterar att frågan är central också för regeringen. I sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 framhåller regeringen som det första av fyra delmål att alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv. Utskottet uppfattar vidare att frågan också genomgående präglar regeringens arbetsmiljöarbete. Det kommer till uttryck genom bl.a. resurser och uppdrag till myndigheterna på arbetsmiljöområdet.

Till skillnad från motionärerna i kommittémotion 2020/21:3865 (V) är utskottet inte övertygat om att en årlig redovisning i budgetpropositionen av insatser på området är rätt väg framåt. Utskottet har vid upprepade tillfällen vid behandlingen av budgetpropositionen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv betonat vikten av att resultatredovisningen fokuserar på resultat och inte insatser, senast i betänkande 2020/21:AU2 (s. 11). Utskottet står fast vid den uppfattningen.

När det gäller kommittémotion 2020/21:3871 (KD) yrkande 3 om ett pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare som stöd för arbetsgivaren i rehabiliteringsfrågor välkomnar utskottet motionärernas omsorg om personer i behov av rehabilitering eller arbetsanpassning. Det är viktigt att det finns rätt verktyg för att möta behovet hos dessa personer. Utskottet noterar att ett liknande yrkande från Kristdemokraterna under innevarande riksmöte behandlades av socialförsäkringsutskottet i betänkande 2020/21:SfU1 (s. 16 f.). Socialförsäkringsutskottet ansåg då att det inte fanns skäl för några initiativ på området. Arbetsmarknadsutskottet gör nu ingen annan bedömning.

Med hänvisning till regeringens prioriteringar på området och det omfattande arbete som pågår på bred front ser utskottet inte att det finns anledning för riksdagen att rikta något tillkännagivande till regeringen. Utskottet avstyrker därmed samtliga motionsyrkanden.

Dödsolyckor i arbetslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om insatser mot dödsolyckor i arbetslivet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 7 (V) och 8 (KD).

Motionerna

För att vända den negativa utvecklingen med ökande antal arbetsolyckor med dödlig utgång anser Ali Esbati m.fl. (V) i kommittémotion 2020/21:735 att det bör tas ett helhetsgrepp kring frågan och tillsättas en statlig kriskommission mot dödsolyckor i arbetslivet (yrkande 9). I en sådan kommission bör företrädare för fack, arbetsgivare och berörda myndigheter ingå.

I kommittémotion 2020/21:3409 anser Sofia Damm m.fl. (KD) att regeringen behöver hitta nya arbetssätt för att nå nollvisionen mot dödsolyckor i arbetslivet (yrkande 32). Enligt motionärerna saknas det en samlad bild av

orsakerna till dödsolyckorna. Mer pengar till Arbetsmiljöverket löser inte situationen, utan vad som behövs är ett strategiskt, analytiskt och långsiktigt tankesätt.

Jamal El-Haj m.fl. (S) anser i motion 2020/21:2475 att insatser behövs för att stärka arbetsmiljöarbetet så att nollvisionen för dödsfall på jobbet kan bli verklighet (yrkande 1). Motionärerna vill bl.a. se att Arbetsmiljöverket är mer ute på fältet och anför att de regionala skyddsombuden behöver bättre utbildning och att arbetsgivarna måste ta sitt ansvar.

För att minska antalet dödsolyckor i arbetslivet anser Lars Mejern Larsson m.fl. (S) i motion 2020/21:1782 att det behöver vidtas en rad olika åtgärder som kan stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet. Motionärerna lyfter särskilt fram byggbranschen som problematisk.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis slå fast att inget annat än nollvision kan gälla för dödsfall i arbetet. Ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete. Varje dödsolycka är en tragedi för de inblandade och oacceptabelt för ett modernt arbetsliv. Det kan inte nog understrykas hur viktigt det är att målmedvetet arbeta förebyggande mot arbetsolyckor. Arbetet måste bedrivas på många plan och handlar bl.a. om att arbetsgivaren måste säkerställa att de anställda har tid att utföra sitt arbete, att utrustningen på arbetsplatsen är säker och hel och att alla anställda har rätt förutsättningar och rätt utbildning för att utföra sina jobb. Det handlar om att skapa en kultur på jobbet och i samhället där alla arbetar tillsammans för att en trygg och säker arbetsmiljö ska vara en självklar utgångspunkt på alla arbetsplatser.

Utskottet konstaterar att regeringen under flera år har varit aktiv i sitt arbete med att förebygga dödsolyckor i arbetslivet. Regeringen beslutade i januari 2016 om en arbetsmiljöstrategi för 2016–2020. Ett av de tre prioriterade områdena i den strategin var en nollvision mot dödsolyckor och förebyggande av arbetsolyckor. Arbetsmiljöverket fick samtidigt flera uppdrag inom ramen för detta område. Samtliga är återrapporterade och har bidragit till ökad kunskap på området. Regeringen gav också i juni 2019 ett särskilt uppdrag åt Arbetsmiljöverket att göra en analys av dödsolyckor i arbetslivet samt dra slutsatser och överväga lämpliga åtgärder. I Arbetsmiljöverkets återrapport lyfts bl.a. vikten av att arbetsgivaren tar ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet, att riskbedömningar görs och att samverkan om arbetsmiljön fungerar.

I regeringens nya arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 fortsätter regeringen på den inslagna linjen att prioritera arbetet med en nollvision mot dödsolyckor. Utskottet konstaterar att regeringen nu går ett steg längre och utvidgar nollvisionen till att ingen ska dö till följd av arbete. Som utskottet anför i det föregående välkomnar det regeringens inriktning. Utskottet förväntar sig också att nya åtgärder på området kommer att växa fram i samband med att

bl.a. Arbetsmiljöverket utvecklar sin åtgärdsplan kopplad till arbetsmiljöstrategin.

Utskottet noterar vidare att det av Arbetsmiljöverkets statistik framgår att dödsolyckorna sjönk kraftigt förra året. Totalt dog 29 personer på jobbet 2020 om man inkluderar arbetstagare från utlandet i statistiken. Det kan jämföras med 46 dödsolyckor 2019 och 58 dödsolyckor 2018. Utskottet noterar att en nedgång kan ses hos bl.a. olika typer av kontorsarbeten, handel och kultur. Utskottet konstaterar att det i likhet med tidigare år är inom bygg, skogs- och jordbruk, transport och tillverkningsindustrin som flest dödsolyckor sker. Inom dessa branscher visar siffrorna inte på någon generell nedgång i antalet dödsolyckor. Utskottet menar att det är rimligt att anta att coronapandemin och vad den har fört med sig i form av bl.a. permitteringar, färre resor och minskad produktion kan spela roll för siffrorna. Samtidigt vill utskottet understryka att det är svårt att peka ut tydliga trender baserat bara på enskilda år.

Motionärerna i detta avsnitt tar samtliga sikte på åtgärder som de menar behövs för att minska antalet dödsolyckor i arbetslivet och göra nollvisionen till verklighet. Som exempel uttrycks detta i kommittémotion 2020/21:735 (V) yrkande 9 som ett krav på en statlig kriskommission mot dödsolyckor och i kommittémotion 2020/21:3409 (KD) yrkande 32 som att nya arbetssätt behövs. Som framgår av utskottets inledande anförande ovan delar det motionärernas utgångspunkt att arbetet mot dödsolyckor i arbetslivet behöver både prioriteras och intensifieras. Till skillnad från motionärerna menar utskottet dock att det finns skäl att lita på regeringens arbete på området. För utskottet är det tydligt att regeringen har ett brett och i vissa delar nytt angreppssätt för att ta sig an frågan på det sätt som efterfrågas i flera av motionerna.

Utskottet konstaterar vidare att flera likalydande yrkanden behandlades av utskottet i förra årets betänkande om arbetsmiljö och arbetstid, se betänkande 2019/20:AU10 (s. 7 f.). Som utskottet framförde då finns det skäl att på nytt framhålla de insatser som arbetsmarknadens parter gör på området. Utskottet ser fortfarande mycket positivt på de partsgemensamma insatser som görs bl.a. inom Prevent, det privata näringslivets samverkansorgan för arbetsmiljöfrågor, och inom Sunt arbetsliv, som är motsvarande organ för kommun- och regionsektorn.

För att skapa de bästa möjliga förutsättningarna för en god arbetsmiljö krävs alltså åtgärder från såväl staten som arbetsmarknadens parter. Det är också centralt att staten och parterna för en god dialog om hur politiken kan utvecklas och vilka insatser som bör göras. Det är angeläget att ta till vara den kunskap och erfarenhet som arbetsmarknadens parter besitter. Utskottet ser därför positivt på att regeringen i samband med antagandet av sin nya arbetsmiljöstrategi har inrättat ett arbetsmiljöforum för perioden 2021–2025 (A2021/00339). Utskottet har förhoppningar om att regeringen, parterna och berörda myndigheter ska kunna använda arbetsmiljöforumet för att fördjupa det viktiga trepartsarbetet på området.

Utskottet vill poängtera att frågan om dödsolyckor i arbetslivet och att ingen ska behöva dö till följd av sitt arbete måste vara ständigt närvarande i arbetsmiljöarbetet. Det är också en fråga som kräver en bred palett av insatser inom ett flertal politikområden. När det gäller områden som ryms inom detta betänkande handlar det inte minst om att bekämpa alla former av arbetslivs-kriminalitet och om den roll som skyddsombuden spelar. Utskottet återkommer till båda dessa områden längre fram i betänkandet.

Sammantaget konstaterar utskottet att det bedrivs ett brett arbete för att minska antalet arbetsrelaterade dödsfall och att regeringen arbetar aktivt för att hitta nya sätt att ta sig an frågan. Det finns därför inte anledning för riksdagen att rikta något tillkännagivande till regeringen i enlighet med vad som efterfrågas i motionerna. Utskottet avstyrker därmed samtliga motionsyrkanden.

Arbetsmiljöbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår yrkanden om bl.a. förlängd preskriptionstid vid arbetsmiljöbrott och att fler arbetsmiljöbrott bör omfattas av straffansvar. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 9 (M, SD), 10 (M) och 11 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3372 har Mats Green m.fl. (M) förslag om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år och preskriptionstiden för grova arbetsmiljöbrott från fem till tio år (yrkande 6). Motionärerna pekar på att erfarenheter visar att den gällande preskriptionstiden många gånger inte är tillräcklig för att åklagare och polis ska kunna utföra de utredningar som krävs.

Mats Green m.fl. (M) framhåller i kommittémotion 2020/21:3868 vikten av samverkan mellan berörda myndigheter samt tillräckliga resurser till rättsväsendet för att motverka arbetsmiljöbrott (yrkande 1). Motionärerna anser vidare att det behövs en översyn av regelverket när det gäller arbetsmiljöbrott, bl.a. i syfte att undersöka möjligheter till förenklingar och kortare handläggningstider vid arbetsmiljöbrott (yrkande 2).

Magnus Persson m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2020/21:654 att utredningsarbetet vid arbetsplatsolyckor kan vara komplicerat bl.a. med hänsyn till att entreprenader ofta utförs i flera led. Motionärerna anser att den gällande preskriptionstiden är för kort och föreslår därför att den ska utökas till det dubbla, dvs. fyra år för normalgraden och tio år för grova brott (yrkande 3).

Ali Esbati m.fl. (V) anför i kommittémotion 2020/21:735 att lagstiftningen om arbetsmiljöbrott är otillräcklig. Regeringen bör enligt motionärerna återkomma med förslag om straffansvar för fler arbetsmiljöbrott (yrkande 10).

Jamal El-Haj m.fl. (S) anser i motion 2020/21:2475 att preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott måste förlängas och att ansvarsfrågan då olika arbetsgivare är inblandade måste göras tydligare (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Utskottets utgångspunkt är att alla som arbetar i Sverige förtjänar en trygg arbetsplats och en god arbetsmiljö. De allra flesta arbetsgivare i Sverige följer det regelverk som gäller för arbetsmiljön. Dessvärre finns det också en mindre grupp arbetsgivare som missköter sitt arbetsmiljöarbete. Utskottet anser att det är helt oacceptabelt och att det är viktigt att försöka motverka att situationer uppstår där arbetsgivare missköter sig. Det viktigaste verktyget för detta är att konsekvent arbeta med förebyggande åtgärder av olika slag.

Samtidigt som det förebyggande arbetet är centralt är det av hög vikt att sådan misskötsamhet som innebär att arbetsmiljöbrott har begåtts möts med straffrättsliga ingripanden. Även det är ett viktigt verktyg som innebär att individer som begått brott kan dömas till ansvar och att företag kan dömas till att betala företagsbot. I vissa situationer är det möjligt att döma ut företagsbot mot företaget även om individen inte kan dömas för brottet till följd av preskription.

Motionärerna i kommittémotionerna 2020/21:3372 (M) yrkande 6 och 2020/21:654 (SD) yrkande 3 samt i den enskilda motionen 2020/21:2475 (S) yrkande 2 anser samtliga att preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott bör förlängas. Liknande förslag har behandlats av utskottet flera gånger tidigare, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s. 10 f.). I likhet med tidigare konstaterar utskottet att preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott följer de allmänna preskriptionstiderna i brottsbalken och beror på straffskalan för brottet – ju strängare straff, desto längre preskriptionstid. Utskottet noterar också att en utredning för närvarande gör en översyn av den straffrättsliga regleringen om preskription i brottsbalken (dir. 2020:91). Syftet med utredningen är bl.a. att åstadkomma en ändamålsenlig reglering som i högre utsträckning än i dag tillgodoser bl.a. intresset av en effektiv och rättssäker lagföring av brott. Uppdraget ska redovisas senast den 10 september 2021. Utskottet konstaterar således att arbete med frågan pågår och kommer att följa utredningens fortsatta arbete med stort intresse.

När det gäller kommittémotion 2020/21:735 yrkande 10 (V) noterar utskottet att det även i det fallet behandlade ett liknande förslag i betänkande 2019/20:AU10. Utskottet gör ingen annan bedömning än vad som var fallet under föregående riksmöte. Det innebär att utskottet inte ser någon anledning att ställa sig bakom förslaget om straffansvar för fler arbetsmiljöbrott. Regelverket har utvecklats över tid på ett lämpligt sätt för att anpassa sig till

dagens arbetsliv. Utskottet är övertygat om att regeringen följer utvecklingen och kommer att agera om det skulle vara motiverat.

I kommittémotion 2020/21:3868 (M) yrkandena 1 och 2 framställs krav på att regeringen dels ska prioritera samverkan mellan berörda myndigheter och resurser till rättsväsendet, dels ska se över regelverket vid arbetsmiljöbrott för att korta handläggningstiderna. Utskottet ser i likhet med motionärerna vikten av att de olika myndigheter som är involverade vid arbetsmiljöbrott samverkar med varandra och att regeringen garanterar tillräckliga resurser till dessa. Utskottet delar också motionärernas uppfattning att det utöver samverkan och resurser behövs ett regelverk som underlättar handläggningen av arbetsmiljöbrott. Det är därför glädjande att konstatera att även regeringen ser vilka behov som finns på området.

Som exempel slår regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 fast att ett gott samarbete mellan Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten är viktigt för att effektivt kunna utreda allvarliga arbetsmiljöbrott. Utskottet noterar också att regeringen genom sina prioriteringar i budgetpropositionen för 2021 har höjt ambitionerna när det gäller att motverka brottslighet på våra arbetsplatser. Som en del av detta får Arbetsmiljöverket tillsammans med andra myndigheter stärkta möjligheter att arbeta fokuserat och gemensamt för att fortsätta stävja fusk, regelöverträdelser och brottslighet på den svenska arbetsmarknaden. Utskottet återkommer också till detta nedan i avsnittet om åtgärder mot arbetslivskriminalitet. När det gäller resurser till rättsväsendet konstaterar utskottet vidare att regeringen i sin nyligen överlämnade vårdändringsbudget för 2021 föreslår att merparten av rättskedjans myndigheter ska tillföras ytterligare medel (prop. 2020/21:99).

Utskottet kan också konstatera att arbetsmarknadsministern i olika sammanhang framhållit hur centralt det är att korta handläggningstiderna vid arbetsmiljöbrott, däribland i en interpellationsdebatt i riksdagen (prot. 2019/20:30 anf. 56). Ministern förklarade då bl.a. att det pågår ett arbete där Polismyndigheten, Arbetsmiljöverket och Åklagarmyndigheten utvecklar och ökar kunskaperna om att utreda arbetsmiljöbrott. Det är således för utskottet tydligt att regeringen är aktiv inom de områden som efterfrågas i den aktuella motionen.

Utskottet anser sammanfattningsvis att regeringen är aktiv och att arbete pågår inom de områden som efterfrågas i motionerna i detta avsnitt. Det är därför inte nödvändigt med något initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför samtliga motionsyrkanden.

Åtgärder mot arbetslivskriminalitet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att bl.a. ge Arbetsmiljöverket ett brottsutredande uppdrag och ett arbetslivskriminalitetscenter. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 12 (C) och 13 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:2957 anser Johan Hedin m.fl. (C) att Arbetsmiljöverket på ett bättre sätt borde kunna bistå Polismyndigheten i det brottsbeivrande arbetet, t.ex. vid fall med misstänkt människohandel. Motionärerna föreslår därför att regeringen ser över möjligheten att ge Arbetsmiljöverket ett brottsutredande uppdrag (yrkande 13).

I kommittémotion 2020/21:431 framhåller Ali Esbati m.fl. (V) att ett sätt att stärka myndighetssamverkan för att stoppa arbetslivskriminalitet vore att inrätta särskilda kontor där företrädare för de berörda myndigheterna kan arbeta tillsammans. Motionärerna föreslår därför att regeringen ska tillsätta en utredning som ser över möjligheten att inrätta arbetslivskriminalitetscenter i syfte att stärka det myndighetsgemensamma arbetet mot den systematiska kriminaliteten på arbetsplatserna (yrkande 1). I kommittémotion 2020/21:4012 av Ali Esbati m.fl. (V) framförs ett motsvarande förslag (yrkande 1).

I motion 2020/21:1781 vänder sig Lars Mejern Larsson m.fl. (S) mot den brottsliga verksamhet som förekommer inom delar av byggbranschen. Motionärerna vill att regeringen ska se över möjligheten att öka kontrollen av och insynen i utländska företag verksamma i Sverige. Målet måste vara en arbetsmarknad med sjysta villkor för både företagare och anställda.

Utskottets ställningstagande

Motionärerna i detta avsnitt pekar samtliga på de problem som olika former av arbetslivskriminalitet för med sig på den svenska arbetsmarknaden och har olika förslag på åtgärder för att möta problemen. Utskottet vill inledningsvis slå fast att inte någon som helst form av arbetslivskriminalitet hör hemma på svensk arbetsmarknad. Fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet leder till negativa konsekvenser för arbetstagare, företag, samhället och statsfinanserna. Den arbetslivskriminalitet som tyvärr finns i Sverige, som innebär att människor utnyttjas och som dessutom är en inkomstkälla för den organiserade brottsligheten, måste enligt utskottet bekämpas med kraft. Vi kan inte låta utvecklingen på området gå i negativ riktning. Utskottet noterar också att regeringen och dess myndigheter vidtar åtgärder för att möta problemen.

Utskottet välkomnar att regeringen i sin nya arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 lyfter fram en arbetsmarknad utan brott och fusk som ett av strategins fyra huvudsakliga delområden. Det är ett tydligt tecken på att frågan är av högsta vikt för regeringen och kommer att fortsätta vara prioriterad framöver. Regeringen framhåller flera initiativ som tagits för att motverka arbetslivskriminalitet. Till dessa hör den samverkan och det uppdrag som Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Försäkringskassan, Jämställdhetsmyndigheten, Migrationsverket, Polismyndigheten och Skatteverket under perioden 2018–2020 haft att utveckla ändamålsenliga och effektiva metoder för myndighetsgemensamma kontroller.

Utskottet noterar att drygt 4 200 kontroller inom myndighetssamverkan utfördes under perioden, varav drygt 1 270 kontroller under 2020 trots de utmaningar som pandemin har fört med sig. Utskottet noterar också med tillfredsställelse att regeringen i januari 2021 gav förnyade uppdrag till de deltagande myndigheterna och gav Arbetsmiljöverket i uppdrag att samordna arbetet (A2021/00085).

Regeringens prioriteringar på området framgår även av budgetpropositionen för 2021 där Arbetsmiljöverkets anslag stärktes med 30 miljoner kronor per år fr.o.m. 2021. Medlen ska fördelas mellan de åtta myndigheter som deltar i samverkan. Medlen och det efterföljande uppdraget innebär enligt utskottet att myndigheterna får stärkta möjligheter att arbeta fokuserat och gemensamt för att fortsätta stävja fusk, regelöverträdelse och brottslighet i arbetslivet. Utskottet konstaterar också att det är en ambitionshöjning från regeringen jämfört med medlen som avsattes för 2018–2020.

I kommittémotionerna 2020/21:431 (V) yrkande 1 och 2020/21:4012 (V) yrkande 1 framställer Vänsterpartiet på nytt krav på en utredning om möjligheten att inrätta ett arbetslivskriminalitetscenter i syfte att stärka det myndighetsgemensamma arbetet. I likhet med vad utskottet anförde när ett liknande yrkande behandlades under förra riksmötet i betänkande 2019/20:AU10 (s. 10 f.) anser det att det som efterfrågas i stora delar är i linje med den politik som regeringen för på området. Utskottet kan inte se att det finns skäl för något initiativ i den riktning som motionärerna vill se.

När det gäller samverkan för att bekämpa arbetslivskriminalitet noterar utskottet att det är en av frågorna som tas upp i promemorian Myndigheter i samverkan mot arbetslivskriminalitet (Ds 2021:1). Där poängteras att de myndigheter som deltagit hittills även fortsättningsvis bör styras till arbete mot arbetslivskriminalitet i samverkan. Ett område som bedöms ha förbättringspotential är relationen mellan myndigheterna och arbetsmarknadens parter. Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt att få med arbetsmarknadens parter fullt ut i arbetet mot arbetslivskriminalitet. För att arbetet ska vara framgångsrikt är det centralt att bättre ta till vara den kunskap som arbetsmarknadens parter besitter. Utskottet noterar därför med glädje att regeringen fångat upp dessa signaler och i slutet av april 2021 höll ett dialogmöte med myndigheterna i samverkan och arbetsmarknadens parter.

När det gäller förslaget i kommittémotion 2020/21:2957 (C) yrkande 13 om att Arbetsmiljöverket ska ges ett brottsutredande uppdrag konstaterar utskottet att det har behandlat frågan flera gånger tidigare, senast under förra riksmötet. Utskottet står fast vid sin tidigare uppfattning och vill även detta år hänvisa till det ovannämnda myndighetsgemensamma arbete som bedrivs för att motverka fusk, regelöverträdelser och brottslighet i arbetslivet. Berörda myndigheter har olika uppdrag och ansvarsområden när det gäller att bekämpa dessa problem. De har också olika kunskap och metoder att tillgå, och utskottet delar inte motionärernas uppfattning om att Arbetsmiljöverkets uppdrag bör ändras.

Även i den enskilda motionen 2020/21:1781 (S) uppmärksammas den brottsliga verksamheten och motionärerna ser ett behov av ökad kontroll av utländska företag. Utskottet delar motionärernas uppfattning att människor inte ska utnyttjas på den svenska arbetsmarknaden. Det gäller oavsett nationaliteten på arbetstagarna och oavsett var arbetsgivarna kommer ifrån. Som framgått ovan anser utskottet att regeringen bedriver ett brett arbete mot arbetslivskriminalitet. Utskottet anser att det innefattar det som efterfrågas av motionärerna. Utöver det som framförts ovan vill utskottet också framhålla den pågående utredning om arbetskraftsinvandring som bl.a. har i uppdrag att överväga åtgärder för att motverka att arbetskraftsinvandrare utnyttjas (dir. 2020:8 och 2020:69). Utredningens slutbetänkande ska vara klart den 1 november 2021.

Utskottet konstaterar vidare att regeringen utöver de insatser som framhållits ovan har vidtagit en rad åtgärder under den senaste mandatperioden för att bekämpa arbetslivskriminalitet. Som exempel har Polismyndigheten fått större befogenheter att genomföra arbetsplatsinspektioner. Stickprovskontroller kan ske på arbetsplatser inom riskbranscher för att kontrollera att arbetsgivare inte har anställda som saknar rätt att vistas eller arbeta i Sverige. Vidare har ett nytt brott, människoexploatering, införts i brottsbalken för att stärka det straffrättsliga skyddet mot exploatering av människor. En annan åtgärd som vidtagits är att maxbeloppet för företagsboten har höjts från 10 miljoner kronor till 500 miljoner kronor. Det innebär en kraftig skärpning av straffen för större företag som gör sig skyldiga till särskilt klandervärd brottslighet, exempelvis eftersatt kontroll som leder till allvarliga arbetsplatsolyckor eller dödsfall.

Utskottet noterar slutligen att frågan om arbetslivskriminalitet, särskilt i form av arbetskraftsexploatering, också nyligen har granskats av Riksrevisionen i rapporten Statens insatser mot exploatering av arbetskraft – regelverk, kontroller samt information och stöd till de drabbade (RiR 2020:27). Riksrevisionen bedömer bl.a. att regeringen behöver ta ett helhetsgrepp för att motverka arbetskraftsexploatering. Regeringens skrivelse (skr. 2020/21:169) med anledning av rapporten behandlas av utskottet i betänkande 2020/21:AU12. I det betänkandet föreslår utskottet ett tillkännagivande om att regeringen senast den 1 april 2022 bör återkomma med förslag på hur sekretessreglerna kan ändras för att motverka exploatering av arbetskraft och förbättra möjligheten till myndighetssamverkan i dessa frågor, vilket innebär

att kommittémotion 2020/21:4023 (M, KD) tillstyrks och kommittémotion 2020/21:4020 (SD) yrkande 5 delvis tillstyrks.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Skyddsombudens verksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om de lokala och regionala skyddsombudens verksamhet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och att det nuvarande regelverket är väl avvägt.

Jämför reservation 14 (M, KD), 15 (SD) och 16 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3372 ifrågasätter Mats Green m.fl. (M) bl.a. fackens roll i skyddsombudens verksamhet. När det gäller särskilt den regionala skyddsombudsverksamheten konstaterar motionärerna att den aldrig utvärderats och föreslår därför att organisationen med regionala skyddsombud och deras verksamhet, roll och effektivitet utreds (yrkande 7).

Magnus Persson m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2020/21:654 att fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud måste avskaffas (yrkande 5). Enligt motionärerna måste dagens arbetsmiljöarbete anpassas till de förändringar som har skett på löntagarsidan där fler väljer att inte vara medlemmar i ett fackförbund.

I kommittémotion 2020/21:735 tar Ali Esbati m.fl. (V) upp frågan om de regionala skyddsombudens tillträdesrätt. Enligt motionärerna bör arbetsmiljölagen ändras så att regionala skyddsombud får rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det tillfälligtvis inte finns någon medlem i den kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationen vid företaget (yrkande 4).

Vidare i samma motion anser motionärerna att den nuvarande lagstiftningen inte är tillräcklig för att garantera skyddsombuden den utbildning de behöver för att kunna utföra sitt uppdrag. Förslaget är därför att skyddsombudsutbildningens längd regleras i arbetsmiljölagen och att den uppgår till minst fem dagar (yrkande 5). Vidare anser motionärerna att det bör införas en lagstadgad rätt till vidareutbildning och fortbildning för skyddsombud motsvarande en dag per år (yrkande 6). Slutligen anser motionärerna att Arbetsmiljöverket bör ges möjlighet att utdöma straffsanktioner mot arbetsgivare där skyddsombud inte tillåts vara med i riskbedömningen enligt 6 kap. arbetsmiljölagen (yrkande 12).

I kommittémotion 2020/21:3409 noterar Sofia Damm m.fl. (KD) att riksdagen våren 2020 avvisade regeringens förslag om att de fackliga regionala skyddsombuden ska få tillträde till arbetsplatser utan facklig

representation. Motionärerna anser att de regionala skyddsombudens arbete måste utvärderas innan deras befogenheter utökas (yrkande 33).

Rättslig bakgrund

Av 6 kap. 2 § arbetsmiljölagen framgår bl.a. att ett eller flera skyddsombud (arbetsmiljöombud) ska utses bland arbetstagarna på arbetsställen där minst fem arbetstagare regelbundet sysselsätts. Skyddsombud utses av en lokal arbetstagarorganisation som är eller brukar vara bunden av kollektivavtal i förhållande till arbetsgivaren. Finns det inte någon sådan organisation, utses skyddsombud av arbetstagarna.

På arbetsställen där det inte har tillsatts någon s.k. skyddskommitté, sammansatt av företrädare för arbetsgivaren och arbetstagarna, får en lokal avdelning inom ett förbund eller en sammanslutning av arbetstagare som är jämförlig med en sådan avdelning utse ett skyddsombud utanför kretsen av arbetstagarna på arbetsstället (regionalt skyddsombud). Rätten att utse ett regionalt skyddsombud gäller dock endast om arbetstagarorganisationen har minst en medlem på arbetsstället.

Av 6 kap. 4 § första stycket arbetsmiljölagen framgår bl.a. att skyddsombud företräder arbetstagarna i arbetsmiljöfrågor och ska verka för en tillfredsställande arbetsmiljö. I det syftet ska skyddsombuden inom sitt skyddsområde vaka över skyddet mot ohälsa och olycksfall samt över att arbetsgivaren uppfyller kraven i 3 kap. 2 a §. Enligt 6 kap. 4 § andra stycket ska skyddsombud delta vid planering av nya eller ändrade lokaler, anordningar, arbetsprocesser, arbetsmetoder och av arbetsorganisation liksom vid planering av användning av ämnen som kan medföra ohälsa eller olycksfall. Av bestämmelsen framgår också att arbetsgivare och arbetstagare gemensamt svarar för att skyddsombud får nödvändig utbildning. Enligt 6 kap. 5 § har skyddsombud rätt till den ledighet som fordras för uppdraget.

Tillkännagivande

Riksdagen har riktat ett tillkännagivande till regeringen om att tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet (bet. 2019/20:AU13, punkt 2, rskr. 2019/20:305).

Utskottets ställningstagande

I detta avsnitt behandlar utskottet förslag om såväl de lokala som regionala skyddsombuden. Det är fråga om förslag som skiljer sig åt en hel del. Som exempel vill vissa motionärer avskaffa arbetstagarorganisationernas företrädesrätt att utse skyddsombud medan andra vill stärka skyddsombudens verksamhet. Andra motionärer ser i stället behov av att utvärdera de regionala skyddsombudens verksamhet. Utskottet behandlade flera liknande yrkanden under förra riksmötet i betänkande 2019/20:AU10 (s. 19 f.). Utskottet står fast

vid vad som tidigare har framhållits. Utskottet anser dock att det finns skäl att här upprepa en del av det som tidigare har framförts när det gäller utgångspunkterna för skyddsombudens verksamhet.

Utskottet vill inledningsvis betona att ett fungerande lokalt arbetsmiljöarbete behövs för att förebygga ohälsa, arbetsplatsolyckor och i värsta fall dödsolyckor. I detta arbete har de lokala skyddsombuden en central roll. Även de regionala skyddsombuden har en viktig uppgift med att understödja det lokala arbetsmiljöarbetet på arbetsplatser som saknar ett organiserat lokalt skyddsarbete.

Utskottet anser att det är angeläget att påpeka att de regionala skyddsombudens verksamhet är ett stöd till både anställda och arbetsgivare i arbetet för en bättre arbetsmiljö, i synnerhet för småföretag som oftast har sämre förutsättningar att utveckla ett lokalt arbetsmiljöarbete. När kunskap saknas i den egna organisationen kan de regionala skyddsombuden vara en viktig resurs. Precis som regeringen gör i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 noterar också utskottet att fler arbetstagare i dag arbetar på arbetsplatser som saknar ett lokalt skyddsombud. Rörligheten på arbetsmarknaden och en stor ökning av företag med få anställda är två orsaker. Skyddsombudens verksamhet är alltså enligt utskottets mening grundläggande för att det systematiska arbetsmiljöarbetet på landets arbetsplatser ska kunna fungera.

När det gäller kommittémotionerna 2020/21:3372 (M) yrkande 7 och 2020/21:3409 (KD) yrkande 33 om att utvärdera de regionala skyddsombudens verksamhet konstaterar utskottet att ett tillkännagivande med just den inriktningen beslutades av riksdagen under förra riksmötet. Frågan behandlades i samband med riksdagens beredning av regeringens proposition 2019/20:135 Utvidgad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden. Regeringens förslag om att utöka tillträdesrätten för regionala skyddsombud till fler arbetsställen avsågs av riksdagen och tillkännagivandet vann bifall. Utskottet noterar att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 uppmärksammar tillkännagivandet och uppger att regeringen avser att återkomma i frågan. Utskottet kan inte se att det nu finns några skäl att på nytt rikta ett tillkännagivande till regeringen i samma fråga. Det finns i stället skäl att avvakta regeringens vidare behandling.

I kommittémotion 2020/21:735 (V) yrkande 4 vill motionärerna i stället att de regionala skyddsombudens tillträdesrätt ska utvidgas just på det sätt som regeringen föreslog i proposition 2019/20:135 och som under förra riksmötet avsågs av en riksdagsmajoritet. Utskottet kan inte se att det framkommit något som gör att det finns skäl att anta att det nu skulle finnas stöd i riksdagen för den ändring som efterfrågas av motionärerna.

I samma motion framställs också ett par yrkanden om att skyddsombudens rätt till utbildning bör stärkas. Utskottet har samma utgångspunkt som motionärerna, dvs. att det är angeläget att skyddsombuden får rätt förutsättningar för att kunna genomföra sitt uppdrag. I detta ligger att de ges goda möjligheter till utbildning, vidareutbildning och fortbildning. Arbetsgivarna och arbetstagarorganisationerna har ett gemensamt ansvar för att se till att

skyddsombuden faktiskt får den utbildning som behövs. Enligt arbetsmiljölagen har skyddsombuden rätt till den ledighet som fordras för uppdraget. Till skillnad från motionärerna menar utskottet att nuvarande lagstiftning ger en bra grund. Det finns därför inte skäl att ändra lagstiftningen på det sätt som efterfrågas i motionen.

I likhet med vad utskottet anfört då liknande yrkanden behandlats tidigare anser det inte heller att det finns skäl att ställa sig bakom förslaget om ändrade sanktionsmöjligheter i samma motion utan anser att nuvarande regler är väl avvägda.

Förslaget om att avveckla arbetstagarorganisationernas företrädesrätt att utse skyddsombud som framställs i kommittémotion 2020/21:654 (SD) yrkande 5 är inte ett förslag som utskottet kan ställa sig bakom. Utskottet delar inte den bild som motionärerna framställer av att arbetsmiljöarbetet blir lidande med dagens konstruktion. Utskottet menar i stället att det finns skäl att värna det partsgemensamma arbetet som är en grundpelare på den svenska arbetsmarknaden.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Arbetsmiljöverket

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. en översyn av Arbetsmiljöverkets verksamhet och olika uppdrag till myndigheten. Utskottet hänvisar framför allt till pågående arbete.

Jämför reservation 17 (M), 18 (V), 19 (KD) och 20 (L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3372 föreslår Mats Green m.fl. (M) att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att utöka antalet inspektioner och handledningstillfällen generellt och till särskilt utsatta branscher i synnerhet (yrkande 1). I samma motion föreslås att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, när det gäller både psykosocial och fysisk arbetsmiljö, där vård- och omsorgssektorer särskilt belyses (yrkande 2).

Myndigheten bör enligt motionärerna också ges i uppdrag att stärka tillsynen av och skärpa sanktionerna mot arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro (yrkande 3). Det handlar ofta om s.k. kontaktyrken, inte sällan kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal eller lärare. Ett liknande förslag framförs i kommittémotion 2020/21:3527 Maria Malmer Stenergard m.fl. yrkande 3 (M).

Slutligen i kommittémotion 2020/21:3372 föreslås att Arbetsmiljöverket får i uppdrag att förstärka utbildningsinsatser kring arbetsmiljöarbetet (yrkande 4).

Mats Green m.fl. (M) vill i kommittémotion 2020/21:3868 se en översyn av Arbetsmiljöverket för att ytterligare effektivisera myndighetens arbete (yrkande 3). Motionärerna anser att Arbetsmiljöverket har en central roll för att uppnå ett väl fungerande arbetsmiljöarbete på den svenska arbetsmarknaden.

Ali Esbati m.fl. (V) anser i kommittémotion 2020/21:735 att det krävs ytterligare åtgärder för att motverka sexuella trakasserier i arbetslivet och föreslår därför att Arbetsmiljöverket ges i uppdrag att utöka sin inspektionsverksamhet med särskilt riktade insatser mot sexuella trakasserier i arbetslivet (yrkande 3).

Sofia Damm m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2020/21:3871 att med de insikter som finns om kvinnors och mäns olika förutsättningar och om ohälsa bör Arbetsmiljöverket utveckla verktyg för och kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa faktorer (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att arbetet med att kontrollera att arbetsgivare lever upp till sitt arbetsmiljöansvar kan rationaliseras. Motionärerna föreslår därför att Arbetsmiljöverket inleder ett pilotprojekt som prövar möjligheten att deklarerar den egna arbetsplatsens arbetsmiljö genom ett system med s.k. arbetsmiljödeklarationer (yrkande 4). I kommittémotion 2020/21:3409 Sofia Damm m.fl. (KD) framförs liknande förslag om Arbetsmiljöverket (yrkandena 31 och 34).

I kommittémotion 2020/21:3626 framhåller Gudrun Brunegård m.fl. (KD) vikten av att Arbetsmiljöverket kontinuerligt gör inspektioner för att upprätthålla en god skolmiljö (yrkande 59).

I kommittémotion 2020/21:3227 vill Lina Nordquist m.fl. (L) stärka arbetsvillkoren för personal inom vård, stöd och omsorg och föreslår att Arbetsmiljöverket får uppdraget att ge mer råd och stöd om god arbetsmiljö för att minska stress, belastningsskador och annan ohälsa (yrkande 3).

I kommittémotion 2020/21:3434 har Gulan Avci m.fl. (L) förslag om att se över Arbetsmiljöverkets rutiner för att myndigheten i högre utsträckning ska fokusera sina insatser vid arbetsplatser som enligt statistik och forskning är överrepresenterade när det gäller platsolyckor och arbetsmiljöbrott (yrkande 2). I samma motion finns förslag om att det ska bli enklare att tipsa och anmäla till Arbetsmiljöverket och Diskrimineringsombudsmannen, särskilt med hänsyn till psykisk ohälsa, mobbning och sexuella trakasserier (yrkande 3). Genom en mer systematisk strategi för att ta emot och uppmuntra till att lämna tips skulle fler arbetsplatser med bristande arbetsmiljö upptäckas och inspekteras. Motionärerna anser vidare att personer som vågar anmäla och påtala brister, s.k. visseblåsare, måste få stöd att göra så av såväl myndigheter som arbetsgivare. Motionärerna föreslår därför att Arbetsmiljöverket ska ges i uppdrag att utreda hur det kan bli enklare att rapportera utan att riskera påföljder från såväl arbetsgivare som andra anställda (yrkande 4).

Magnus Manhammar (S) anser i motion 2020/21:818 att det behövs fler åtgärder för att förebygga skador från asbest. Motionären förespråkar bl.a. att Arbetsmiljöverket får i uppdrag att förstärka informationsinsatserna kring asbest så att många fler människor nås av informationen.

I motion 2020/21:1492 noterar Hans Hoff m.fl. (S) bl.a. att antalet anmälda arbetsplatsolyckor har ökat. Motionärerna vill därför se en översyn av resurserna till Arbetsmiljöverket i syfte att ge myndigheten förutsättningar att klara uppsatta mål.

För att förbättra förutsättningarna för Arbetsmiljöverkets förebyggande arbete och tillsynsarbete anser Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S) i motion 2020/21:2161 att det bör övervägas om myndigheten får de resurser som krävs och att arbetsmiljöarbetet bör utvecklas på alla nivåer (yrkande 1). Vidare anser motionärerna att liknande krav på utbildning bör ställas på arbetsgivaren som på skyddsombuden för att det förebyggande och lokala arbetsmiljöarbetet ska fungera så väl som möjligt. Motionärerna anser också att Arbetsmiljöverkets specialistkunskap inom olika branscher behöver öka för att öka verksamhetens effektivitet och kunna göra mer rättvisande bedömningar (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Arbetsmiljöverket har regeringens uppdrag att se till att arbetsmiljö- och arbetstidslagstiftningen följs. Arbetsmiljöverkets uppdrag handlar ytterst om att bidra till att skapa en säker arbetsmiljö så att människor inte skadar sig eller blir sjuka i sitt arbete. Uppdraget uppfylls huvudsakligen genom att myndigheten ser till att arbetsmiljölagen efterlevs och att man på arbetsplatserna bedriver ett systematiskt arbetsmiljöarbete i syfte att förebygga och därigenom minska riskerna för arbetsskador. Myndigheten genomför bl.a. inspektioner som är planerade och samordnade på nationell och regional nivå där utgångspunkten är att fokusera på de arbetsmiljöaspekter och arbetsplatser där arbetsmiljöriskerna är störst. Utskottet konstaterar att Arbetsmiljöverkets uppdrag innebär att myndigheten har en nyckelroll i arbetsmiljöarbetet på den svenska arbetsmarknaden.

Utskottet noterar att Arbetsmiljöverkets arbete väcker stort intresse även hos motionärerna i detta avsnitt. Motionärerna framställer en rad olika förslag om allt från mer övergripande förslag om en myndighetsöversyn och resurser till myndigheten till krav på inspektionsinsatser inom vissa utpekade verksamheter. Vissa motionärer riktar särskilt in sig på hur Arbetsmiljöverket på bästa sätt ska kunna uppmärksammas på arbetsmiljöproblem och föreslår bl.a. införande av arbetsmiljödeklarationer och en förenklad tipsfunktion. Utskottet konstaterar att flera liknande förslag behandlades av utskottet under det förra riksmötet i betänkande 2019/20:AU10 (s. 22 f.).

När det gäller mer övergripande förslag noterar utskottet att motionärerna i kommittémotionerna 2020/21:3868 (M) yrkande 3 och 2020/21:3434 (L) yrkande 2 ser behov av att se över Arbetsmiljöverkets verksamhet. Som skäl

anförs dels att verksamheten kan effektiviseras, dels att det behövs för att kunna rikta in verksamheten på särskilt utsatta arbetsplatser. I den enskilda motionen 2020/21:2161 (S) yrkande 2 efterfrågas bl.a. en ökad specialistkunskap hos Arbetsmiljöverket för att förbättra effektiviteten. Utskottet delar grundsynen att tillsynsmyndigheten på arbetsmiljöområdet bör vara både effektiv och beakta arbetsmiljörisker vid val av tillsynsobjekt. Till skillnad från motionärerna menar utskottet dock att Arbetsmiljöverket lever upp till just detta. Myndighetens urval av vilka arbetsplatser som ska inspekteras görs utifrån en samlad riskvärdering som baseras på omvärldsanalyser, arbetsskade- och olycksfallsstatistiken, dialog med arbetsmarknadens parter, anmälningar från skyddsombud och andra samt läkares anmälningar.

Utskottet noterar vidare att Statskontoret på regeringens uppdrag nyligen har analyserat myndighetens tillsyn, interna styrning och uppföljning samt hur myndigheten genomför samråd med arbetsmarknadens parter. I en rapport (2021:7) som överlämnades våren 2021 bedömer Statskontoret bl.a. att Arbetsmiljöverket har förstärkt sin tillsynsverksamhet på det sätt som regeringen förväntade sig med de höjda anslagen till myndigheten 2015–2018. Tillsynen har sedan dess också blivit effektivare. Statskontoret bedömer att Arbetsmiljöverket arbetar på ett strukturerat sätt med att bedöma risker när de planerar de nationella tillsynsprojekten. Vidare menar Statskontoret att Arbetsmiljöverket har förbättrat sin interna styrning. Det finns dock utrymme för myndigheten att analysera sina resultat och kostnader i större utsträckning. Det konstateras också att myndigheten har gjort flera insatser för att förbättra samråden med arbetsmarknadens parter. Utskottet välkomnar Statskontorets genomlysning av Arbetsmiljöverkets verksamhet och utgår från att myndigheten kommer att ta till sig av Statskontorets förslag.

Utskottet anser att det är självklart att arbetsmiljöarbetet behöver utvecklas för att möta nya förutsättningar och att Arbetsmiljöverket behöver rätt förutsättningar för att utföra sitt tillsynsuppdrag. En central del av förutsättningarna är de resurser som politiken tillför myndigheten. I de enskilda motionerna 2020/21:1492 (S) och 2020/21:2161 (S) yrkande 1 pekas just på behovet av resurser till Arbetsmiljöverket. Utskottet delar motionärernas uppfattning om att det är viktigt att prioritera resurser till arbetsmiljöpolitiken. Det är därför glädjande att regeringen under längre tid varit tydligt med sina prioriteringar på området, vilket bl.a. har inneburit betydande resursökningar till myndigheten under de senaste åren.

Ett par yrkanden av övergripande karaktär finns även i kommittémotion 3372 (M) yrkandena 2 och 4. I motionen förespråkas att Arbetsmiljöverket ska få i uppdrag att dels genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, dels förstärka utbildningsinsatserna kring arbetsmiljöarbetet. Utskottet kan inte se samma behov av uppdrag till Arbetsmiljöverket som motionärerna. Utskottet menar att det inte går att missa sig när det gäller vilken vikt Arbetsmiljöverket lägger vid det systematiska arbetsmiljöarbetet. Det är en fråga som genomgående präglar myndighetens arbete utan att det behövs några årliga uppföljningar för att så ska vara fallet.

Som utskottet anför ovan i avsnittet om systematiskt arbetsmiljöarbete finns det också ett regelverk på plats för hur arbetsgivarna ska bedriva och följa upp det systematiska arbetsmiljöarbetet. Arbetsmiljöverket informerar och vägleder om hur det arbetet ska ske på bästa sätt. När det gäller just att sprida information och utbilda arbetsgivarna menar utskottet vidare att även det är något som myndigheten sysslar med genomgående. Även om det, som konstateras i den nämnda rapporten från Statskontoret, går att se ett ökat fokus på inspektionsverksamheten finns det andra avdelningar inom myndigheten som har till uppgift att tillhandahålla och sprida information. Utskottet vill i sammanhanget även peka på att både Myndigheten för arbetsmiljökunskap och arbetsmarknadens parter gör viktiga insatser för att informera och utbilda om arbetsmiljöarbetet.

Utskottet noterar vidare att motionärerna i kommittémotionerna 2020/21:3372 (M) yrkandena 1 och 3, 2020/21:3527 (M) yrkande 3, 2020/21:735 (V) yrkande 3 och 2020/21:3626 (KD) yrkande 59 samtliga vill se insatser inom tillsynen genom att inspektioner riktar in sig på särskilda branscher eller företeelser. Det rör sig om vad som beskrivs som särskilt utsatta branscher, yrkesgrupper med hög sjukfrånvaro, sexuella trakasserier i arbetslivet och skolmiljön. Utskottet välkomnar det stora intresset för Arbetsmiljöverkets tillsynsverksamhet. Tillsyn av arbetsmiljön är avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagare och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden. Utskottet ser dock inte samma behov av insatser som motionärerna utan är av uppfattningen att både regeringen och Arbetsmiljöverket är aktiva med att rikta tillsynsinsatser mot problemområden.

Ett område som nämns i motionerna är vård- och omsorgssektorn. Utskottet noterar att Arbetsmiljöverket under 2017–2019 genomförde en större tillsynsinsats av arbetsmiljön inom äldreomsorgen. Insatsen visade bl.a. att nära nio av tio av de inspekterade arbetsplatserna hade arbetsmiljöbrister, främst när det gäller det grundläggande systematiska arbetsmiljöarbetet. Utskottet konstaterar att Arbetsmiljöverket har tagit till sig detta och förändrat sitt sätt att inspektera dessa verksamheter. Det är fullmäktige och nämnd som är den yttersta arbetsgivarrepresentanten för kommuner och regioner och styrelser för privata välfärdsföretag. Numera genomför Arbetsmiljöverket sina inspektioner på dessa arbetsplatser genom att de först träffar ledningen och därefter inspekterar arbetsplatserna. Utskottet välkomnar att Arbetsmiljöverket fortsätter att utöva och utveckla tillsynen av arbetsmiljön inom välfärden. Utskottets förhoppning är att nya arbetssätt kan bidra till att få till en långsiktig förändring och bryta ohälsan liksom de arbetsmiljöproblem som finns inom vård- och omsorgssektorn.

Utskottet noterar också att regeringen har tillsatt en nationell samordnare med uppdraget att stödja och initiera förändringsarbete i kommunalt finansierade verksamheter inom vård och omsorg om äldre (S2019:04). Uppdraget syftar bl.a. till att främja en god arbetsmiljö och hållbar kompetensförsörjning. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2021.

När det särskilt gäller sexuella trakasserier i arbetslivet, som lyfts fram i en av motionerna, vill utskottet även detta år hänvisa till den digitala plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet som Arbetsmiljöverket tillsammans med Diskrimineringsombudsmannen (DO) har tagit fram på uppdrag av regeringen. Både Arbetsmiljöverket och DO har också haft i uppdrag att vidta särskilda kunskapshöjande informationsåtgärder för att arbetsgivare ska ha kännedom om kraven i diskrimineringslagen på aktiva åtgärder, däribland arbetet mot sexuella trakasserier. I uppdraget ingick bl.a. att utveckla och sprida information om den digitala plattformen.

Utskottet noterar vidare att Arbetsmiljöverket och DO i april 2021 tecknade en samverkansöverenskommelse som bl.a. innebär att de båda myndigheterna ska kunna ta del av varandras aktiviteter, såsom inspektioner och tillsyn. Syftet med samverkan är att tydliggöra vilka krav som ställs på arbetsgivare när det gäller arbetet med aktiva åtgärder enligt diskrimineringslagen och det systematiska arbetsmiljöarbetet enligt arbetsmiljölagen.

När det gäller inspektionsverksamheten konstaterar utskottet att de ovan nämnda resursförstärkningarna till Arbetsmiljöverket också har gett resultat i form av ett ökat antal inspektioner. Som exempel genomfördes under 2019 nästan 10 000 fler inspektioner jämfört med 2016. Myndigheten har också fått anpassa sin verksamhet med anledning av covid-19-utbrottet. Flera inspektioner görs nu på distans i stället för på plats. Arbetsplatserna runt om i landet är en källa till smittspridning och Arbetsmiljöverket spelar en viktig roll för att dämpa smittspridningen. På det temat har regeringen också gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra en riktad tillsynsinsats med fokus på riskutsatta branscher för smittspridning av covid-19. Utskottet kan således konstatera att både regeringen och Arbetsmiljöverket är lyhörda för att anpassa sig till utvecklingen på arbetsmarknaden.

De ovan behandlade förslagen om inspektioner av särskilda branscher eller företeelser är ofta kopplade till situationen för kvinnor i arbetslivet. Kvinnors hälsa och arbetsmiljön inom kvinnodominerade branscher lyfts även fram i kommittémotionerna 2020/21:3409 (KD) yrkande 31 och 2020/21:3871 (KD) yrkande 1. Utskottet håller med motionärerna om att det är viktigt att synliggöra och förbättra kvinnors hälsa i arbetslivet. Utskottet konstaterar också att liknande förslag har behandlats av utskottet flera gånger tidigare, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s. 22 f.).

När det gäller kvinnors hälsa i arbetslivet vill utskottet vill på nytt framhålla betydelsen av en kraftfull arbetslivsforskning och betona att Arbetsmiljöverket är en viktig aktör genom sitt uppdrag att bl.a. bedriva informations-, kommunikations- och analysverksamhet inom arbetsmiljöområdet. Utskottet noterar att kvinnors hälsa och vikten av forskning om riskfaktorer är något som också betonas i regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025. Inte heller i år ser utskottet behov av att rikta några uttalanden till regeringen med anledning av det nämnda yrkandet.

Vad som anförts om Arbetsmiljöverkets viktiga roll att informera om och ge stöd vid tillämpningen av arbetsmiljöregelverket gör sig gällande även i fråga om kommittémotion 2020/21:3227 (L) yrkande 3. Utskottet anser att det som motionärerna efterfrågar i form av råd och stöd från myndigheten redan erbjuds av Arbetsmiljöverket.

I kommittémotionerna 2020/21:3409 (KD) yrkande 34 och 2020/21:3871 (KD) yrkande 2 vill motionärerna att möjligheten till s.k. arbetsmiljödeklARATIONER utreds så att Arbetsmiljöverket kan initiera ett pilotprojekt på området. Utskottet konstaterar att även förslag om arbetsmiljödeklARATIONER är något som utskottet har behandlat vid upprepade tillfällen tidigare, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s. 22 f.). Utskottet står fast vid sin uppfattning att nya metoder visserligen kan behöva prövas i arbetet för att skapa förutsättningar för en god arbetsmiljö men anser fortfarande inte att det finns anledning att införa arbetsmiljödeklARATIONER.

I kommittémotion 2020/21:3434 (L) yrkandena 3 och 4 framställer motionärerna krav på att Arbetsmiljöverket och DO ska underlätta för tips och anmälningar och att stödet för s.k. visselblåsare ska bli bättre. Utskottet behandlade liknande yrkanden under förra riksmötet i anslutning till frågor om arbetslivskriminalitet, se betänkande 2019/20:AU10 (s. 10 f.). Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att ha strukturer på plats som gör att personer vågar anmäla och påtala brister i arbetsmiljön. Utskottet har dock inte ändrat bedömning i fråga om behovet av initiativ på området.

När det gäller tips och anmälningar vill utskottet på nytt lyfta fram Arbetsmiljöverkets arbete med att införa ett enhetligt sätt för hur tips och anmälningar ska hanteras inom myndigheten. Utvecklingen på området är bl.a. en följd av ett tidigare tillkännagivande som antogs på förslag från utskottet (bet. 2017/18:AU8, punkt 4, rskr. 2017/18:177). Vidare har en utredare nyligen bl.a. undersökt för- och nackdelar med en myndighetsgemensam tipsingång för flera myndigheter som arbetar mot arbetslivskriminalitet (Ds 2021:1). Utskottet utgår från att regeringen arbetar vidare med frågan.

När det gäller stödet för visselblåsare vill utskottet påminna om det stärkta skydd för visselblåsare som infördes den 1 januari 2017 genom lagen (2016:749) om särskilt skydd mot repressalier för arbetstagare som slår larm om allvarliga missförhållanden. Det finns också ett allmänt skydd mot repressalier genom den grundlagsskyddade meddelarfriheten. Utskottet noterar också att regeringen i maj 2021 har fattat beslut om proposition om genomförandet av EU:s visselblåsardirektiv (prop. 2020/21:193). Förslaget innebär att skyddet för den som larmar om missförhållanden på sin arbetsplats förstärks ytterligare. Utskottet kommer således att få tillfälle att återkomma till frågan när regeringens förslag bereds av riksdagen.

Åtgärder för att förebygga skador från asbest, som föreslås i den enskilda motionen 2020/21:818 (S), är även det en fråga som utskottet har behandlat tidigare, senast under förra riksmötet. Utskottet noterar på nytt den utförliga information som finns på Arbetsmiljöverkets webbplats om bl.a. risker med asbest och hur arbete med asbest eller asbesthaltigt material bör utföras och

anser inte heller i år att det finns något behov av att rikta ett tillkännagivande till regeringen.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Utskottet hänvisar till att myndigheten har en viktig funktion att fylla.

Jämför reservation 21 (M).

Motionerna

Mats Green m.fl. (M) beskriver i kommittémotion 2020/21:3868 Myndigheten för arbetsmiljökunskap som en icke fungerande myndighet som dessutom har egna arbetsmiljöproblem. Motionärerna anser att myndigheten bör läggas ned och att dess ansvarsområden flyttas över till Arbetsmiljöverket (yrkande 4).

I motion 2020/21:1143 anser Jan Ericson (M) att en viktig prioritering för att säkra välfärd och samhällsservice är att minska antalet myndigheter och bl.a. avveckla sådana som tillkommit främst av politiska skäl utan närmare analys av behovet. Myndigheten för arbetsmiljökunskap har enligt motionären tillkommit utan sådan analys och bör därför avvecklas.

Utskottets ställningstagande

Myndigheten för arbetsmiljökunskap startade sin verksamhet i mitten av 2018 och har således varit verksam i snart tre år. Myndigheten ska enligt sin instruktion vara ett nationellt kunskapscentrum för frågor om arbetsmiljö. Myndigheten har till uppgift att ansvara för kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning samt utvärdering och analys i syfte att bidra till att kunskap om arbetsmiljö kommer till användning i praktiken. Utskottet menar att myndigheten fyller en viktig funktion i det övergripande arbetsmiljöarbetet. En funktion som innan myndigheten etablerades har lyst med sin frånvaro på den svenska arbetsmarknaden under flera år.

I både kommittémotion 2020/21:3868 (M) yrkande 4 och den enskilda motionen 2020/21:1143 (M) anför motionärerna att de vill lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Utskottet har under innevarande riksmöte behandlat liknande förslag i betänkande 2020/21:AU2. I likhet med vad utskottet framförde då förvånar det utskottet att motionärerna inte verkar prioritera forskning och kunskapsspridning om viktiga arbetsmiljöfrågor. Utskottet är fortfarande av uppfattningen att en förbättrad kunskap om vilka arbetsmiljöinsatser som fungerar kan bidra till att skapa ett mer hållbart

arbetsliv. Myndigheten för arbetsmiljökunskap har i utskottets ögon mycket att bidra med i det avseendet. Som exempel på områden där myndigheten har bidragit till ökad kunskap inom arbetsmiljöområdet kan nämnas framtidens arbetsliv (rapport KS 2020:1) och friskfaktorer för välmående arbetsplatser (rapporterna KS 2021:1 och KS 2020:2).

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet båda motionsyrkandena.

Företagshälsovården

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. att tillsätta en utredning om företagshälsovården. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 22 (M), 23 (V) och 24 (L).

Motionerna

Mats Green m.fl. (M) anser i kommittémotion 2020/21:3372 att det förebyggande arbetet som gäller psykisk ohälsa måste bli bättre och anser att regeringen bör vidta åtgärder för att stärka det hälsofrämjande förebyggande arbetet med behandlingar av psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården (yrkande 5).

Ali Esbati m.fl. (V) anser i kommittémotion 2020/21:735 att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att ta fram förslag på hur en lagstiftad, obligatorisk, effektiv, kvalitetssäkrad och branschkunlig företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare kan skapas (yrkande 1). Utredningen bör enligt motionärerna göras i samverkan med arbetsmarknadens parter.

I kommittémotion 2020/21:3260 betonar Lina Nordquist m.fl. (L) företagshälsovårdens roll i folkhälsoarbetet. Motionärerna anser att företagshälsovårdens arbete i hälsofrämjande syfte måste möjliggöras och intensifieras (yrkande 4).

Rättslig bakgrund

Enligt 3 kap. 2 c § arbetsmiljölagen ska arbetsgivaren se till att de anställda har tillgång till den företagshälsovård som arbetsförhållandena kräver. Med företagshälsovård menas en oberoende expertresurs inom områdena arbetsmiljö och rehabilitering. Företagshälsovården ska särskilt arbeta för att förebygga och undanröja hälsorisker på arbetsplatser samt ha kompetens att identifiera och beskriva sambanden mellan arbetsmiljö, organisation, produktivitet och hälsa.

Enligt 12 § Arbetsmiljöverkets föreskrift om systematiskt arbetsmiljöarbete (AFS 2001:1) ska arbetsgivaren, när kompetensen inom den egna verksamheten inte räcker för det systematiska arbetsmiljöarbetet eller för arbetet med arbetsanpassning och rehabilitering, anlita företagshälsovård eller motsvarande sakkunnig hjälp utifrån. När företagshälsovård eller motsvarande sakkunnig hjälp anlitas ska den vara av tillräcklig omfattning och ha tillräcklig kompetens och tillräckliga resurser för detta arbete.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att företagshälsovården genom sin roll som oberoende och sammanhållen expertresurs har en unik möjlighet att se sambanden mellan hälsa och arbetsmiljö på både organisations-, grupp- och individnivå. Företagshälsovårdens arbete är centralt i det förebyggande arbetsmiljöarbetet och för att underlätta återgång i arbetet.

Utskottet noterar att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 betonar att arbetsmiljöaspekter som är gynnsamma ur hälsosynpunkt behöver komma mer i fokus. Regeringen anför också att företagshälsovården och dess roll i arbetsmiljöarbetet behöver utvecklas och stärkas. Regeringen menar att det är angeläget att företagshälsovården ska användas i större utsträckning i det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Vidare framhålls att arbetet med friska arbetsplatser behöver prioriteras och att företagshälsovården kan bidra i det arbetet. Det förutsätter en företagshälsovård med god kompetensförsörjning, hög kvalitet och ett ändamålsenligt regelverk. Det slås också fast att arbetsgivaren behöver säkerställa tillgången till företagshälsovård eller annan experthjälp. Utskottet ser positivt på att företagshälsovården har en så tydlig plats i regeringens nya arbetsmiljöstrategi och således kommer att fortsätta spela en viktig roll i arbetsmiljöpolitiken under de kommande åren.

I kommittémotionerna 2020/21:3372 (M) yrkande 5 och 2020/21:3260 (L) yrkande 4 framhåller motionärerna företagshälsovårdens roll i det hälsofrämjande arbetet, ett område som de menar kan utvecklas. I den förstnämnda motionen framhålls särskilt att arbetet som gäller psykisk ohälsa måste bli bättre. Utskottet delar motionärernas uppfattning att företagshälsovårdens hälsofrämjande arbete är av största vikt, inte minst i fråga om behandlingar av psykisk ohälsa. Ett liknande yrkande behandlades av utskottet under förra riksmötet i betänkande 2019/20:AU10 (s. 25 f.). Utskottet står fast vid vad som där framfördes och anser att det finns skäl att upprepa delar av resonemanget.

Utskottet konstaterar att Myndigheten för arbetsmiljökunskap enligt sin instruktion har till uppgift att följa och främja företagshälsovården. Myndigheten ska bl.a. arbeta med att utveckla och tillgängliggöra evidensbaserade riktlinjer, verktyg och vägledningar för aktörer inom företagshälsovården. Utskottet noterar att myndigheten också har varit aktiv på området och att en av de riktlinjer som myndigheten har tagit fram handlar just om psykisk ohälsa på arbetsplatsen. Målet med den nämnda riktlinjen är att ge företagshälsoan ett evidensbaserat underlag för att stödja arbetsgivares förebyggande arbete mot

arbetsrelaterad psykisk ohälsa. Den omfattar också vägledning i arbetssätt och metoder för att utreda och arbeta med åtgärder när någon drabbats av psykisk ohälsa på arbetsplatsen.

Vidare har Myndigheten för arbetsmiljökunskap arbetat med förutsättningar för företagshälsovårdens kompetensförsörjning. På uppdrag av regeringen har myndigheten i en rapport från mars 2019 först kartlagt och analyserat utbildningsbehovet för yrkesgrupper inom företagshälsovården. Därefter har myndigheten i en rapport från februari 2021 utrett och lämnat förslag på hur utbildningssituationen för läkare som arbetar inom företagshälsovården kan lösas. Arbetsmarknadsministern har i sitt svar på en skriftlig fråga i april 2021 förklarat att regeringen har mottagit rapporten och att frågan nu bereds i Regeringskansliet (svar på skriftlig fråga 2020/21:2396). Utskottet kommer att följa det vidare arbetet med stort intresse.

Utskottet vill också på nytt lyfta fram det initiativ som regeringen tog i mars 2017 till ett trepartsarbete, under ledning av socialförsäkringsministern, benämnt Samling för friskare arbetsplatser. Arbetet bygger på att arbetsmarknadens parter har kommit överens om en partsgemensam avsiktsförklaring för respektive sektor för att bidra till friska arbetsplatser och minskad sjukfrånvaro. Utskottet menar att arbetet är ett bra exempel på den viktiga roll som arbetsmarknadens parter kan spela för att bidra till friskare arbetsplatser.

Utskottet noterar att motionärerna i kommittémotion 2020/21:735 (V) yrkande 1 vill se en utredning med uppdraget att bl.a. se över hur företagshälsovården kan göras obligatorisk. Liknande yrkanden har behandlats av utskottet vid upprepade tillfällen under mandatperioden, senast under förra riksmötet. Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan om behovet av en utredning på området utan menar att det redan i dag finns tydliga lagstadgade krav på arbetsgivare att tillhandahålla företagshälsovård.

Utskottet välkomnar sammantaget det arbete som pågår med att utveckla företagshälsovården och menar att de insatser som har gjorts på området bör kunna leda till att tillgången till en kompetent företagshälsovård ökar. Utskottet utgår också från att regeringen följer utvecklingen noga och vid behov ytterligare intensifierar arbetet med att sörja för en god företagshälsovård.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Arbetskläder för förskolepersonal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om arbetskläder för förskolepersonal. Utskottet hänvisar till att det framför allt är en fråga för arbetsmarknadens parter att lösa.

Motionerna

Michael Rubbestad (SD) anser i motion 2020/21:202 att regeringen bör utreda möjligheten att inrätta ett klädbidrag till förskolepersonal.

Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S) anför i motion 2020/21:851 att det i kvinno-dominerade yrkesgrupper och branscher inte finns tillgång till arbetskläder. För att uppnå en jämställd verksamhet inom förskola och annan pedagogisk omsorg föreslår motionärerna en ändring av arbetsmiljölagen i syfte att det ska vara arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla arbetskläder.

Utskottets ställningstagande

Motionärerna i detta avsnitt tar sikte på tillgången till arbetskläder för personal inom förskolan och annan pedagogisk omsorgsverksamhet. Utskottet har behandlat liknande yrkanden flera gånger tidigare, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s. 27 f.). Utskottet står fast vid sin tidigare bedömning i frågan. Det innebär att utskottet visserligen delar motionärernas ståndpunkt att tillgången till arbetskläder i vissa fall kan vara en viktig jämställdhetsfråga men att det inte är aktuellt med något initiativ från riksdagens sida.

Utskottet konstaterar på nytt att arbetsmiljölagstiftningen inte ger utrymme att ställa krav på att arbetsgivaren ska tillhandahålla arbetskläder som inte relaterar till skyddsbehov hos arbetstagarna. När det gäller arbetskläder som inte handlar om personlig skyddsutrustning ankommer det framför allt på arbetsmarknadens parter att lösa frågan i förhandlingar. Utskottet noterar också att så har skett på många ställen runt om i landet.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet de båda motionsyrkandena.

Arbetsmiljö och skyddsutrustning i vård och omsorg

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den psykosociala arbetsmiljön och personlig skyddsutrustning för personal inom vård- och omsorgssektorn. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 25 (KD).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3409 pekar Sofia Damm m.fl. (KD) på att det under coronakrisen funnits brister när det gäller såväl tillgång till skyddsutrustning som i kommunikationen från Arbetsmiljöverket om behovet av skyddsutrustning på äldreboenden. Motionärerna anser därför att det behöver göras tydligt i föreskrifter till arbetsmiljölagen vilken skyddsutrustning som bör gälla i olika vårdssituationer (yrkande 38). Motionärerna anser också att Arbetsmiljöverket bör få i uppdrag att särskilt lyfta hur det

psykosociala stödet till personal som arbetar under hård press under en pandemi kan förbättras (yrkanden 36).

Sofia Damm m.fl. (KD) anser i kommittémotion 2020/21:3871 att bl.a. den bristfälliga hanteringen av skyddsutrustning under coronapandemin visar på att regeringen inte har tagit tillräckligt ansvar för arbetsmiljön. Motionärerna anser därför att det bör utredas hur arbetsmiljön försämras i krissituationer och vilka åtgärder som kan minska förekomsten av dessa (yrkande 2).

Vidare lyfter motionärerna fram att det påfrestande arbete som utförs under pandemikrisen påverkar den psykosociala arbetsmiljön i vård och omsorgsyrkana. Därför bör Myndigheten för arbetsmiljökunskap få i uppdrag att granska hur stödet ser ut till personalen inom vård och omsorg med anledning av covid-19 (yrkande 5). Ett liknande yrkande framförs i kommittémotion 2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 37.

Solveig Zander (C) anser i motion 2020/21:896 att sjukdomsfall och död under den pågående pandemin har visat att det behövs en ändring i arbetsmiljölagen i syfte att personal inom sjukvården ska ha en personlig skyddsutrustning.

Utskottets ställningstagande

Motionärerna i detta avsnitt riktar in sig på arbetsmiljön för arbetstagarna inom vård- och omsorgssektorn i ljuset av den ansträngda arbetssituation som coronapandemin har inneburit. Särskilt fokus läggs på tillgången till skyddsutrustning och den psykosociala arbetsmiljön. Utskottet välkomnar att motionärerna lyfter fram detta viktiga område inom arbetsmiljöpolitiken. Utskottet noterar också att det är ett område som har uppmärksammats från många håll under den rådande pandemin.

Utskottet konstaterar inledningsvis att covid-19-utbrottet har inneburit ytterligare utmaningar inom arbetsmiljöområdet. För många arbetsgivare och arbetstagare har det också inneburit en ökad press, inte minst inom vård- och omsorgssektorn. För att tackla pandemin har regeringen gett berörda myndigheter ett flertal uppdrag och kraftigt förstärkt resurserna till vård- och omsorgssektorn. Som exempel fick Arbetsmiljöverket i december 2020 i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten skyndsamt ta fram en vägledning till arbetsmiljöarbetet under pandemin för att förhindra smittspridning av covid-19 på arbetsplatser. Vägledningen presenterades den 1 februari 2021 och innehåller bl.a. information om hur arbetstagare kan skyddas mot smitta när åtgärder inte kan undanröja smittan, t.ex. genom att använda personlig skyddsutrustning och förhållningsregler vid smitta på arbetsplatsen.

Frågan om just personlig skyddsutrustning lyfts särskilt fram i kommittémotionerna 2020/21:3409 (KD) yrkande 38 och 2020/21:3871 (KD) yrkande 2 samt den enskilda motionen 2020/21:896 (C). Utskottet delar motionärernas värnande av arbetstagarna inom vård- och omsorgssektorn. Utskottet kan också i likhet med motionärerna konstatera att behovet av personlig skyddsutrustning under den pågående pandemin är stort. Utskottet delar dock inte

motionärernas uppfattning att något initiativ till regeringen på området är nödvändigt utan konstaterar i stället att regeringen har varit aktiv i frågan.

Som exempel har regeringen gett Arbetsmiljöverket i uppdrag att under pågående spridning i samhället säkerställa att det finns ett förfarande för att tillfälligt tillhandahålla icke CE-märkt personlig skyddsutrustning för samhällsviktiga yrkesgrupper. Beslutet syftar till att säkerställa tillgången till personlig skyddsutrustning. Arbetsmiljöverket har också bedrivit ett arbete med att inspektera nära 300 arbetsplatser inom vård och äldreomsorg för att kontrollera att den skyddsutrustning som används uppfyller säkerhetskraven och ger det smittskydd som är tänkt.

Vidare vill utskottet poängtera att det vilar ett stort ansvar på arbetsgivaren när det gäller att skydda personalen. Det är arbetsgivarens ansvar att systematiskt undersöka och förebygga arbetsmiljörisker så att arbetstagarna kan arbeta säkert. Vilka skyddsåtgärder som ska vidtas och vilken personlig skyddsutrustning som ska användas i respektive arbetssituation ska klargöras genom det lokala arbetsmiljöarbetet som ska utgå från gällande lagstiftning. Det handlar om att identifiera riskerna i olika arbetsmoment och hur de kan motverkas, t.ex. genom att ändra arbetssätt eller arbetsinnehåll eller genom personlig skyddsutrustning. I de fall det bedöms nödvändigt med personlig skyddsutrustning är det arbetsgivaren som ansvarar för denna och ska bekosta den utrustning som arbetstagaren behöver för arbetet. Arbetsgivaren ska också se till att den fungerar och att den underhålls och repareras, så att den är säker att använda.

När det gäller vilken typ av skyddsutrustning som ska användas finns det rekommendationer om vilken typ av utrustning som skyddar mot covid-19, från bl.a. Folkhälsomyndigheten, den europeiska smittskyddsorganisationen (ECDC) och Världshälsoorganisationen (WHO). Vidare finns det i Arbetsmiljöverkets föreskrifter om smittrisker (AFS 2018:4) krav på att personlig skyddsutrustning ska användas i vissa fall och en uppräkningslista av förslag på personlig skyddsutrustning.

I kommittémotionerna 2020/21:3409 (KD) yrkandena 36 och 37 samt 2020/21:3871 (KD) yrkande 5 uppmärksammar motionärerna den psykosociala arbetsmiljön för personal inom vård- och omsorgssektorn och behovet av åtgärder på området. Utskottet noterar att det bl.a. framställs krav på ett uppdrag till Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Som framgått ovan delar utskottet motionärernas omtanke om arbetssituationen för personalen inom vård- och omsorgssektorn. Utskottet välkomnar också insatser för att öka kunskapen om vilken effekt pandemier har på arbetsmiljön för olika yrkesgrupper. Det är därför glädjande att Myndigheten för arbetsmiljökunskap för närvarande arbetar med en kunskapssammanställning med fokus på utbrott av epidemier och pandemier och deras inverkan på arbetsmiljö. Syftet är att kartlägga och sammanfatta vilken inverkan epidemier eller pandemier har på arbetsmiljö och arbetsmiljöarbete, på organisations- och individnivå. Projektet ska vara färdigt i februari 2022. Utskottet kan inte se att det föreligger skäl för några ytterligare åtgärder i linje med vad som efterfrågas av motionärerna.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Arbetsmiljön i nya branscher

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om arbetsmiljön i nya branscher. Utskottet hänvisar till pågående arbete. Jämför reservation 26 (V).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:3865 beskriver Ali Esbati m.fl. (V) det som att arbetsmiljöproblemen inom den s.k. gigekonomin är omfattande och akuta. Motionärerna noterar att regeringen i den nya arbetsmiljöstrategin aviserar att den ska göra det tydligt vem som har arbetsmiljöansvaret inom denna sektor, men inte hur och när detta ska ske. Motionärerna anser därför att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning med uppdrag att tydliggöra arbetsmiljöansvaret inom gigekonomin (yrkande 2).

Maria Nilsson (L) anser i motion 2020/21:2658 att det är viktigt att värna skyddet för arbetstagaren i nya branscher som oftast inte har kollektivavtal. Motionären anser att det bör utredas vilken lagstiftad miniminivå av skydd för arbetstagare som ska gälla inom dessa nya branscher.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att den tekniska utvecklingen i samhället gör det möjligt att förmedla tjänster på nya sätt genom digitala verktyg, såsom plattformar. Det har i vissa fall även påverkat hur arbetet organiseras genom att det styrs genom dessa digitala plattformar. I de båda motionerna i detta avsnitt uppmärksammas situationen för de personer som utför arbete som organiseras på detta sätt och det framställs krav på utredningar. I kommittémotion 2020/21:3865 (V) yrkande 2 pekas på behovet av att tydliggöra arbetsmiljöansvaret medan den enskilda motionären i motion 2020/21:2658 (L) vill ha svar på vilken lagstiftad miniminivå av skydd som ska gälla.

Som regeringen lyfter fram i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 anser utskottet att utgångspunkten måste vara att arbetsmiljöregelverket behöver vara anpassat för både dagens och morgondagens arbetsliv. För att behålla ett gott skydd för alla arbetstagare i Sverige behöver kunskap och regelverk följa med i de förändringar som sker i arbetslivet. Arbetsmiljöreglerna måste ge samma skyddsnivå för kvinnor och män och oavsett yrke, bransch eller sektor. För utskottet är det självklart att ingen ska behöva riskera att skada sig, bli sjuk eller i värsta fall dö av sitt arbete. Arbetslivet ska erbjuda var och en som

arbetar trygghet, utveckling och god hälsa. Det gäller självfallet även de som utför arbete som organiseras av en digital plattform.

Mot den bakgrunden är det glädjande att regeringen i arbetsmiljöstrategin flaggar just för en översyn av arbetsmiljöregelverket för att det ska passa ihop med dagens och morgondagens arbetsliv. Utskottet utgår från att en av de frågor som kommer att behandlas i det sammanhanget är arbetsmiljön i nya branscher eller kopplad till nya sätt att organisera arbete. Frågan om en kommande översyn är också något som arbetsmarknadsministern har lyft vid flera olika tillfällen, bl.a. vid sitt besök på utskottets sammanträde den 2 februari 2021. Utskottet kommer att följa regeringens vidare arbete på området med stort intresse. Utskottet utgår således från att det kommer att få anledning att återkomma till frågan.

Utskottet vill i sammanhanget också framhålla att när det gäller nya sätt att organisera arbete är det viktigt att komma ihåg att det handlar om en mängd olika typer av verksamheter. I vissa fall är det fråga om nya sätt att förmedla tjänster som redan finns, och i andra fall kan det vara fråga om helt nya typer av tjänster. Det är något som regeringen behöver ta i beaktning i det kommande utredningsarbetet.

Det finns också skäl att framhålla att Arbetsmiljöverket på uppdrag av regeringen för närvarande bedriver ett pilotprojekt i form av en tillsynsinsats med inriktning på nya sätt att organisera arbete. Pilotprojektet ska slutredovisas i februari 2022.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet båda motionsyrkandena.

Hemarbete

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. arbetsmiljöansvaret vid hemarbete. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 27 (SD) och 28 (C, L).

Motionerna

I kommittémotion 2020/21:1623 uppmärksammar Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) att hemarbete under den pågående pandemin för vissa har inneburit en förbättrad vardag med mindre stress. För andra kan påtvingat hemarbete leda till destruktiva beteenden som t.ex. alkoholkonsumtion, nätspel och nätshopping. Motionärerna anser därför att det är viktigt att arbetsgivarna tar ett stort ansvar och att de uppmanas att erbjuda extra stöd vid distansarbete och vid en förändring av arbetssituationen (yrkande 50).

Åsa Eriksson (S) anser i motion 2020/21:905 att den pågående pandemin med ökat hemarbete innebär nya utmaningar för arbetsmiljön. Motionären

föreslår därför att möjligheten att förtydliga arbetsgivares ansvar för arbetsmiljö vid hemarbete ses över.

I motion 2020/21:2814 framhåller Lars Beckman (M) att den pågående pandemin inneburit en omställning för många verksamheter, bl.a. har många börjat arbeta hemifrån. Detta har i sin tur medfört att många har flyttat till en glesbygd, vilket i förlängningen leder till en jämnare fördelning av invånare i landet. Mot denna bakgrund anser motionären att regeringen bör ta fram en strategi i syfte att öka hemarbetet.

Martina Johansson (C) anser i motion 2020/21:1013 att det finns många vinster med att arbeta hemifrån men också utmaningar när det gäller både den fysiska och den psykosociala arbetsmiljön. Motionären anser att det tillsammans med arbetsmarknadens parter behöver utredas hur lagstiftningen kan uppdateras för mer distansarbete.

I motion 2020/21:3506 antar David Josefsson (M) att arbets- och mötesrutiner kommer att förändras permanent med fler personer som arbetar hemifrån. Motionären anser därför att det viktigt att regelverk och ansvarsfördelning mellan arbetstagare och arbetsgivare förenklas och förtydligas vid ett ökat hemarbete (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att coronapandemin har haft stor påverkan på arbetslivet. Väldigt många har fått se sin arbetsmiljö påverkas på ett eller annat sätt. Utmaningarna har dock varit av varierande storlek för olika yrkesgrupper. För de som har haft möjlighet har pandemin inneburit en omställning från att utföra sitt arbete fysiskt på arbetsplatsen till att utföra det digitalt hemifrån. Det har aktualiserat en rad frågor om arbete som utförs på distans hemifrån, vilket också motionärerna i detta avsnitt vittnar om.

Motionärerna i kommittémotion 2020/21:1623 (SD) yrkande 50 samt i de enskilda motionerna 2020/21:905 (S), 2020/21:1013 (C) och 2020/21:3506 (C) yrkande 1 ser samtliga behov av ett regelverk som fångar upp utvecklingen med ökat hemarbete. Gemensamt för motionärerna är att frågan om vem som har ansvar för arbetsmiljön i olika situationer framhålls som central. Utskottet håller med motionärerna om att ansvarsfrågan är viktig för att tillförsäkra arbetstagarna en god arbetsmiljö och det stöd de behöver.

Utskottet konstaterar att utgångspunkten enligt arbetsmiljölagen är att arbetsgivaren är ansvarig för arbetstagarnas arbetsmiljö. Det gäller även när arbetstagare utför arbete hemifrån. I takt med att distansarbete blir allt vanligare och förutsättningarna för arbetsmiljön förändras menar utskottet att det är viktigt att se till att både arbetsgivare och arbetstagare har kunskap om ansvarsfrågan. Utskottet noterar i det sammanhanget att regeringen i december 2020 gav Arbetsmiljöverket i uppdrag att i samråd med Folkhälsomyndigheten ta fram en vägledning till Arbetsmiljöverkets föreskrifter. Vägledningen som publicerades i februari 2021 visar bl.a. hur föreskrifterna förhåller sig till Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd för att förhindra smitta

av covid-19. Vägledningen är tänkt att fungera som ett stöd till arbetsgivare i det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med att minska smittspridningen. Utskottet noterar särskilt att vägledningen också innehåller information om arbetsmiljön vid arbete hemifrån och exempel på hur en god arbetsmiljö kan säkerställas i hemmet.

Utskottet vill också på nytt framhålla den kommande översyn av arbetsmiljöregelverket för att den ska passa ihop med dagens och morgondagens arbetsliv som lyfts fram i det föregående avsnittet Arbetsmiljön i nya branscher.

Vidare vill utskottet betona att arbete som utförs på distans hemifrån kan vara förenat med både för- och nackdelar. För många kan det visserligen föra med sig större flexibilitet och tillfredsställelse, men med fler som arbetar hemifrån uppstår ett behov av att analysera hur det påverkar arbetstagarnas arbetsmiljö. Situationen behöver belysas ur perspektivet att arbetsplatsen är rörlig liksom vilka konsekvenser en dålig utformning av arbetsplatser får för enskilda individer, utifrån både fysiska och psykosociala aspekter. Utskottet välkomnar därför att regeringen gett Myndigheten för arbetsmiljökunskap i uppdrag att kartlägga och analysera förutsättningarna för arbete hemifrån under pandemin och hur arbete hemifrån påverkar arbetstagarnas arbetsmiljö (A2020/02549). Myndigheten rapporterade uppdraget i april 2021 och föreslår bl.a. vissa åtgärder på kort och lång sikt samt pekar ut områden som behöver analyseras vidare. Utskottets förhoppning är att underlaget ska kunna bidra till utvecklingen på området framöver.

När det gäller yrkandet i den enskilda motionen 2020/21:2814 (M) om att ta fram en strategi för hemarbete ser utskottet inte samma behov som motionären. Visserligen är det uppenbart att frågor om när och var vi arbetar kommer att fortsätta påverka arbetslivet framöver. Samtidigt är det dock tydligt för utskottet att regeringen är aktiv i fråga om att kartlägga förutsättningarna för omfattande hemarbete och att hitta en balans i regelverket som är anpassad till dagens arbetsmarknad. Utöver det som anförts ovan noterar utskottet att frågan om hemarbete lyfts fram på flera ställen i regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025.

Mot bakgrund av det som anförts ovan avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Arbetsbidslagen m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. generell arbetsbidsförkortning, delade turer och jourtid. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och att det i första hand är arbetsmarknadens parter som bör komma överens om arbetsbidsfrågor.

Jämför reservation 29 (V) och särskilt yttrande 4 (SD) och 5 (KD).

Motionerna

Ali Esbati m.fl. (V) anser i kommittémotion 2020/21:165 att förutsättningarna för en generell arbetsbidsförkortning i dag är goda. En generell arbetsbidsförkortning skulle enligt motionärerna bidra till att minska ohälsan, öka jämställdheten, minska klyftorna på arbetsmarknaden och bidra till en mer hållbar utveckling. Motionärerna anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att belysa möjligheterna för en generell arbetsbidsförkortning.

I kommittémotion 2020/21:735 anser Ali Esbati m.fl. (V) att s.k. delade turer bör begränsas genom lagstiftning (yrkande 13). De försök som fackförbund har gjort för att begränsa delade turer genom avtal har enligt motionärerna varit bra men det behövs även stöd i lagstiftningen, exempelvis genom någon form av förbud, som kan utgöra grund för förhandlingar och avsteg i kollektivavtal.

I samma motion framförs även att 13 § arbetsbidslagen (1982:673) bör ändras så att perioden som ska ingå i dygnsvilan blir densamma som i definitionen av natt i 13 a §, dvs. perioden mellan kl. 22 och kl. 6 (yrkande 14). Ändringen föreslås mot bakgrund av att det sliter på människor att arbeta natt och att det är ologiskt och onödigt med två olika definitioner av natt i samma lag.

Vidare föreslår motionärerna att arbetsbidslagen ses över i syfte att den tid som arbetsgivaren förfogar över, då den anställda förväntas vara på en plats som arbetsgivaren anger och som inte är det egna hemmet, också ska betraktas som arbetstid och därmed definieras som utfört arbete (yrkande 15).

Slutligen anser motionärerna att arbetsbidslagen bör ändras så att deltidsanställda arbetstagare som kontinuerligt arbetat mer än sin avtalade sysselsättningsgrad ges rätt till en sysselsättningsgrad som motsvarar faktiskt arbetad tid (yrkande 16).

Fredrik Lindahl (SD) anser i motion 2020/21:187 att förbättringar och andra förslag på åtgärder som avser arbetsmiljö och arbetsmarknad för nattarbetare bör utredas. Motionären nämner bl.a. arbetsbidsförkortning som ett förslag.

I motion 2020/21:2699 vänder sig Leila Ali-Elmi (MP) mot att många i dagens arbetsliv förväntas vara tillgängliga för telefonsamtal och bevaka epost etc. utan att det räknas som jourtid i arbetstidslagens mening. Motionären anser därför att Arbetsmiljöverkets uppdrag och befogenheter på detta område bör utökas i syfte att stärka skyddet för arbetstagarna.

Rebecka Le Moine m.fl. (MP) föreslår i motion 2020/21:3066 en översyn av hur normalarbetstiden kan sänkas (yrkande 1). Enligt motionärerna bör det utredas i ett första steg hur normalarbetstiden kan sänkas till 35 timmar i veckan. Motionärerna föreslår även att man utreder en modell för en stabil samhällsekonomi inom naturens ramar där arbetstid är en regulator för att uppnå ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet (yrkande 2). Med utgångspunkten att en jämnare fördelning av lönearbete, fri tid och konsumtionsutrymme är en nyckel till en hållbar ekonomi, anser motionärerna vidare att det även bör ses över hur steg mot kortare normalarbetstid än 35 timmar i veckan ska kunna tas (yrkande 3).

Rättslig bakgrund

Arbetstidslagen (1982:673) innehåller bestämmelser om arbetstidens längd och förläggning, såsom hur mycket man får arbeta per dygn, per vecka och per år. Den tar även upp bl.a. jourtid och beredskap, vilka raster och pauser en arbetstagare har rätt till och vad som gäller för nattvila m.m. Genom kollektivavtal som har slutits eller godkänts av en central arbetstagarorganisation kan det antingen göras undantag från lagens tillämpning i dess helhet eller avvikelser från vissa bestämmelser enligt vad som anges i 3 § arbetstidslagen. Avvikelser får också göras från vissa bestämmelser med stöd av lokala kollektivavtal. På stora delar av arbetsmarknaden regleras arbetstidsfrågorna i centrala kollektivavtal.

Enligt arbetstidslagen får den ordinarie arbetstiden uppgå till högst 40 timmar i veckan.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar inledningsvis att arbetstidslagen innehåller en rad bestämmelser om arbetstidens längd och förläggning, såsom hur mycket man får arbeta under vissa perioder och vilka pauser en arbetstagare har rätt till. Genom kollektivavtal är det möjligt att göra undantag från lagens tillämpning i dess helhet eller från vissa bestämmelser. På stora delar av den svenska arbetsmarknaden regleras arbetstidsfrågorna i kollektivavtal. Utskottet vill redan inledningsvis framhålla att det står bakom att arbetsmarknadens parter ska ha en helt central roll för regleringen av arbetstidsfrågor. Den svenska arbetsmarknadsmodellen bygger på ett aktivt deltagande från arbetsmarknadens parter och att parterna uppträder på ett ansvarsfullt sätt.

Motionärerna i detta avsnitt ser samtliga behov av insatser från regeringen för att förbättra olika delar av arbetstidsregelverket. Utskottet har vid flera

tillfällen behandlat liknande förslag, senast i betänkande 2019/20:AU10 (s 29 f.). Utskottet står fast vid sin tidigare redovisade uppfattning att det i första hand är arbetsmarknadens parter som bör komma överens om eventuella arbetstidsförkortningar eller skärpta regler när det gäller jourtid och mertid m.m. Det innebär att utskottet inte kan ställa sig bakom förslagen i kommittémotionerna 2020/21:165 (V) och 2020/21:735 (V) yrkandena 14–16 samt i de enskilda motionerna 2020/21:187 (SD), 2020/21:2699 (MP) och 2020/21:3066 (MP) yrkandena 1–3.

När det gäller kommittémotion 2020/21:735 (V) yrkande 13 och kravet på att använda lagstiftning för att begränsa förekomsten av delade turer håller utskottet med motionärerna om att delade turer många gånger kan vara negativt för arbetstagarna. Utskottet noterar att det är något som också fångas upp i delar av arbetsmiljöregelverket. Som exempel anger Arbetsmiljöverkets föreskrifter om organisatorisk och social arbetsmiljö (AFS 2015:4) att arbetsgivaren ska vidta de åtgärder som behövs för att motverka att arbetstidens förläggning leder till ohälsa hos arbetstagarna. I de allmänna råden till bestämmelsen anges att arbetsgivaren redan vid planeringen av arbetet bör ta hänsyn till hur arbetstidens förläggning kan inverka på arbetstagarnas hälsa. Som exempel på förläggning av arbetstider som kan medföra risker för ohälsa nämns bl.a. delade arbetspass.

Utskottet noterar vidare med gillande att en nationell samordnare sedan november 2019 har regeringens uppdrag att stödja och initiera förändringsarbete i kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre (S2019:04), dvs. inom ett område där delade turer är vanligt förekommande. Samordnaren ska bl.a. initiera förändringsarbete och sprida goda exempel på arbetssätt och arbetsvillkor. Enligt direktiven till utredningen kan det handla om olika lösningar för att undvika delade turer. Uppdraget ska redovisas senast den 15 juni 2021.

Utskottet noterar också att resurser har tillförts för att möta behoven av bättre arbetsförhållanden inom t.ex. äldreomsorgen. I budgetpropositionen för 2021 ökades både det generella statsbidraget och de riktade statsbidragen till kommunernas äldreomsorg. Regeringen avsatte också särskilda medel för en återhämtningsbonus i vård och omsorg för olika insatser och åtgärder med syftet att förbättra arbetsmiljön. Som arbetsmarknadsministern i februari 2021 anförde som svar på en skriftlig fråga ska de medel som regeringen anslår till att förbättra kvaliteten inom välfärden också gå till välfärden (svar på skriftlig fråga 2020/21:1642). Ministern framförde också att flera kommuner har valt att använda de ökade statsbidragen till att avskaffa delade turer. Ytterligare resurser har också på riksdagens initiativ nyligen tillförts området (bet. 2020/21:FiU46).

Utskottet kan således konstatera att regeringen är aktiv i frågan om arbetsmiljön inom välfärden i stort och så även i den specifika frågan om delade turer. Utskottet utgår också från att regeringen kommer att fortsätta följa frågan noga och återkomma med ytterligare åtgärder om det skulle visa

sig nödvändigt. I likhet med vad som anförts ovan har arbetsmarknadens parter en central roll även i denna fråga.

I likhet med vad regeringen gör i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 vill utskottet framhålla att arbetet för en förbättrad arbetsmiljö går hand i hand med arbetstagares arbetsvillkor och trygghet i stort. Utskottet vill särskilt poängtera att en central del av detta utgörs av sambandet mellan en god arbetsmiljö och en väl avvägd reglering av arbetstiden. Regeringen har påbörjat arbetet med att genomföra parternas principöverenskommelse som bl.a. innehåller ändringar i reglering av anställning till lägre sysselsättningsgrad, bestämmelser om visstidsanställning samt heltid som norm (A2021/00044). Utskottet noterar att utredningen som tillsatts för att genomföra principöverenskommelsen i de delar som avser anställningsskydd och tillhörande a-kassefrågor enligt de senaste beskederna från Regeringskansliet ska presenteras i månadsskiftet maj/juni 2021. Utskottet kommer således att få anledning att återkomma till frågan framöver.

Mot bakgrund av det ovan anförda avstyrker utskottet samtliga motionsyrkanden.

Reservationer

1. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (L)

av Arman Teimouri (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkandena 2 och 3 samt

lägger skrivelse 2020/21:92 till handlingarna.

Ställningstagande

Även om arbetsmiljön generellt sett är god i Sverige menar vi att det finns mycket kvar att göra på arbetsmiljöområdet. Inte minst måste vi som lagstiftare följa med i utvecklingen när teknik och nya värderingar ändrar hur vi arbetar. Vi välkomnar att regeringen med sin nya arbetsmiljöstrategi tar vissa viktiga steg mot en politik för en bättre arbetsmiljö för alla. Till skillnad från vad utskottet verkar göra kan vi dock konstatera att det finns mer att göra.

Ett område som genomgående saknas i arbetsmiljöstrategin är företagarperspektivet. Det är olyckligt att ett dokument som kommer att påverka tusentals företag runt om i vårt land brister i den delen. Vi menar att det är särskilt iögonfallande mot bakgrund av den svåra ekonomiska kris som just nu slår hårt mot jobbskapare i och med den pågående pandemin. Sverige behöver genomgående ta sig ur pandemin med färre svårförstådda regler och obalans på arbetsmarknaden. Arbetsgivare förstår vikten av att skapa en god arbetsmiljö för sina anställda och regelverken måste underlätta för företagen att göra rätt, inte bara öka redovisningsbördan.

Ett annat område där arbetsmiljöstrategin är bristfällig är i frågan om att skapa förutsättningar för arbetsgivare att prioritera förebyggande insatser mot sjukskrivningar. En viktig del i det arbetet är att hantera de problem som följer av stress i arbetslivet. Stress är inget nytt fenomen, vare sig på arbetsmarknaden eller inom forskningen. Vi kan dock konstatera att varken lagstiftning och föreskrifter eller förebyggande organisatoriskt arbete har hängtt med i den utsträckning som krävs för att möta problemen. Vi menar att arbetsgivare måste ges incitament att förebygga stress på arbetsplatsen och arbetstagare måste ges möjligheter att hantera sin arbetssituation. Flera företag får i dag

möjligheter att utbilda sig inom förebyggande insatser för arbetsmiljön, men få uppföljningar görs.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med en komplettering av arbetsmiljöstrategin så att den dels inkluderar ett företagarperspektiv, dels tydligare syftar till att ge fler arbetsgivare förutsättningar att prioritera förebyggande insatser mot sjukskrivningar.

2. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (M)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3366 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 8 och
avslår motionerna
2020/21:44 av Martina Johansson (C),
2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8,
2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8,
2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),
2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),
2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,
2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,
2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 och
2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Vi välkomnar liksom utskottet att regeringen lyfter fram behovet av att se frågan om en god arbetsmiljö som en jämställdhetsfråga. Vi menar dock att mer behöver göras för att synliggöra och förbättra kvinnors hälsa i arbetslivet.

En bra arbetsmiljö är grundläggande för att fler människor ska få möjlighet att kunna arbeta längre och utan risker för ohälsa. Även om arbetsmiljön har förbättrats på många plan, är det oroväckande att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor som orsakats av organisatoriska och sociala problem nu åter ökar enligt den senaste arbetsskadestatistiken. Dessa problem orsakar hälften av alla anmälda arbetssjukdomar bland kvinnor. En viktig orsak är utvecklingen inom kvinnodominerade branscher som vård och omsorg.

Ett större ansvar för brister i den psykosociala arbetsmiljön måste läggas på de arbetsgivare som har sådana brister i sin arbetsmiljö. Vi ser ett tydligt behov av att skapa en bättre incitamentsstruktur för arbetsgivare när det gäller det

förebyggande arbetet med psykosocial arbetsmiljö samt tidiga insatser och bättre rehabilitering. Det är också viktigt att jämställdhetsfrågorna lyfts in i bilden på ett tydligare sätt. Ett mer jämställt föräldraskap är en viktig utgångspunkt inte bara utifrån ett barnperspektiv och av rättviseskäl och hälsoskäl, utan det finns även ett tydligt samhällsekonomiskt intresse.

Vi anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder mot kvinnors ohälsa kopplat till arbetsmiljö i enlighet med vad vi anfört ovan.

3. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8 och avslår motionerna

2020/21:44 av Martina Johansson (C),

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8,

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),

2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),

2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3366 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1,

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Precis som alla människor ska ha rätt till ett tryggt liv i hemmet och i det offentliga rummet måste tryggheten garanteras i arbetslivet. Kvinnovåld som sker på arbetsplatser kan ibland inte ensamt skyllas på enskilda gärningsmän eller på attityder i samhället. En del s.k. strukturellt kvinnovåld beror på en felaktig organisationsstruktur som ökar riskerna för att våld och hot ska inträffa. Inte minst vittnade metoo-rörelsen om att många arbetsplatser präglas av tystnadskultur där övergrepp och trakasserier mörkas. Det kan också röra sig om osäker kontanthantering, att en socialsekreterares besöksrum inte är inom höravstånd för övriga medarbetare, underbemanning på en vårdinrättning med farliga patienter eller ensamarbete på kvällar.

Vi menar att det är oacceptabelt att man inte kan känna sig trygg och säker på sin arbetsplats. Mer måste därför göras för att säkerställa att samtliga

arbetsplatser bedriver ett aktivt arbetsmiljöarbete. Det är olyckligt att utskottet inte ser samma behov av förbättringar på området som vi ser.

När våldstillbud inträffar till följd av dysfunktionella strukturer är det viktigt att inte bara gärningsmännen utan också strukturerna bemöts på rätt sätt. För det första bör tillbuden rapporteras. För det andra bör tillbuden diskuteras och utvärderas. Slutligen bör man utifrån utvärderingen utforma en förebyggande åtgärd som införs i organisationsstrukturen för att förhindra att tillbudet inträffar igen. Detta bör man göra på alla arbetsplatser inom ramen för det systematiska arbetsmiljöarbetet.

Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till följande åtgärder:

- Verka för att det görs en årlig uppföljning av antalet arbetsgivare som bedriver systematiskt arbetsmiljöarbete.
- Vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att arbetsgivarna tar sitt ansvar att bedriva ett fullgott arbetsmiljöarbete.
- Införa ett höjt minimibelopp för det vite som arbetsgivare kan dömas att betala vid brott mot arbetsmiljölagen.

4. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8 och

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2020/21:44 av Martina Johansson (C),

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8,

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),

2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),

2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3366 av Ulf KristerSSon m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

För att arbetsgivaren ska kunna leva upp till arbetsmiljölagens krav på bl.a. ett förebyggande och systematiskt arbetsmiljöarbete behöver arbetsgivaren ha goda kunskaper om arbetsmiljö. Många arbetsgivare har i dag goda kunskaper

om arbetsmiljö och bedriver ett bra arbetsmiljöarbete. Samtidigt kan jag konstatera att det finns många andra arbetsgivare som saknar grundläggande kunskaper om såväl arbetsmiljö som hur man bedriver ett bra arbetsmiljöarbete. I förlängningen kan det leda till arbetsplatsolyckor, arbetsskador och sjukskrivningar.

För att möta problemet med bristande kunskap hos arbetsgivarna vill jag ta fasta på ett förslag som skyddsombud inom Fastighetsanställdas förbund och Seko har presenterat om att det bör ställas krav på arbetsmiljöutbildning för att få starta ett företag. Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning för att överväga regler om obligatoriska moment med arbetsmiljökunskap för företag som vill anställa.

Vidare noterar jag i likhet med utskottet att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 visserligen har ett mål om att alla ska kunna, orka och vilja jobba ett helt arbetsliv, men jag kan konstatera att konkreta åtgärder lyser med sin frånvaro. Bristen på åtgärder är olycklig men det ligger tyvärr i linje med den förda politiken sedan pensionsåldern höjdes i januari 2020. Højningen har nämligen inte följts av några åtgärder som gör det möjligt att jobba längre, såsom förbättringar i arbetsmiljö och rehabilitering, en bra företagshälsovård och bättre möjligheter att vidareutbilda sig sent i livet.

Jag noterar att arbetstagarorganisationerna har föreslagit att regeringen varje år i budgetpropositionen ska redogöra för vilka åtgärder man jobbar med för att människor ska kunna arbeta längre. Det är ett klokt förslag som bör genomföras. Jag anser därför att regeringen årligen i budgetpropositionen bör redogöra för vilka åtgärder man vidtar för att människor ska kunna arbeta längre.

5. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (KD)

av Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3 och
avslår motionerna

2020/21:44 av Martina Johansson (C),

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8,

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8,

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),

2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),

2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,

2020/21:3366 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8,

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag konstaterar att många arbetsgivare, framför allt mindre företag, har svårt att leva upp till de skyldigheter och förväntningar som ställs på dem i fråga om rehabiliteringsansvaret. Inte sällan saknas tillgång till adekvat professionell rådgivning i rehabiliteringsfrågor, eller så är tillgången ojämn och bristfällig. Denna brist försvårar för förebyggande insatser på arbetsplatserna, tidig upptäckt och en effektiv planering av rehabiliteringsinsatserna.

Det bidrag för arbetsplatsnära stöd som arbetsgivare sedan 2014 kan söka och få svarar delvis upp mot problemen på området. Det finns dock skäl för ytterligare insatser för att stärka rehabiliteringsarbetet. En sådan insats är en modell med arbetsplatsrådgivare, anställda på Försäkringskassan eller annan lämplig myndighet, som ska kunna utgöra ett stöd såväl i arbetsgivarens rehabiliteringsverksamhet generellt som i enskilda rehabiliteringsfall. Jag beklagar att utskottet inte delar denna bedömning.

Genom detta stöd skulle arbetsgivarnas kunskap om arbetsmiljölagens krav på arbetsanpassning och rehabilitering öka, liksom deras kunskaper om hur rehabilitering går till i praktiken. Då skulle den arbetslivsinriktade rehabiliteringen ännu bättre kunna integreras med det förebyggande arbetsmiljöarbetet på arbetsplatsen. Eftersom varken någon formell ansökan eller egen ekonomisk insats skulle krävas med detta stöd skulle det sannolikt också vara betydligt mer attraktivt bland mindre arbetsgivare än både den nuvarande och den vidareutvecklade modellen av det arbetsplatsnära stödet.

Jag anser därför att regeringen bör införa ett pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare som stöd för arbetsgivaren i rehabiliteringsfrågor i enlighet med vad som anförts ovan.

6. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (L)

av Arman Teimouri (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L) yrkande 1 och
avslår motionerna

2020/21:44 av Martina Johansson (C),

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD) yrkandena 6–8,

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 8,

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S),
2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S),
2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C) yrkande 7,
2020/21:3366 av Ulf Kristersson m.fl. (M) yrkande 8,
2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 3.

Ställningstagande

Precis som utskottet välkomnar vi att regeringen i sin arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 lyfter fram behovet av att skärpa arbetet mot psykisk ohälsa i arbetslivet. Tyvärr konstaterar vi dock att regeringen inte har tagit tillräckligt intryck av Liberalernas motioner på området utan nu sätter sin tilltro till en förstudie från Jämställdhetsmyndigheten. Vi beklagar att utskottet nöjer sig med regeringens prioriteringar.

Den inriktning som regeringen har valt kommer dessvärre inte att göra tillräckligt i den viktiga frihetsfrågan om anställdas välbefinnande på arbetsplatsen. Vi anser därför att regeringen bör tillsätta en fullvärdig statlig utredning som ska föreslå hur stress kopplat till psykiska sjukdomar, mobbning och sexuella trakasserier kan inkluderas i högre grad i arbetsmiljöföreskrifterna. Utredningen bör särskilt anta ett jämställdhetsperspektiv och beakta legala aspekter av det faktum att nyblivna mödrar ofta går ned i arbetstid men förväntas att producera ungefär samma tjänst. Utredningen bör även ta sikte på hur berörda myndigheter kan arbeta för att fler arbetsgivare ska kunna prioritera förebyggande insatser för att bromsa utvecklingen av sjukskrivningar.

7. Dödsolyckor i arbetslivet, punkt 3 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 9 och
avslår motionerna

2020/21:1782 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S),
2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S) yrkande 1 och
2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 32.

Ställningstagande

Jag ser mycket allvarligt på de många arbetsplatsolyckor med dödlig utgång som har inträffat de senaste åren. Det kan aldrig accepteras att människor dör till följd av sitt arbete. Precis som utskottet konstaterar är varje dödsfall en tragedi för de inblandade och oacceptabelt för ett modernt arbetsliv. Jag anser därför att det krävs kraftfulla åtgärder för att vända utvecklingen.

Som utskottet redogör för har regeringen initierat en rad åtgärder för att få ned antalet dödsolyckor i arbetslivet. Detta arbete är i sig positivt. Jag ser också positivt på de utvärderingar och analyser som Statskontoret har gjort av regeringens tidigare arbetsmiljöstrategi och Arbetsmiljöverket av dödsolyckor i arbetslivet 2018 och 2019. Jag kan dock samtidigt konstatera att det arbete som görs inte är tillräckligt. Om den beslutade nollvisionen ska uppnås krävs skarpare åtgärder än de som hittills vidtagits. Det gäller inte minst om regeringens nya vision om att ingen ska dö till följd av sitt arbete ska kunna uppnås.

Jag anser därför att regeringen bör tillsättas en statlig kriskommission som tar ett helhetsgrepp om dödsolyckor i arbetslivet och föreslår konkreta åtgärder för att vända utvecklingen. I en sådan kommission bör företrädare för fack, arbetsgivare och berörda myndigheter ingå.

8. Dödsolyckor i arbetslivet, punkt 3 (KD)

av Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 32 och
avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 9,

2020/21:1782 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) och

2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S) yrkande 1.

Ställningstagande

Att förhindra dödsolyckor i arbetet måste ha hög prioritet oavsett regering. Som utskottet konstaterar är det oacceptabelt att en enda människa dör på eller av sitt arbete. Det saknas dessvärre en samlad bild av orsakerna till dödsolyckorna. Det är svårt att sätta in åtgärder innan man fullt ut vet vad som ligger bakom dödsfallsstatistiken. Jag menar att det behövs ett strategiskt, analytiskt och långsiktigt tankesätt. Regeringen behöver hitta nya arbetssätt och inte tro att mer pengar till Arbetsmiljöverket löser det hela.

Alla arbetsgivare ska ha en plan för det systematiska arbetsmiljöarbetet, och de ska ha tydliga instruktioner när det gäller säkerhet. Medarbetare har en skyldighet att följa arbetsplatsens säkerhetsföreskrifter. Bristande ledarskap, individer som inte följer regler, dålig säkerhetskultur, brist på introduktion i arbetet vid nyanställningar, stress m.m. är områden som jag menar behöver identifieras. Motivationen hos både arbetsgivare och medarbetare att göra arbetsplatserna säkrare måste öka. Utbildningar och säkerhetsföreskrifter måste anpassas till varje arbetsplats.

Seriösa arbetsgivare inser att en god säkerhet är bra för företaget på flera sätt, och arbetsgivarna har ett särskilt ansvar om det kommer utstationerad arbetskraft som inte kan svenska.

Jag anser att regeringen i enlighet med vad som anförts ovan bör vidta åtgärder och hitta nya arbetssätt i arbetet med att nå nollvisionen mot arbetsrelaterade dödsolyckor.

9. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott, punkt 4 (M, SD)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Josefin Malmqvist (M), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 3 och

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 6 och
avslår motion

2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S) yrkande 2.

Ställningstagande

Vid utredningar av arbetsmiljöbrott involveras ofta flera myndigheter, såsom Arbetsmiljöverket, Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott är normalt två år, men när någon skadats allvarligt eller dödat på en arbetsplats förlängs den till fem år. Vi konstaterar att erfarenheter visar att denna tid många gånger inte är tillräcklig för att de inblandade myndigheterna ska kunna utföra de utredningar som behövs. Det kan vara fråga om såväl komplicerade orsaksförlopp som komplicerade organisatoriska förhållanden. Det är också ofta flera aktörer involverade, och det är i skarven mellan aktörerna som utredningsläget försvåras. Till skillnad från utskottet anser vi att en förlängning av preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott inte kan vänta.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år och för grova arbetsmiljöbrott från fem till tio år.

10. Övrigt om arbetsmiljöbrott, punkt 5 (M)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Vi noterar att såväl regeringen i sin nya arbetsmiljöstrategi som utskottet i detta betänkande framhåller vikten av samverkan mellan myndigheter. Det är i och för sig glädjande att vi inte är ensamma om att se behovet av samverkan mellan berörda myndigheter och att tillföra nödvändiga resurser. Arbetsmiljöfrågorna behandlas inom flera myndigheter, och tillräckliga resurser hos t.ex. Polismyndigheten, Åklagarmyndigheten och Sveriges Domstolar är självklart nödvändiga för att både kvaliteten i utredningar och handläggningstiderna ska kunna optimeras. Till skillnad från regeringen backar dock Moderaterna upp det i sin budget för rättsväsendet genom att anslå hela 1,7 miljarder kronor mer än regeringen. Självklart får regeringens väsentligt mindre anslag stora negativa konsekvenser för arbetsmiljöområdet.

Vi anser därför att regeringen framöver bör prioritera samverkan mellan berörda myndigheter och resurser till rättsväsendet.

Vidare kan vi konstatera att regeringen har misslyckats med sitt övergripande ansvar för handläggningen av den rättsliga processen vid arbetsmiljöbrott. Polismyndigheten har i en rapport markerat att hanteringen av arbetsmiljöbrott är bristfällig. Det är av stor vikt att det finns en helhetssyn där många olika parter samverkar på ett betydligt bättre sätt än i dag. Utredningar vid dödsolyckor på arbetsplatser kan i vissa fall vara komplicerade med långa handläggningstider. Vi vill se en modern och effektiv lagstiftning på området.

Vi anser därför att regeringen bör göra en översyn av regelverket i syfte att söka möjligheter till förenklingar och kortare handläggningstider vid arbetsmiljöbrott.

11. Övrigt om arbetsmiljöbrott, punkt 5 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 10 och

avslår motion

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

I juni 2013 beslutade riksdagen om stora förändringar i sanktionssystemet i arbetsmiljö- och arbetstidslagarna. Förändringarna innebar att straffsanktioner i de allra flesta fall ersattes med sanktionsavgifter. I likhet med flera fackförbund kan jag konstatera att lagstiftningen om arbetsmiljöbrott i dag är otillräcklig. Det märks tydligt när åklagare ofta väljer att inte väcka åtal eftersom ansvarsfrågan inte kan utredas straffrättsligt. Att brister i arbetsmiljö som orsakar dödsfall och allvarliga skador inte straffas är fullständigt oacceptabelt. Jag anser att straffsanktionen borde ha behållits när det handlar om människors liv och hälsa. Arbetsgivare som missköter sitt arbetsmiljöansvar ska ställas till svars och straffas. Vidare noterar jag att vissa skärpta straffrättsliga sanktioner mot företag gäller från den 1 januari 2020 i form av bl.a. höjda böter vid arbetsmiljöbrott. Den senare utvecklingen är visserligen välkommen men jag menar att ytterligare åtgärder behövs för att komma åt arbetsmiljöbrotten. Det är olyckligt att utskottet inte ser detta behov.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om straffansvar för fler arbetsmiljöbrott.

12. Åtgärder mot arbetslivskriminalitet, punkt 6 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13 och

avslår motionerna

2020/21:431 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
2020/21:1781 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S).

Ställningstagande

Jag anser att det är viktigt att utforma politiken så att Polismyndigheten har möjlighet att fokusera på sitt huvuduppdrag i form av det brottsbekämpande arbetet. Det finns uppgifter som i dag utförs av polisen men som i stället hade kunnat utföras av andra huvudmän. Det finns också fall där andra myndigheter på ett bättre sätt borde kunna bistå Polismyndigheten med det brottsbeivrande arbetet. Ett sådant exempel är Arbetsmiljöverket, som borde kunna ges större befogenhet att vidta inledande utredningsåtgärder i de fall de träffar på situationer med misstänkt människohandel. Det är beklagligt att utskottet fortsätter att undgå att se det behov som finns på området.

Jag anser därför att regeringen bör se över möjligheterna att ge Arbetsmiljöverket ett brottsutredande uppdrag.

13. Åtgärder mot arbetslivskriminalitet, punkt 6 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:431 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2020/21:1781 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) och
2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C) yrkande 13.

Ställningstagande

I likhet med utskottet ser jag positivt på det myndighetsgemensamma arbete som bedrivs mot arbetslivskriminalitet. För att stoppa arbetslivskriminaliteten på den svenska arbetsmarknaden är det dock nödvändigt att förstärka och utveckla denna myndighetssamverkan. Det är olyckligt att utskottet fastnar i gamla hjulspår och inte ser det behov som faktiskt finns.

Ett sätt att stärka och utveckla arbetet är att inrätta särskilda kontor där företrädare för de berörda myndigheterna kan arbeta tillsammans. I Norge, där arbetet mot arbetslivskriminalitet är mer utvecklat än i Sverige, finns fem sådana kontor på olika platser i landet. Dessa senter mot arbetslivs-

kriminalitet utgör en viktig del i arbetet mot den systematiska arbetslivs-kriminaliteten på den norska arbetsmarknaden. Jag anser att detta är en bra modell som Sverige bör överväga.

Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheterna att inrätta arbetslivskriminalitetscenter i syfte att stärka det myndighetsgemensamma arbetet mot den systematiska kriminaliteten på arbetsplatserna.

I kommittémotion 2020/21:4012 (V) yrkandena 2 och 3 föreslås att regeringen ska vidta olika åtgärder för att komma tillrätta med problemen med arbetskraftsexploatering på den svenska arbetsmarknaden. Eftersom dessa yrkanden behandlas i betänkande 2020/21:AU12 tillsammans med regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om statens insatser mot exploatering av arbetskraft saknar jag möjlighet att här reservera mig till förmån för dem. Jag hänvisar i stället till Vänsterpartiets ställningstagande i nämnda betänkande.

14. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (M, KD)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M), Josefin Malmqvist (M) och Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 7 och

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 33 och
avslår motionerna

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 5 och

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 4–6 och 12.

Ställningstagande

Som utgångspunkt delar vi utskottets uppfattning att skyddsombuden fyller en viktig funktion på de svenska arbetsplatserna. Samtidigt är det uppenbart att arbetsmarknaden ser annorlunda ut i dag än på 1970-talet då arbetsmiljölagen skrevs. Det har sedan arbetsmiljölagens tillkomst skett stora förändringar på den svenska arbetsmarknaden som har inverkan på skyddsombudens arbete. Som exempel har andelen fackligt anslutna minskat, vilket leder till att fler arbetsplatser än tidigare inte har någon lokal facklig organisation som kan tillsätta ett skyddsombud. En annan förändring är att företag och arbetsplatser ser annorlunda ut i dag. Det finns inte lika många stora företag utan i stället

flera småföretag med färre än fem anställda. Det är även uppenbart att arbetsmiljöutmaningarna på flertalet arbetsplatser ser annorlunda ut i dag.

Det var mot denna bakgrund som bl.a. våra partier såg till att regeringens förslag om utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden inte blev verklighet. I likhet med vad som anfördes när det förslaget behandlades av utskottet menar vi fortfarande att den ordning som föreslogs skulle riskera att öka otydligheten i fråga om vilken roll de regionala skyddsombuden har och försvåra i stället för att förbättra det lokala arbetsmiljöarbetet.

Det var också mot den bakgrunden som riksdagen antog utskottets förslag om att ställa krav på regeringen att tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet. Vi kan konstatera att regeringen inte har agerat för att följa våra och riksdagens krav. Till skillnad från utskottet menar vi att det inte är tillräckligt att nöja sig med att det i den nya arbetsmiljöstrategin står att regeringen avser att återkomma i frågan.

Vi anser därför att regeringen snarast bör tillsätta en utredning för att utvärdera effekten av de regionala skyddsombudens verksamhet.

15. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 5 och avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 4–6 och 12,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 7 och

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 33.

Ställningstagande

Vi anser att dagens arbetsmiljöarbete behöver anpassas till de förändringar som har skett på löntagarsidan där fler väljer att inte vara medlemmar i ett fackförbund. I dag finns det arbetsplatser där det kan vara svårt att få någon vald till skyddsombud på grund av att aktuella personer saknar facklig koppling. Det finns exempel där medarbetarna har velat välja en person men facket har använt sin företrädesrätt och utsett någon annan. Vi menar att det är självklart att lämpliga personer med både intresse för och kunskap om arbetsmiljöarbete inte ska behöva vara eller bli medlem i ett fackförbund för

att kunna bli skyddsombud. Sverige har föreningsfrihet. Makten att utse företrädare ska ligga hos arbetsplatsens anställda, utan inskränkningar.

Vi menar att den framförda hållningen är särskilt relevant i en tid då den fackliga organisationsgraden minskar. Den minskade anslutningsgraden leder nämligen till färre fackligt förtroendevalda, vilket i sin tur innebär svårigheter att utse skyddsombud med facklig förankring. Kontentan är att arbetsmiljöarbetet blir lidande. Det är inte rimligt att låta utvecklingen fortsätta på detta sätt. Arbetsmiljöarbetet måste prioriteras och utföras oavsett om fackförbunden har representation på arbetsplatsen eller inte. Det är både förvånande och olyckligt att utskottet inte noterar utvecklingen på arbetsmarknaden och drar de självklara slutsatser som vi gör.

Vi anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag om att avveckla fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud.

16. Skyddsombudens verksamhet, punkt 7 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 4–6 och 12 samt avslår motionerna

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 5,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 7 och

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 33.

Ställningstagande

En bra arbetsmiljö är en viktig förutsättning för ett långt och hållbart arbetsliv. De lokala och regionala skyddsombuden spelar en avgörande roll i det arbetet. För att skyddsombuden ska kunna utföra sitt uppdrag behöver de ges goda förutsättningar att verka. I dag finns det betydande hinder för detta. Jag anser därför att flera åtgärder behövs för att stärka skyddsombudens roll.

För det första behöver situationen för de regionala skyddsombuden ändras så att de får tillträde till fler arbetsplatser än vad som är fallet i dag. Om arbetsgivaren är bunden av kollektivavtal så måste det rimligtvis innebära att ett regionalt skyddsombud är välkommet på arbetsplatsen för att stödja det lokala arbetsmiljöarbetet. Det är mycket olyckligt att en riksdagsmajoritet bestående av högerpartierna under förra riksmötet röstade ned regeringens förslag om utökad tillträdesrätt. Det är lika olyckligt att utskottet nu fortsätter att visa på en bristande förståelse för vikten av de regionala skyddsombudens

verksamhet och behovet av en utökad tillträdesrätt. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med ett förslag om att ändra arbetsmiljölagen så att regionala skyddsombud får rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det tillfälligtvis inte finns någon medlem i den kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationen vid företaget.

Vidare vill jag poängtera att skyddsombuden måste ges goda förutsättningar för utbildning, vidareutbildning och fortbildning för att kunna utföra sitt uppdrag. Dagens regelverk tillåter inte det i tillräcklig utsträckning. Många upplever också att deras rätt till utbildning ifrågasätts av arbetsgivaren. Till skillnad från utskottet ser jag skäl att förändra regelverket på detta område. Jag anser därför att regeringen bör återkomma dels med ett förslag där skyddsombudsutbildningens längd regleras i arbetsmiljölagen och uppgår till minst fem dagar, dels med ett förslag på en lagstadgad rätt till vidareutbildning och fortbildning för skyddsombud motsvarande en dag per år.

Jag noterar också att många skyddsombud vittnar om att de utestängs från planering och riskbedömningar. Därmed riskerar allvarliga brister i arbetsmiljön att inte uppmärksammas och åtgärdas. Det ökar risken för tillbud och olyckor, i värsta fall med dödlig utgång. Byggnadsarbetareförbundet har för att komma till rätta med problemet föreslagit att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma sanktionsavgifter om skyddsombud inte tillåts vara med vid riskbedömningen på det sätt lagen föreskriver. Jag ställer mig bakom detta förslag. Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma sanktionsavgifter mot arbetsgivare om skyddsombud inte tillåts vara med i riskbedömningen enligt 6 kap. arbetsmiljölagen.

17. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (M)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1–4,

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3,

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 31 och 34,
 2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 2–4,
 2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 59 och
 2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi anser att arbetslivsområdet måste sträva mot att fortsätta förbättra arbetsmiljön på våra arbetsplatser. Politikens fokus ska ligga på att förebygga ohälsa och olycksfall och hindra att människor stängs ute från arbetslivet. Insatser på området bör också fokusera på att möjliggöra ett längre arbetsliv. Vi delar utskottets syn på att Arbetsmiljöverket har en central roll för att uppnå ett väl fungerande arbetsmiljöarbete på den svenska arbetsmarknaden. Till skillnad från vad utskottet verkar göra ser vi dock behov av nya uppdrag till myndigheten för att utveckla arbetsmiljöarbetet.

Ett område där det går att se en oroande utveckling är situationen inom vissa kvinnodominerade yrken i offentligfinansierad verksamhet såsom sjuksköterskor, vård- och omsorgspersonal och lärare. En särskilt oroväckande trend är att anmälningarna av arbetssjukdomar bland kvinnor till följd av organisatoriska och sociala problem har ökat flera år i rad. En stor del av problemen finns inom den offentliga sektorn. Många av de yrken som brottas med en sämre arbetsmiljö har problem i verksamheten i form av underskott på personal eller brister i ledarskapet. En väl fungerande organisation och gott ledarskap är faktorer som är avgörande för en god arbetsmiljö. När det gäller offentliga verksamheter har politiken ett stort ansvar att skapa förutsättningar för detta. Den offentliga sektorn har också ett ansvar att föregå med gott exempel – det kommer också krävas om man ska lyckas attrahera personal i en situation med kompetensförsörjningsproblem. Det är viktigt att fortsätta förbättra arbetsmiljön för att förebygga ohälsa och olycksfall.

Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till följande åtgärder:

- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att utöka antalet inspektioner och handledningstillfällen generellt och till särskilt utsatta branscher i synnerhet.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, vad gäller både psykosocial och fysisk arbetsmiljö, där vård- och omsorgssektorer ska belysas i särskild ordning.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att stärka tillsynen av och sanktioner för arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att förstärka utbildningsinsatser inom arbetsmiljöarbetet.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att genomföra en särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom vissa särskilt utsatta yrkesgrupper.
- Översyn av Arbetsmiljöverkets verksamhet för att ytterligare effektivisera myndighetens arbete.

18. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3 och
avslår motionerna

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S)
yrkandena 1 och 2,

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1–4,

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 31 och 34,

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 2–4,

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M) yrkande 3,

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 59,

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vittnesmålen om sexuella trakasserier i arbetslivet som framkom i spåren av metoo-rörelsen med start under hösten 2017 och vintern 2018 visar att mer behöver göras för att motverka sexuella trakasserier i arbetslivet. Flera av vittnesmålen visar att det finns en koppling mellan arbetsvillkor och utsattheten för sexuella trakasserier och övergrepp på arbetsplatsen. Detta bekräftas även av en undersökning av Arbetsmiljöverket som bl.a. visar att trakasserier av sexuell art är vanligast bland tidsbegränsat anställda och unga kvinnor. Bland tidsbegränsat anställda kvinnor är det dubbelt så vanligt att ha upplevt sexuella trakasserier på jobbet jämfört med tillsvidareanställda kvinnor.

Jag anser att det är avgörande att metoo och andra kunskaper och erfarenheter som samlats över lång tid leder till politisk förändring. Ingen ska behöva utsättas för sexuella trakasserier på sin arbetsplats. Vänsterpartiet har föreslagit en mängd åtgärder för att komma till rätta med problemen och även inom ramen för budgetsamarbetet med den tidigare S-MP-regeringen drivit igenom en riktad metoo-satsning 2018. Till skillnad från utskottet anser jag att det finns skäl att fortsätta på den inslagna linjen med ytterligare åtgärder för att motverka sexuella trakasserier i arbetslivet.

Jag anser därför att regeringen bör ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka sin inspektionsverksamhet med särskilt riktade insatser mot sexuella trakasserier i arbetslivet.

19. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (KD)

av Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 31 och 34,

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 59 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4 samt

avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S) yrkandena 1 och 2,

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1–4,

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 2–4,

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergård m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

Den fysiska arbetsmiljön är viktig för att upprätthålla respekten för skolan som institution och det arbete som elever och lärare utför där. Samma krav bör ställas på skolmiljön som på andra arbetsplatser. Tyvärr har alla kommuner inte klarat av att prioritera skolan som arbetsplats, och lokalerna har på sina håll förfallit bortom det rimligas gräns. Jag anser därför att regeringen bör verka för att Arbetsmiljöverket kontinuerligt gör inspektioner för att upprätthålla en god skolmiljö.

Vidare menar jag att ett sätt att rationalisera Arbetsmiljöverkets tillsynsarbete, utan att för den skull tumma på säkerheten och arbetsmiljön, vore att införa ett system med arbetsmiljödeklARATIONER. Efter behandling av Arbetsmiljöverket kan åtgärder vidtas utifrån deklARATIONENS resultat. Förslaget innebär att alla företag inom samma bransch blir behandlade på samma sätt från myndighetens sida. Antalet inspektörer kan minskas och antalet distrikt reduceras. Detta innebär en besparing för statskassan utan att

arbetsmiljön försämrats. Tvärtom skulle kontrollen bli effektivare och mer rättvis. Jag beklagar att utskottet inte heller i år är berett att prova detta förslag. Jag anser därför att regeringen bör utreda hur arbetsmiljödeklarationer skulle kunna användas så att Arbetsmiljöverket kan initiera ett pilotprojekt på området.

Slutligen anser jag att kvinnors arbetsmiljö behöver lyftas fram och synliggöras på ett tydligare sätt än vad som görs i dag. Till skillnad från utskottet anser jag att regeringen bör ge Arbetsmiljöverket ett specifikt uppdrag att ta fram verktyg för att utifrån den kunskap som finns kunna kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa riskfaktorer.

20. Arbetsmiljöverket, punkt 8 (L)

av Arman Teimouri (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 3 och

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkandena 2–4 och
avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S),

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S),

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S)
yrkandena 1 och 2,

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkandena 1–4,

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 31 och 34,

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergård m.fl. (M) yrkande 3,

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD) yrkande 59,

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 3 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 1 och 4.

Ställningstagande

Vi delar utskottets uppfattning att Arbetsmiljöverket har en viktig roll för arbetsmiljöarbetet på den svenska arbetsmarknaden. Vi kan dock konstatera att Arbetsmiljöverket samtidigt har begränsade resurser och naturligtvis inte kan undersöka om samtliga arbetsplatser följer arbetsmiljöregelverket. För att Arbetsmiljöverkets insatser ska ge maximal effekt behöver myndigheten

således göra ett urval. Det är viktigt att detta urval görs baserat på forskning och statistik och riktar sig mot de arbetsplatser som är mest otrygga.

Vidare menar vi att Arbetsmiljöverkets arbete skulle kunna bli än mer effektivt om det fanns en möjlighet för arbetstagare som upplever sina arbetsplatser som otrygga att enkelt kunna rapportera in missförhållanden. Framförallt gäller detta arbetstagare vid arbetsplatser som saknar kollektivavtal och skyddsombud där Arbetsmiljöverket kan vara den enda kontakten vid uppkomna problem. För att på bästa komma åt missförhållanden med diskriminering, trakasserier och psykisk ohälsa är det även av vikt att anmälningar till DO kan ske på ett enkelt sätt.

Personer som vågar anmäla och påtala brister, s.k. visselblåsare, måste få stöd av såväl myndigheter som arbetsgivare att göra så. Vi anser därför att Arbetsmiljöverket bör ges i uppdrag att utreda hur det kan bli enklare att rapportera utan att riskera påföljder från såväl arbetsgivare som andra anställda. Det måste kunna ske anonymt, framför allt i situationer där det är arbetsgivaren som har trakasserat personen som anmäler. Sanktioner måste enligt vår mening vara strängare mot aktörer som vill hindra visselblåsare från att yttra sig.

Slutligen vill vi se åtgärder för att stärka arbetsvillkoren för personal inom vård, stöd och omsorg. Arbetsmiljöverket har där en viktig roll att spela för att ge råd och stöd.

Vi anser därför att regeringen bör ta initiativ till följande åtgärder:

- Översyn av Arbetsmiljöverkets arbete och rutiner för att myndigheten i högre utsträckning ska fokusera sina insatser vid den typ av arbetsplatser som enligt statistik och forskning är överrepresenterade inom platsolyckor och arbetsmiljöbrott.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket och DO att underlätta för tips och anmälningar, särskilt med hänsyn till psykisk ohälsa, mobbning och sexuella trakasserier.
- Förslag om att stärka skyddet för visselblåsare på arbetsplatser.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket att ge mer råd och stöd om god arbetsmiljö till arbetsgivare inom vård, stöd och omsorg för att minska stress, belastningsskador och annan ohälsa.

21. Avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap, punkt 9 (M)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 4 och
bifaller delvis motion
2020/21:1143 av Jan Ericson (M).

Ställningstagande

Vi anser att det finns utrymme för att effektivisera delar av arbetsmiljöpolitiken. En sådan åtgärd är att lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap. Till skillnad från vad utskottet tycks inse satsar regeringen miljontals kronor på en myndighet som uppenbart inte tar sin uppgift på allvar. Myndigheten har själv stora arbetsmiljöproblem och får med skattebetalarnas pengar handledning i hur den själv ska hantera sin arbetsmiljö. Kompetens och kunskap om arbetsmiljö gör mest nytta om den är samlad på en och samma myndighet. Vi menar att det finns goda skäl för att låta Arbetsmiljöverket ta över detta fullt ut.

Vi anser därför att regeringen bör lägga ned Myndigheten för arbetsmiljökunskap och flytta över ansvarsområden till Arbetsmiljöverket.

22. Företagshälsovården, punkt 10 (M)

av Mats Green (M), Saila Quicklund (M) och Josefin Malmqvist (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5 och
avslår motionerna
2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 4.

Ställningstagande

Det är känt att personer med psykisk ohälsa riskerar att utsättas för fördomar och stigmatisering. Detta i sin tur riskerar att leda till högre barriärer för drabbade människor att söka vård och därtill ökade svårigheter att få ett arbete, vilket i sig kan medföra ökade påfrestningar som försämrar den psykiska hälsan ytterligare. Färre än hälften söker psykiatrisk vård som de skulle behöva få tillgång till. Färre än hälften får den psykiatriska vård de behöver. Det finns därtill en s.k. genetisk börda när det handlar om såväl psykisk ohälsa som psykisk sjukdom. Det handlar om föräldrar och barn som har samma symptom, diagnos eller sjukdom men vården saknar samordning av dessa fall. Vi menar

att det är hög tid att stärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa och att använda sig av den resurs som företagshälsovården är. Det är olyckligt att utskottet inte ser samma behov.

Vi anser därför att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att pröva möjligheterna att stärka det hälsofrämjande förebyggande arbetet med behandlingar av psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården.

23. Företagshälsovården, punkt 10 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 4 och
2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Jag anser att företagshälsovården har en viktig uppgift i arbetslivet, inte minst när det gäller att minska antalet sjukskrivningar. På så sätt är en satsning på kvalitetssäkrad företagshälsovård som alla arbetstagare har tillgång till en investering som kan ge positiv utdelning också statsfinansiellt. Trots en relativt tydlig lagstiftning har dock allt färre arbetstagare i dag tillgång till företagshälsovård på sin arbetsplats.

I likhet med utskottet välkomnar jag det arbete som bedrivs. Till skillnad från utskottet menar jag dock att det är uppenbart att det inte är tillräckligt. Jag anser att alla arbetstagare bör ha tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård med branschkunskap som arbetar med strategiskt förebyggande arbetsmiljöarbete. Det är dels en rättvisefråga, dels en förutsättning för att fler människor ska orka arbeta fram till 65 års ålder eller längre. Vidare bör arbetsmarknadens parter ha en central roll i arbetet med att säkerställa att alla arbetstagare får tillgång till en kvalitetssäkrad företagshälsovård.

Jag anser därför att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att, i samverkan med arbetsmarknadens parter, ta fram förslag på hur en lagstiftad, obligatorisk, effektiv, kvalitetssäkrad och branschkunlig företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare kan skapas.

24. Företagshälsovården, punkt 10 (L)

av Arman Teimouri (L) och Malin Danielsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L) yrkande 4 och
avslår motionerna

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 1 och

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M) yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att företagshälsovården spelar en viktig roll i det hälsofrämjande arbetet. Dess uppgift är att hjälpa företag och arbetsplatser att långsiktigt utveckla den fysiska och psykosociala arbetsmiljön. Företagshälsovården syftar till att förebygga ohälsa bland medarbetarna och att skapa förutsättningar för ett långsiktigt hållbart arbetsliv. Hit hör att förebygga och åtgärda psykisk ohälsa, skadligt bruk av alkohol och droger, trakasserier, mobbning och diskriminering. Det är visserligen välkommet att utskottet också ser positivt på företagshälsovårdens roll i arbetsmiljöarbetet. Det är dock olyckligt att utskottet inte ser samma behov som oss av att utveckla det hälsofrämjande arbetet.

Vi anser därför att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att möjliggöra och intensifiera företagshälsovårdens arbete i hälsofrämjande syfte.

25. Arbetsmiljö och skyddsutrustning i vård och omsorg, punkt 12 (KD)

av Michael Anefur (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 36–38 och

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 2 och 5 samt
avslår motion

2020/21:896 av Solveig Zander (C).

Ställningstagande

Sjuksköterskor, undersköterskor, läkare och ambulanspersonal är några av de yrkesgrupper som hjältemodigt tar ett stort ansvar i det dagliga arbetet för att möta och vårda patienter med covid-19. Men även i det kommunala vård- och omsorgsarbetet utförs hjältedåd i syfte att förhindra att äldre blir sjuka och behöver vård. I detta arbete är det viktigt att personalen har en god och trygg arbetsmiljö. Byråkrati och saktfärdighet ska inte hindra säkerheten för personalen. Fokus måste i stället vara att värna arbetstagarnas arbetsmiljö. Till skillnad från vad utskottet tycks göra ser jag att så inte alltid är fallet i dag. Jag anser att den bristfälliga hanteringen av skyddsutrustning är mycket allvarlig. Åtgärder behöver vidtas för att bristerna – och de tvetydiga riktlinjerna om skyddsutrustningen – inte ska uppstå igen.

Vidare konstaterar jag att det arbete som utförs under pandemikrisen påverkar den psykosociala arbetsmiljön hos personalen som arbetar i vård- och omsorgssektorn. Att möta människor i livets slutskede är påfrestande och personalen kan behöva t.ex. samtalsstöd eller andra åtgärder för att orka. Såväl Arbetsmiljöverket som Myndigheten för arbetsmiljökunskap har viktiga roller att spela för att se till att personalen har en god arbetsmiljö på både kort och lång sikt. Det gäller nu att om möjligt förebygga allvarliga konsekvenser på arbetsmiljöområdet för alla de som arbetar i patientnära kontakter. Till skillnad från utskottet menar jag att det inte är tillräckligt att nöja sig med det arbete som pågår på området.

Jag anser därför att regeringen bör ta initiativ till följande åtgärder:

- Förslag om att tydliggöra bestämmelserna i arbetsmiljölagen om vilken skyddsutrustning som bör gälla i olika vårdsituationer.
- Utredning om hur arbetsmiljön försämras i krissituationer som bl.a. ska lämna förslag om åtgärder som kan minska förekomsten av krissituationer.
- Uppdrag till Arbetsmiljöverket om att särskilt lyfta hur det psykosociala stödet till personal som arbetar under hård press under en pandemi kan förbättras.
- Uppdrag till Myndigheten för arbetsmiljökunskap att granska hur stödet ser ut till personalen inom vård- och omsorgssektorn med anledning av covid-19-pandemin för att undvika långvariga hälsokonsekvenser för personalen i framtiden.

26. Arbetsmiljön i nya branscher, punkt 13 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkande 2 och
avslår motion

2020/21:2658 av Maria Nilsson (L).

Ställningstagande

I likhet med utskottet välkomnar jag att regeringen uppmärksammar de problem som den s.k. gigekonomin innebär för de personer som utför arbetet. Ofta är arbetsmiljön bristfällig samtidigt som arbetstempot är mycket högt. Eftersom de som arbetar inom denna sektor inte betraktas som arbetstagare i traditionell mening kan företagen komma undan arbetsmiljöansvaret. Det är därför positivt att både regeringen och utskottet ser behovet av att tydliggöra arbetsmiljöansvaret inom denna sektor. Till skillnad från utskottet konstaterar jag dock att regeringen inte är tydlig med hur och när detta ska ske. Det är olyckligt eftersom arbetsmiljöproblemen inom gigekonomin är omfattande och akuta.

Jag anser därför att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning med uppdrag att tydliggöra arbetsmiljöansvaret inom gigekonomin.

27. Hemarbete, punkt 14 (SD)

av Magnus Persson (SD), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1623 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 50 och
avslår motionerna

2020/21:905 av Åsa Eriksson (S),

2020/21:1013 av Martina Johansson (C),

2020/21:2814 av Lars Beckman (M) och

2020/21:3506 av David Josefsson (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Pandemin har i stor utsträckning inneburit hemarbete för dem som har haft möjligheten till detta. För vissa har det inneburit en förbättrad vardag med mindre stress medan det för andra har varit svårt att hantera vardagen. Påtvingat hemarbete och en högre grad av sjukfrånvaro kan leda till långvarig sjukskrivning. Detta påverkar även samhällets återhämtningsförmåga över tid. Personer som ägnar sig åt alkohol, nätspel, nätshopping eller andra destruktiva beteenden kan få se både sömnen och prestationen påverkas. Vi menar att det är viktigt att arbetsgivare tar ett stort ansvar i frågan. Medarbetare som behöver stöd i att hantera stress, konflikter eller en kris för att kunna återgå i arbete kan behöva anpassa och förtydliga arbetsuppgifter eller arbetstider. Vi ser med oro på att utskottet inte inser behovet av åtgärder för att komma åt de problem som finns med distansarbete.

Vi anser därför att regeringen ska verka för att arbetsgivare uppmanas att erbjuda extra stöd vid distansarbete och vid en förändrad arbetssituation.

28. Hemarbete, punkt 14 (C, L)

av Arman Teimouri (L), Malin Danielsson (L) och Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:1013 av Martina Johansson (C) och
avslår motionerna

2020/21:905 av Åsa Eriksson (S),

2020/21:1623 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD) yrkande 50,

2020/21:2814 av Lars Beckman (M) och

2020/21:3506 av David Josefsson (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Covid-19-utbrottet har haft en stor påverkan på hela samhället bl.a. i form av att många har fått arbeta mer hemifrån, studenter har fått studera hemifrån och sjukvården har genomgått en stor prövning. Påverkan har varit stor för samhället i stort. En av de saker som har påverkats är arbetsmiljön, både den psykosociala och den fysiska arbetsmiljön.

Arbetsmiljön är också en särskild utmaning vid hemarbete. Frågor som behöver svar är bl.a. förutsättningarna för att sitta eller stå bra vid skrivbordet,

ha bra bredbandsuppkoppling, tillräckligt stor skärm vid datorn och inte minst hur man ska känna sig som en i gänget på arbetsplatsen när mycket arbete görs hemifrån. Det behövs också klarhet i var gränsen går för frivilligt och förväntat hemarbete och hur arbetstiderna ska hanteras. En annan central fråga är hur arbetsgivaren ska ta ansvar för den psykosociala arbetsmiljön i hemmet. Det är alltså viktigt att det råder tydlighet i frågan om vem som bär ansvar för arbetsmiljön när man arbetar hemifrån. Regeringen har tagit initiativ till en del åtgärder på området och precis som utskottet välkomnar jag dessa. Till skillnad från utskottet ser jag dock behov av ytterligare åtgärder.

Jag anser därför att regeringen bör se över lagstiftningen för distansarbete i enlighet med vad som anförts ovan. Arbetet ska ske i samråd med arbetsmarknadens parter.

29. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (V)

av Ciczie Weidby (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförts i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2020/21:165 av Ali Esbati m.fl. (V) och
2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V) yrkandena 13–16 och
avslår motionerna
2020/21:187 av Fredrik Lindahl (SD),
2020/21:2699 av Leila Ali-Elmi (MP) och
2020/21:3066 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Naturligtvis håller jag med utskottet om att arbetsmarknadens parter har en central roll när det gäller hanteringen av arbetstidsfrågor, men till skillnad från utskottet anser jag att det behövs tydligare stöd i lagstiftningen som kan utgöra grund för förhandlingar och avsteg i kollektivavtal. Arbetstagarnas skydd i lagen behöver stärkas på flera olika sätt.

Det behövs ett mänskligare arbetsliv med plats för fler, där människor inte slits ut i förtid utan orkar jobba till pensionsåldern. Ett ökat inflytande för arbetstagarna när det gäller arbetstidens förläggning och omfattning är därför av central betydelse för att åstadkomma ett hållbart arbetsliv. Det behövs också bättre förutsättningar för par att leva jämställt. Kortare arbetstid – en generell arbetstidsförkortning – vore ett avgörande steg i en sådan progressiv och frihetsvidgande utveckling. Jag beklagar att utskottet återigen stänger dörren för att gå i denna riktning.

Vidare är det inte rimligt att arbetstagare ska tvingas betala med sin hälsa och fritid för att tillgodose arbetsgivares behov av flexibilitet och precisionsbemanning, som vid delade turer. De försök som berörda fackförbund har gjort för att begränsa delade turer genom avtal har varit bra, men det behövs även stöd i lagstiftningen, exempelvis genom någon typ av förbud som kan utgöra grund för förhandlingar och avsteg i kollektivavtal.

Reglerna om dygnsvila bör även bli bättre och enklare. Det är viktigt med en tydlig skyddslagstiftning för personer som arbetar på obekväma och oregelbundna arbetstider eftersom natt- och skiftarbete sliter hårt på människor.

En angelägen fråga är också att se över regelverket och ersättningssystemet för jourtid. Genom en förändring av arbetstidslagen skulle bl.a. de kvinnodominerade yrkesgrupper som drabbas av det nuvarande regelverket för jourtid dels ges möjlighet att arbeta heltid, dels få lön för all den tid då de står till arbetsgivarens förfogande, även jourtid.

Ytterligare en angelägen fråga är att förstärka rättigheterna för arbetstagare vars arbetsgivare omreglerat tidigare heltidsanställningar till deltidsanställningar. I den norska arbetstidslagstiftningen finns sedan 2013 en reglering som ger deltidsanställda som arbetat mertid rätt att utöka sin anställning. Jag ser positivt på att det finns fackförbund som driver denna fråga i avtalsförhandlingar med arbetsgivarna. För att förbättra villkoren för alla deltidsanställda på hela arbetsmarknaden krävs dock en ändring av arbetstidslagen, liknande den som genomförts i Norge.

Jag anser att regeringen bör vidta följande åtgärder för att komma till rätta med ovannämnda problem på arbetstidsområdet:

- tillsätta en utredning med uppdrag att belysa möjligheterna för en generell arbetstidsförkortning
- återkomma med lagförslag som begränsar s.k. delade turer
- återkomma med lagförslag om ändring av 13 § arbetstidslagen så att perioden som ska ingå i dygnsvilan blir densamma som i definitionen av natt i 13 a §, dvs. perioden mellan kl. 22 och kl. 6
- se över arbetstidslagen i syfte att den tid som arbetsgivaren förfogar över, då den anställde förväntas vara på en plats som arbetsgivaren anger och som inte är det egna hemmet, också ska betraktas som arbetstid och därmed definieras som utfört arbete
- återkomma med lagförslag om att ändra arbetstidslagen så att deltidsanställda arbetstagare, som kontinuerligt arbetat mer än sin avtalade sysselsättningsgrad, ges rätt till en sysselsättningsgrad som motsvarar faktiskt arbetad tid.

Särskilda yttranden

1. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (SD)

Magnus Persson (SD), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD) anför:

Vi konstaterar att regeringens arbetsmiljöstrategi saknar skarpa förslag och därför främst bör ses som ett visionsdokument. Vi delar i stort regeringens arbetsmiljöpolitiska vision.

Det som skiljer oss åt är vilka åtgärder vi anser krävs för att nå målen. Vi anser att målen bäst uppnås genom att i så stor utsträckning som möjligt avpolitiserar arbetsmiljöarbetet. Där är regeringen av en annan uppfattning och har tidigare lagt fram flera förslag där avsikten varit att via lagstiftning knyta arbetsmiljöarbetet närmare den kraftigt politiserade fackföreningsrörelsen. Vi menar att sådana förslag riskerar att bli exkluderande för en stor del av Sveriges löntagare. Det anser vi vara fel väg att gå. Ska man nå regeringens mål måste samtliga löntagare och företag involveras i arbetsmiljöarbetet.

2. En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025, punkt 1 (V)

Cicie Weidby (V) anför:

I likhet med vad som anförts i kommittémotion 2020/21:3865 (V) anser jag att regeringens arbetsmiljöstrategi för 2021–2025 till stora delar är väl utformad för att åtgärda de brister och den negativa utveckling som finns på arbetsmiljöområdet. I vissa avseenden kan det dock finnas skäl att fundera över ytterligare åtgärder. Av den nämnda motionen framgår också att Vänsterpartiet i andra sammanhang haft ett antal förslag om åtgärder som på olika sätt knyter an till det som regeringen tar upp i arbetsmiljöstrategin. Flera av Vänsterpartiets förslag behandlas av utskottet under andra avsnitt i detta betänkande, medan andra behandlas utanför detta betänkande.

Ett förslag som utskottet redan har behandlat är kravet på mer resurser till Arbetsmiljöverket så att fler inspektörer ska kunna anställas, specialkompetens inom skilda områden bevaras och utvecklas och fler inspektioner genomföras (mot. 2020/31:3193). Andra förslag som utskottet redan har behandlat gäller åtgärder på det arbetsrättsliga området som är kopplade till utvecklingen av arbetsmiljön på den svenska arbetsmarknaden. Förslagen handlar bl.a. om att stärka anställningsskyddet genom att avskaffa allmän visstidsanställning, förbjuda hyvling och införa en maxgräns för tidsbegränsade anställningar (mot. 2020/21:176) och om att tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag till en ny lag mot trakasserier i arbetslivet (mot. 2020/21:735). Slutligen har Vänsterpartiet föreslagit att

rättsväsendets arbete med arbetsmiljöbrott ska stärkas genom dels mer resurser till polis och åklagare för ändamålet, dels se till att det anställs fler poliser, utredare och åklagare som arbetar specifikt med arbetsmiljöbrott (mot. 2020/21:735).

Eftersom ovan nämnda förslag behandlas i andra sammanhang (bet. 2020/21:AU2, bet. 2020/21:AU8 och bet. 2020/21:JuU23) saknar jag möjlighet att här reservera mig till förmån för dem. Jag hänvisar i stället till Vänsterpartiets ställningstaganden i nämnda betänkanden.

3. Systematiskt arbetsmiljöarbete m.m., punkt 2 (C)

Alireza Akhondi (C) anför:

I kommittémotion 2020/21:3284 (C) yrkande 7 framhåller motionärerna bl.a. att det behövs specifika satsningar på arbetsgivarnas förutsättningar att bedriva ett förebyggande arbetsmiljöarbete och att ett speciellt fokus bör läggas på små företag.

Som utskottet påpekar har Arbetsmiljöverket i sin instruktion uttryckligen fått till uppgift att ta fram och tillhandahålla behovsanpassad, lättillgänglig och kvalificerad information inom sitt ansvarsområde, där de små och medelstora företagens behov särskilt ska beaktas. Att på detta sätt lyfta fram företagens behov ligger väl i linje med vad Centerpartiet förespråkar, och jag väljer därför att inte reservera mig till förmån för det nämnda motionsyrkandet.

4. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (SD)

Magnus Persson (SD), Ludvig Aspling (SD) och Ann-Christine From Utterstedt (SD) anför:

Av kommittémotion 2020/21:3390 (SD) framgår att det i Sverigedemokraternas budgetförslag avsätts särskilda medel för att avveckla ofrivilligt delade turer inom vård- och omsorgssektorn. Förslaget behandlades av socialutskottet i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2021 utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (bet. 2020/21:SoU1). Förslag om att avveckla delade turer finns även i bl.a. kommittémotionerna 2020/21:654 (SD) yrkande 4 och 2020/21:2027 (SD) yrkande 68. Dessa förslag behandlades av socialutskottet i ett betänkande om äldrefrågor (bet. 2020/21:SoU9). Vi saknar således möjlighet att reservera oss i detta ärende till förmån för våra förslag på området, men står naturligtvis bakom dessa i sak och hänvisar till Sverigedemokraternas ställningstaganden i de nämnda betänkandena.

5. Arbetstidslagen m.m., punkt 15 (KD)

Michael Anefur (KD) anför:

Av kommittémotion 2020/21:3543 (KD) framgår att Kristdemokraterna avsätter medel i sitt budgetförslag för att förbättra arbetsvillkoren inom

äldreomsorgen. I det förslaget ingår att det ska bedrivas ett aktivt arbete på kommunal nivå för att minska förekomsten av delade turer. Förslaget behandlades av socialutskottet i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2021 utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (bet. 2020/21:SoU1). Förslag om att avveckla delade turer finns även i bl.a. kommittémotion 2020/21:3203 (KD) yrkande 24, vilket behandlades av socialutskottet i ett betänkande om äldrefrågor (bet. 2020/21:SoU9). Jag saknar således möjlighet att reservera mig i detta ärende till förmån för de nämnda förslagen, men står naturligtvis bakom dessa i sak och hänvisar till Kristdemokraternas ställningstaganden i de nämnda betänkandena.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

Regeringens skrivelse 2020/21:92 En god arbetsmiljö för framtiden – regeringens arbetsmiljöstrategi 2021–2025.

Följdmotionerna

2020/21:3865 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen årligen i budgetpropositionen bör redogöra för vilka åtgärder man vidtar för att människor ska kunna arbeta längre och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning med uppdrag att tydliggöra arbetsmiljöansvaret inom den s.k. gigekonomin och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3868 av Mats Green m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samverkan mellan berörda myndigheter samt tillräckliga resurser till rättsväsendet och dess rättsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av regelverket när det gäller arbetsmiljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av Arbetsmiljöverkets verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nedläggning och omflyttning av Myndigheten för arbetsmiljökunskap med dess ansvarsområden och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3870 av Arman Teimouri m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om arbetet mot psykisk ohälsa på arbetsplatser och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera ett företagarperspektiv i arbetsmiljöstrategin och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att strategin även ska syfta till att fler arbetsgivare ges förutsättningar att prioritera förebyggande insatser mot sjukskrivningar och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3871 av Sofia Damm m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge i uppdrag åt Arbetsmiljöverket att ta fram verktyg för att kunna kartlägga hur kvinnor och män exponeras för riskfaktorer som kan leda till sjukskrivning och hur man kan förebygga dessa riskfaktorer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur arbetsmiljön försämras i krissituationer och föreslå åtgärder som minskar förekomsten av dessa och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett pilotprojekt med arbetsplatsrådgivare som stöd för arbetsgivaren i rehabiliteringsfrågor och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av arbetsmiljödeklarationer mellan arbetstagare och arbetsgivare och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Myndigheten för arbetsmiljökunskap bör få i uppdrag att granska hur stödet ser ut till personalen inom vård och omsorg med anledning av covid-19 och tillkännager detta för regeringen.

Motion väckt med anledning av skrivelse 2020/21:169

2020/21:4012 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheterna att inrätta arbetslivskriminalitetscenter för att stärka det myndighetsgemensamma arbetet mot den systematiska kriminaliteten på arbetsplatserna och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2020/21

2020/21:44 av Martina Johansson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få våra myndigheter att arbeta gränsöverskridande för att minska den psykiska ohälsan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:165 av Ali Esbati m.fl. (V):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att belysa möjligheterna till en generell arbetstidsförkortning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:187 av Fredrik Lindahl (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förbättringar och andra förslag på åtgärder kring arbetsmiljö och arbetsmarknad för nattarbetare och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:202 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om klädbidrag till förskolepersonal och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:431 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över möjligheterna att inrätta arbetslivskriminalitetscenter i syfte att stärka det myndighetsgemensamma arbetet mot den systematiska kriminaliteten på arbetsplatserna och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:654 av Magnus Persson m.fl. (SD):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utökad preskriptionstid för arbetsmiljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avveckla fackförbundens företrädesrätt att utse skyddsombud och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:658 av Ebba Hermansson m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en fortsatt årlig uppföljning av arbetsgivare som bedriver SAM och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om arbetsgivarens ansvar att bedriva ett fullgott arbetsmiljöarbete och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja minimibeloppet för det vite som arbetsgivare kan dömas att betala vid brott mot arbetsmiljölagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:735 av Ali Esbati m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att, i samverkan med arbetsmarknadens parter, ta fram förslag på hur en lagstiftad, obligatorisk, effektiv, kvalitetssäkrad och branschkunlig företagshälsovård som omfattar alla arbetstagare kan skapas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka sin inspektionsverksamhet med särskilt riktade insatser mot sexuella trakasserier i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsmiljölagen bör ändras så att regionala skyddsombud får rätt att verka på företag med kollektivavtal även om det tillfälligtvis inte finns någon medlem i den kollektivavtalsbärande arbetstagarorganisationen vid företaget och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyddsombudsutbildningens längd bör regleras i arbetsmiljölagen och uppgå till minst fem dagar och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör införas en lagstadgad rätt till vidareutbildning och fortbildning för skyddsombud motsvarande en dag per år och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att överväga regler om obligatoriska moment med arbetsmiljökunskap för företag som vill anställa och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en statlig kriskommission mot dödsolyckor i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om straffansvar för fler arbetsmiljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket ska kunna utdöma straffsanktioner mot arbetsgivare om skyddsombud inte tillåts vara med i riskbedömningen enligt 6 kap. arbetsmiljölagen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att delade turer bör begränsas genom lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att 13 § arbetstidslagen bör ändras så att perioden som ska ingå i dygnsvilan blir densamma som i definitionen av natt i 13 a §, dvs. perioden mellan kl. 22 och kl. 6, och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetstidslagen (1982:673) bör ses över med syftet att den tid som arbetsgivaren förfogar över, där den anställda förväntas vara på en av arbetsgivaren angiven plats som inte är i det egna hemmet, också ska betraktas som arbetstid och därmed definieras som utfört arbete och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetstidslagen (1982:673) bör ändras så att deltidсанställda arbetstagare som kontinuerligt arbetat mer än sin avtalade sysselsättningsgrad ges rätt till en sysselsättningsgrad som motsvarar faktisk arbetad tid och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:818 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler åtgärder för att förebygga skador orsakade av asbest och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:851 av Ann-Christin Ahlberg m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en förändring av arbetsmiljölagen och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:896 av Solveig Zander (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att personal inom sjukvården ska ha ett personligt skydd och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:905 av Åsa Eriksson (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att förtydliga arbetsgivares ansvar för arbetsmiljö vid hemarbete och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1013 av Martina Johansson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsammans med arbetsmarknadens parter utreda hur lagstiftningen behöver uppdateras för mer distansarbete och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1143 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en avveckling av Myndigheten för arbetsmiljökunskap och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1492 av Hans Hoff m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förutsättningarna för Arbetsmiljöverket att klara sitt uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1623 av Ann-Christine From Utterstedt m.fl. (SD):

50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetsgivare uppmanas att erbjuda extra stöd vid distansarbete och vid en förändring av arbetssituation och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1675 av Jasenko Omanovic och Ingemar Nilsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre arbetsmiljö vid höjd pensionsålder och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1781 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att öka kontrollen och insynen av utländska företag verksamma i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1782 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inga fler dödsolyckor och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:1908 av Johan Büser och Gunilla Carlsson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler åtgärder för att tillförsäkra löntagare i Sverige en god arbetsmiljö behöver vidtas och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2161 av Diana Laitinen Carlsson och Carina Ödebrink (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Arbetsmiljöverket och dess uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utbildningskrav och specialistkunskap inom arbetsmiljöområdet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2475 av Jamal El-Haj m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram förslag för att stärka arbetsmiljöarbetet så att nollvisionen för dödsfall på jobbet kan bli verklighet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott och göra ansvaret mellan olika arbetsgivare tydligare och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2658 av Maria Nilsson (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda vilken lagstiftad miniminivå av skydd för arbetstagare inom nya branscher som växer fram som ska gälla och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2699 av Leila Ali-Elmi (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av stärkt skydd så att arbetstagare inte ständigt förväntas vara tillgängliga för sin arbetsgivare och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2814 av Lars Beckman (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen uppmanas att ta fram en strategi för hemarbete och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:2957 av Johan Hedin m.fl. (C):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att ge Arbetsmiljöverket ett brottsutredande uppdrag och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3066 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur normalarbetstiden i ett första steg kan sänkas till 35 timmar i veckan och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla en modell för en stabil samhällsekonomi inom naturens ramar där arbetstid är en regulator för att uppnå ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur normalarbetstiden kan sänkas ytterligare från 35 timmar i veckan och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3227 av Lina Nordquist m.fl. (L):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att ge råd och stöd om god arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3260 av Lina Nordquist m.fl. (L):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om företagshälsovårdens roll i folkhälsoarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3284 av Martin Ådahl m.fl. (C):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att förbättra arbetsmiljön på svenska arbetsplatser genom ökat fokus på stöd till arbetsgivarnas arbetsmiljöarbete och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3366 av Ulf KristerSSon m.fl. (M):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder mot kvinnors ohälsa kopplat till arbetsmiljö och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3372 av Mats Green m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att utöka antalet inspektioner och handledningstillfällen generellt och till särskilt utsatta branscher i synnerhet samt tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att genomföra årliga uppföljningar av det systematiska arbetsmiljöarbetet, vad gäller både psykosocial och fysisk arbetsmiljö, där vård- och omsorgssektorer belyses i särskild ordning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att stärka tillsynen av och sanktioner för arbetsgivare inom yrkesgrupper med särskilt hög sjukfrånvaro och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att förstärka utbildningsinsatser kring arbetsmiljöarbetet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det förebyggande arbetet mot psykisk ohälsa inom ramen för företagshälsovården och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förlänga preskriptionstiden för arbetsmiljöbrott av normalgraden från två till fyra år och preskriptionstiden för grova arbetsmiljöbrott från fem till tio år och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och utvärdera organisationen med regionala skyddsombud och deras verksamhet, roll och effektivitet och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3409 av Sofia Damm m.fl. (KD):

31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt Arbetsmiljöverket att verka för kvinnors hälsa och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision för dödsolyckor i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera de regionala skyddsombuden innan deras befogenheter vidgas och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera ett pilotprojekt som prövar möjligheten att införa en arbetsmiljödeklaration och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket får i uppdrag att särskilt lyfta hur det psykosociala stödet till personal som arbetar under hård press under en pandemi kan förbättras och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Mynak, Myndigheten för arbetsmiljökunskap, får i uppdrag att följa hur stödet ges till personalen så att de inte får långvariga hälsokonsekvenser för framtiden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tydliggöra föreskrifter i arbetsmiljölagen kring vilken skyddsutrustning som bör gälla i olika vårdssituationer och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3434 av Gulan Avci m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsmiljöstrategin i större utsträckning bör omfatta initiativ som underlättar för arbetsgivare i alla branscher att bedriva ett förebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över Arbetsmiljöverkets arbete och rutiner för att myndigheten i högre utsträckning ska fokusera sina insatser vid den typ av arbetsplatser som enligt statistik och forskning är överrepresenterade inom platsolyckor och arbetsmiljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Arbetsmiljöverket och DO ska underlätta för tips och anmälningar, särskilt med hänsyn till psykisk ohälsa, mobbning och sexuella trakasserier, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skyddet för visseblåsare på arbetsplatser och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3506 av David Josefsson (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att regelverk och ansvarsfördelning mellan arbetstagare och arbetsgivare förenklas och förtydligas vid ett ökat hemarbete och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3527 av Maria Malmer Stenergard m.fl. (M):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillse att Arbetsmiljöverket genomför en särskild tillsyn av den psykosociala arbetsmiljön inom vissa särskilt utsatta yrkesgrupper och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:3626 av Gudrun Brunegård m.fl. (KD):

59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av kontinuerliga inspektioner av Arbetsmiljöverket och tillkännager detta för regeringen.